

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Deimantės Kievinaitės
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Nusikalstamų veikų sutaptis ir jų reikšmė baudmės skyrimui

Vadovas dr. Justas Namavičius
Recenzentas asist. Marius Aidukas

Vilnius 2016

Turinys

Ižanga	2
1. Nusikalstamų veikų sutapties samprata	5
1.1. Idealioji nusikalstamų veikų sutaptis	13
1.2. Realioji nusikalstamų veikų sutaptis	22
2. Pavienės nusikalstamos veikos samprata ir jos atribojimas nuo nusikalstamų veikų sutapčių	27
2.1. Tęstinė nusikalstama veika.....	30
2.2. Trunkamoji nusikalstama veika	45
3. Bausmės skyrimas esant nusikalstamų veikų sutaptims	51
3.1. Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties įtaką bausmės skyrimui	52
3.2. Realiosios nusikalstamų veikų sutapties įtaka bausmės skyrimui	55
Išvados ir pasiūlymai	69
Šaltinių sąrašas	71
Santrauka	76
Summary	77

Ižanga

Temos aktualumas. Nusikalstamų veikų sutaptis – tai socialinis teisinis reiškiny, atspindintis tam tikrą elgesio formą, kuri pasireiškia kelių nusikalstamų veikų padarymu¹. Išsami praktikos analizė rodo, kad Lietuvos teismai gana dažnai susiduria su šio instituto taikymu. Tačiau, nusikalstamų veikų sutaptis vis dar kelia nemažai problemų. Pabrėžtina, kad baudžiamosios teisės mokslas vis dar nesuformavo vieningos pozicijos dėl nusikalstamų veikų sutapties sampratos, keičiasi nusikalstamų veikų sutapties rūšių interpretacija, abejonių kelia kai kurie sutapties rūšis identifikuojantys požymiai, taip pat pastebėtina, kad nevienodai suvokiamos bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas taisyklės. Pažymėtina, kad: „Nusikalstamų veikų sutaptis kaip baudžiamosios teisės institutas pasižymi tuo, kad jungia tiek nusikalstamų veikų kvalifikavimo, tiek ir baudžiamosios atsakomybės individualizavimo problemas“². Pažymima, kad kvalifikavimo problemų kyla atribojant nusikalstamų veikų sutaptis nuo pavienės nusikalstamos veikos. Su baudžiamosios atsakomybės individualizavimo problemomis susiduriama tuomet, kai reikia atriboti nusikalstamų veikų sutapties rūšis vieną nuo kitos, taip pat sprendžiant jų įtaką bausmės skyrimui.

Priėmus Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą³ (toliau – BK) nusikalstamų veikų sutapties instituto reglamentavimas buvo išplėstas, lyginant jį su Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamuoju kodeksu⁴, tačiau kyla klausimų, ar iš tiesų šis institutas yra pakankamai teisiškai apibrėžtas, tiek kiek to reikalauja teisės instituto statusas. Pažymėtina, kad naujajame BK nėra įtvirtinta teorijai bei praktikai įprasta nusikalstamų veikų sutapties sąvoka. „Antai, BK 63 str. 5 d. minima idealioji nusikalstamų veikų sutaptis, tačiau niekur nėra įrašo apie realiąją sutaptį.“⁵ Iš esmės įstatyminiu lygmeniu yra sureguliuoti tik bausmės skyrimo esant nusikalstamų veikų sutapčiai klausimai, o visų kitų reikšmingų klausimų sprendimas yra paliekamas baudžiamosios teisės mokslui ir teismų praktikai.

Temos aktualumo ir naujumo prasme svarbu ir tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas daugelyje savo nutarčių pasikartoja, kad: „Nusikalstamų veikų sutapties bendriausia

¹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas)*. Eugrimas, 2001, p. 313.

² GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 4.

³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.

⁴ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*. 1691, Nr. 18-148.

⁵ BIELIŪNAS, E. *Nusikalstamų veikų kvalifikavimo lyginamųjų tyrimų perspektyva*. Iš *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 502.

traktuotė turi būti tikslinama, kai taikant baudžiamąjį įstatymą reikia apspręsti, ar konkrečiu atveju yra idealioji, ar realioji sutaptis⁶. Taigi, atsižvelgiant į visas išvardintas problemas akivaizdu, kad šio instituto reglamentavimas nėra visiškai aiškus, todėl reikalauja detalesnio jo nagrinėjimo.

Tyrimo objektas (jo ribos). Magistro darbo tyrimo objektą ir jo ribas nusako temos pavadinimas – BK 63 str. įtvirtinta nusikalstamų veikų sutaptis ir jos įtaką baudmės skyrimui.

Tyrimo dalykas. Šio magistro darbo tyrimo dalykas yra baudžiamosios teisės šaltiniai, apibūdinantys nusikalstamų veikų sutaptį, jos rūšis, įtaką baudmės skyrimui, BK 63 straipsnio nuostatų aiškinimo ir taikymo probleminiai aspektai, taip pat šio instituto praktinis įgyvendinimas.

Magistro darbo tikslas ir uždaviniai. Magistro darbo tikslas – identifikuoti, atskleisti, iširti bei apibendrinti pagrindines nusikalstamų veikų sutapties teorines bei praktines taikymo problemas.

Iškeltam darbo tikslui įgyvendinti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti, atskleisti bei palyginti Lietuvos baudžiamosios teisės moksle ir praktikoje pateikiamas nusikalstamų veikų sutapties sampratas, taip pat jos raidą Lietuvos baudžiamojoje teisėje;
2. Išanalizuoti ir atkleisti nusikalstamų veikų sutapties rūšis, išskirti ir apibūdinti sutapties rūšims būdingus požymius, taip pat suformuoti aiškius ir vienodus jų tarpusavio atribojimo kriterijus;
3. Išanalizuoti ir atskleisti pavienės nusikalstamos veikos (tęstinės bei trunkamosios) sampratas, pateikti pagrindinius, ją nuo nusikalstamų veikų sutapties atribojančius kriterijus;
4. Nustatyti ir atskleisti nusikalstamų veikų sutapties instituto įtaką baudmės skyrimui (baudžiamosios atsakomybės individualizavimui).

Tyrimo metodai. Tiriant nusikalstamų veikų sutaptį ir jos įtaką baudmės skyrimui, šiame magistro darbe naudoti įprastiniai baudžiamojoje teisėje taikomi tyrimo metodai, iš kurių pagrindiniai šie: loginis-analitinis, sisteminės analizės, kritikos, istorinis. Plačiausiai naudojami loginis-analitinis ir kritikos metodai – taikant šiuos metodus atlikta mokslinės

⁶ LAT 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412/2010.

literatūros, teismų praktikos bei teisės aktų analizė, pateikiami apibendrinimai ir išvados. Sistemini analizės metodas buvo naudotas siekiant išsiaiškinti nusikalstamų veikų sutapties instituto struktūrą, sutapties rūšių požymius, sąveiką su paviene nusikalstama veika, taip pat taikant šį metodą atskleidžiama sutapties instituto vieta baudžiamojoje teisėje. Istorinis tyrimo metodas taikytas atliekant nusikalstamų veikų sutapties instituto raidos analizę. Atsižvelgiant į tai, kad magistro darbo tema nereikalauja pateikti lyginamosios analizės su užsienio valstybėmis, šiame darbe apsiribojama tik šio instituto reglamentavimu Lietuvos Respublikoje, todėl lyginamasis metodas darbe nenaudotas.

Tyrimo šaltiniai. Pagrindinis magistro darbe naudotas šaltinis – BK. Taip pat tyrime naudotasi ir kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija. Daugiausiai dėmesio skirta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamai teisės aiškinimo ir taikymo praktikai nusikalstamų veikų sutapties bylose.

Taip pat siekiant tyrimo tikslo buvo naudotasi iš esmės visa Lietuvos specialiajia literatūra, kurioje buvo tiriama ir aprašoma nusikalstamų veikų sutaptis, bei jos įtaka baudmės skyrimui. Plačiausiai remtasi šių mokslininkų: T. Girdenio, V. Piesliako, A. Abramavičiaus, A. Neveros, A. Klimkos, J. Prapiesčio, V. Pavilionio, E. Bieliūno bei kitų autorių moksliniais darbais.

Magistro darbo originalumas. Šio magistro darbo originalumą nulemia išsami nusikalstamų veikų sutapties teorinė bei praktinė analizė. Pastebėtina, kad sparčiai keičiasi šio instituto interpretavimas, todėl darbe gausu naujausios ir aktualiausios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos. Lietuvoje daugiausiai dėmesio šio instituto analizei skyrė T. Girdenis daktaro disertacijoje – „Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje“, tačiau šiame darbe tam tikroms mokslininko pozicijoms yra prieštaraujama.

Darbo struktūra. Šis magistro darbą sudaro: 1) įžanga; 2) dėstomoji dalis, susidedanti iš trijų pagrindinių dalių; 3) išvados, pasiūlymai; 4) literatūros sąrašas; 5) santrauka lietuvių, anglų kalbomis.

1. Nusikalstamų veikų sutapties samprata

Baudžiamosios teisės doktrinoje pabrėžiama, kad nusikalstamos veikos yra baudžiamosios teisės šerdis⁷. Būtent nusikalstamos veikos, jų požymiai ir šių veikų padarymo teisiniai padariniai yra baudžiamosios teisės objektas⁸. Anot, V. Piesliako: „Nusikalstamos veikos terminas tam tikru požiūriu yra magiškas, vienus įkvepiantis kūrybai, kitiems užgniaužiantis kvapą ir sukeliantis didelį susidomėjimą, o tretiems gana nemalonus asociacijas ir baimę“⁹. Pažymėtina, kad nusikalstamos veikos sąvoka Lietuvos baudžiamojoje teisėje yra atsiradusi 2000 metais, t.y. kartu su naujojo BK priėmimu. Iki šio kodekso priėmimo baudžiamosios teisės moksle buvo įsitvirtinusi nusikaltimo sąvoka. BK 11, 12 str. nurodyta, kad nusikalstama veika yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika¹⁰. Tiesa, nusikalstamomis veikomis laikomos ne šiaip pavojingos veikos, o pačios pavojingiausios – veikos, kuriomis kėsinama į didžiausias vertybes¹¹. Akcentuotina, kad yra atvejų, kai asmuo padaro ne vieną pavojingą ir baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką, o kelias tokias veikas. Akivaizdu, kad kelių veikų padarymas rodo didesnę asmens ir jo padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą¹². Būtent todėl įstatymų leidėjas, reaguodamas į tokią susiklosčiusią situaciją, kuomet yra atliekamos kelios nusikalstamos veikos, numatė baudžiamąją atsakomybę už tokių kelių veikų padarymą. Institutas, apibūdinantis situaciją, kuomet yra padaromos kelios nusikalstamos veikos, baudžiamosios teisės moksle įvardijamas nusikalstamų veikų sutapties terminu.

Atkreiptinas dėmesys, kad „Visas BK yra orientuotas į baudžiamąją atsakomybę už vieną nusikalstamą veiką, todėl atlikus keletą nusikalstamų veikų atsiranda specialių taisyklių poreikis – nusikalstamų veikų sutapties instituto poreikis“¹³. Apie nusikalstamų veikų sutaptį, kaip apie atskirą institutą mes galime pradėti šnekėti tik nuo naujo BK įsigaliojimo. Iki to laiko nusikalstamų veikų sutaptis buvo viena iš daugeto instituto formų. T. Girdenis daugeto institutą apibrėžia taip: „tai tokia teisinė situacija, kai asmuo yra traukiamas baudžiamojon

⁷ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 113.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 10 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

¹¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 118-119.

¹² PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Valstybės įmonė registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2004, p. 359.

¹³ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 16.

atsakomybėn už kelias nusikalstamas veikas, padarytas iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo¹⁴.

Pažymėtina, kad galiojant 1961 m. Baudžiamajam kodeksui didžiausio pripažinimo Lietuvoje sulaukė trinarė nusikalstamų veikų daugeto sistema, t.y. buvo skiriamos trys nusikalstamų veikų daugeto formos: 1) nusikaltimų sutaptis; 2) nusikaltimų pakartotinumai; ir 3) nusikaltimų recidyvas¹⁵. Įsigaliojus naujam 2000 m. BK, buvo atsisakyta tokių daugeto formų kaip pakartotinumai ir nusikalstamų veikų recidyvas¹⁶. Taigi nusikalstamų veikų sutaptis baudžiamosios teisės teorijoje įsitvirtino kaip vienintelė daugeto forma. Štai, V. Piesliakas apibūdindamas nusikalstamų veikų sutaptį siūlo jos tokį apibrėžimą: „Nusikalstamų veikų sutaptis yra tokia teisinė situacija, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, numatytas viename ar keliuose skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose, iki priimant apkaltinamąjį nuosprendį dėl padarytų veikų, jei nėra juridinių kliūčių traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn bent už dvi iš padarytų nusikalstamų veikų“¹⁷. Analizuojant T. Girdenio ir V. Piesliako pateiktus apibrėžimus lingvistiškai, galima pastebėti, kad T. Girdenis nusikalstamų veikų daugetą apibūdina pagal du požymius: 1) asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kelias nusikalstamas veikas; 2) tos nusikalstamos veikos padarytos iki apkaltinamojo nuosprendžio už jas priėmimo¹⁸. V. Piesliakas siūlo išskirti tris esminius nusikalstamų veikų sutapčių požymius: 1) kelių nusikalstamų veikų padarymas; 2) nusikalstamų veikų padarymas iki priimant apkaltinamąjį nuosprendį už padarytas veikas; 3) juridinių kliūčių patraukti baudžiamojon atsakomybėn už padarytas veikas nebuvimas¹⁹. Pastebėtina, kad autorių pateikti pirmieji du, abu šiuos institutus apibūdinantys požymiai sutampa, tačiau V. Piesliakas išskiria ir trečiąjį, kurio T. Girdenis nenaudoja, apibūdinamas nusikalstamų veikų daugetą. Manytina, kad dėl šios priežasties vertėtų aptarti būtent šio požymio indėlį, siekiant atskleisti nusikalstamų veikų sutapties (daugeto) instituto esmę.

¹⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 16.

¹⁵ PAVILONIS, V.; BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984, p. 45;

¹⁶ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 146.

¹⁷ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 125.

¹⁸ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 146.

¹⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 125.

Pažymėtina, kad paprastai kaip juridinės kliūtys yra įvardijamos apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties suėjimas²⁰ bei procesinių kliūčių baudžiamajam persekiojimui buvimas²¹. Dažniausiai pasitaikanti procesinė baudžiamojo persekiojimo kliūtis – neketėjusiojo skundo nebuvimas bylose, kur toks skundas yra būtinas. Taip pat praktikoje pasitaiko ir kitų juridinių kliūčių, pavyzdžiui, įstatymo, naikinančio veikos nusikalstamumą, priėmimas, imuniteto nuo valstybės baudžiamosios jurisdikcijos buvimas, asmenį išdavusios valstybės sutikimo teisti už kitą nusikalstamą veiką nebuvimas, kai teisiamas asmuo išduotas pagal prašymą dėl ekstradicijos ar pagal Europos arešto orderį ir t.t.²² Atsižvelgiant į išvardintas kliūtis, kyla klausimas, ar šis požymis tikrai atspindi nusikalstamų veikų sutapties (daugeto) instituto esmę? Štai M. Bažanovas tokio atskiro požymio išskyrimui nepitaria ir analizuodamas nusikalstamų veikų sutapties (daugeto) požymius teigia, jog apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties suėjimas ar kitų kliūčių buvimas – tai bendrosios kliūtys, panaikinančios galimybę asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn ne tik esant nusikalstamų veikų sutapčiai (daugtui), bet ir asmeniui padariusiam pavienę nusikalstamą veiką²³. Iš tiesų prieštarauti tokiai nuomonei būtų neteisinga; akivaizdu, kad: „visos juridinės kliūtys, neleidžiančios asmens patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kelias nusikalstamas veikas, yra ne kas kita kaip juridinės kliūtys, apskritai neleidžiančios asmens patraukti baudžiamojon atsakomybėn, neatsižvelgiant į tai, kiek nusikalstamų veikų yra padaryta“²⁴. Manytina, kad šis požymis neapibūdina nusikalstamų veikų sutapties (daugeto) instituto, juo vadovaujantis neįmanoma sutapties (daugeto) atskirti nuo kitų institutų, pavyzdžiui, pavienės nusikalstamos veikos, todėl darytina išvada, kad tokio požymio reikėtų atsisakyti, t.y.: „požymis, neatspindintis reiškinių esmės yra nebūtinai“²⁵.

²⁰ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 125.

²¹ PAVILONIS, V; BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugtui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984, p. 45; KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970, p. 37.

²² GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 149.

²³ БАЖАНОВ, М. И. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: Учебное пособие. Харьков, 1977, p. 6; GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 149.

²⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 149-150.

²⁵ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 150.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, akivaizdu, kad tiek daugeto, tiek nusikalstamų veikų sutapties sąvokos bei šiuos institutus apibūdinantys požymiai yra tapatūs. Atsisakius pakartotinumų ir recidyvo formų, nusikalstamų veikų sutaptis savo turiniu prilygo daugeto institutui. Būtent dėl to, kad šios sąvokos iš esmės reiškia tą patį, t.y. patapo sinonimais, siekiant išvengti praktinių klaidų, apibūdinant situaciją, kuomet asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, vertėtų apsisistoti ties viena jų apibūdinančia sąvoka. Manytina, kad: „esant požymių vienodumui, ir matematikoje ir moksliniame modeliavime reikia atlikti prastinimo veiksmą²⁶, todėl siūlytina atsisakyti daugeto sąvokos vartojimo ir vietoj jos vartoti naujesnę – nusikalstamų veikų sutapties sąvoką.

Svarbu paminėti, kad kai kalbama apie nusikalstamų veikų sutaptį visada omenyje turimas Baudžiamojo kodekso 63 str. – „Bausmės skyrimas už kelias nusikalstamas veikas“, kuris būtent ir yra šio instituto įstatyminė, formalioji išraiška. Pripažįstama, kad dar ir šiandien nusikalstamų veikų sutapties institutas kelia pakankamai didelių problemų. Analizuojant teismų praktiką pastebima, kad teismai ne visada teisingai suvokia šį institutą, nors ir žinodami visus nusikalstamos veikos požymius, ne visada geba atpažinti ir atskirti nusikalstamų veikų sutapties rūšis (idealią ir realią nusikalstamų veikų sutaptį). Pažymėtina, kad analizuojant baudžiamąjį kodeksą nerasime sąvokos „nusikalstamų veikų sutaptis“, kodekse atskleisti ne visi sutaptį apibūdinantys požymiai, taip pat niekur nerasime apibūdintų nusikalstamų veikų sutapties rūšių. Problema susijusi su tuo, kad asmeniui, siekiančiam suvokti ir įsisavinti šį institutą, pačiam tenka išskirti jį apibūdinančius požymius arba jų ir sąvokų ieškoti mokslinėje literatūroje, teismų praktikoje. Dėl šios priežasties išskyla didelė grėsmė įstatymo turinio aiškumo reikalavimui. Lietuvos Respublikos įstatymų ar kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo 10 str. aiškiai nurodo, kad teisės akto turinys turi būti aiškus, logiškas, neturi būti neapibrėžtų sąvokų, teisės akte negali būti jokių dviprasmybių ir t.t.²⁷. Tokios pačios pozicijos laikosi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas pasakęs, kad: „Teisinis reguliavimas visais atvejais turi būti aiškus, jis negali kelti dviprasmybių, sąvokos įstatyme turi būti vartojamos tiksliai, pagal jų tikrąją prasmę“²⁸.

²⁶ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37), p. 43.

²⁷ Lietuvos Respublikos įstatymų ar kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. I-872.

²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarimas.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, BK 63 straipsnis tiek baudžiamosios teisės literatūroje, tiek teismų praktikoje yra suvokiamas, kaip straipsnis, įtvirtinantis nusikalstamų veikų sutapties institutą ir dalinai pateikiantis nusikalstamų veikų sutapties apibrėžimą. V. Piesliakas sako, kad: „Nusikalstamų veikų sutapties apibrėžimas yra pateiktas BK 63 straipsnio 1 dalyje, tačiau jis nėra išsamus, nes jame pateikiami ne visi nusikalstamų veikų sutapčiai būdingi požymiai“²⁹. Pažymima, kad tiek teorijoje, tiek praktikoje³⁰ šis straipsnis yra papildomas naujais požymiais. Pavyzdžiui, A. Abramavičius teigia, kad nusikalstamų veikų sutaptis yra tuomet, kai vienas asmuo padarė du ar daugiau nusikalstamų veikų, kurios atitinka kelias baudžiamojo įstatymo straipsnius, ir už juos asmuo nebuvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn³¹. Kaip jau buvo minėta³², labiau baudžiamosios teisės moksle yra nusistovėjęs V. Piesliako suformuotas nusikalstamų veikų sutapties apibrėžimas, mokslininko nuomone: „nusikalstamų veikų sutaptis yra tokia teisinė situacija, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, numatytas viename ar keliuose skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose, iki priimant apkaltinamąjį nuosprendį dėl padarytų veikų, jei nėra juridinių kliūčių traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn bent už dvi iš padarytų nusikalstamų veikų.“³³

Iš esmės nusikalstamų veikų sutaptį apibūdina trys esminiai požymiai³⁴:

1. Kelių nusikalstamų veikų padarymas;
2. Nusikalstamų veikų padarymas iki priimant apkaltinamąjį nuosprendį už padarytas veikas;
3. Juridinių kliūčių patraukti baudžiamojon atsakomybėn už padarytas veikas nebuvimas.

Pirmojo požymio turinys atskleidžia, kad tam, kad susiklostytų nusikalstamų veikų sutaptis, asmuo turi padaryti kelias nusikalstamas veikas. Šis požymis reiškia, kad asmuo

²⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 125; PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 359.

³⁰ LAT 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015

³¹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas)*. Eugrimas, 2001, p. 323.

³² Žr. 6 psl.

³³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 125; PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 359.

³⁴ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 125

padaro dvi arba daugiau nusikalstamas veikas, numatytas viename ar keliuose skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose. T. Girdenis, siekdamas išvengti neapibrėžtumo ir interpretacijų galimybės siūlo šį požymį sieti ne su kelių nusikalstamų veikų padarymo faktu³⁵, o su situacija, kai asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kelias nusikalstamas veikas³⁶. Kyla klausimas, ar bet kokios kelios veikos gali sudaryti sutaptį? Atsakymas vienareikšmiškas, nusikalstamų veikų sutaptį gali sudaryti: a) kelios tapačios (tai veikos, atitinkančios tą patį BK straipsnį (tą pačią ar skirtingas jo dalis)); b) vienuose (tai veikos, atitinkančios skirtingus BK straipsnius, bet ginančios tas pačias baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes, t.y. numatytas viename BK specialiosios dalies skyriuje); ir c) skirtingos nusikalstamos veikos (tai veikos, numatytos skirtinguose BK skyriuose)³⁷. A. Abramavičius pabrėžia, kad „vienas esminių nusikalstamų veikų sutapties bruožų yra tas, kad keliais veiksmis turi būti pažeidžiami skirtingi objektai (teisiniai gėriai), arba tas pats objektas, tačiau iš esmės skirtingais veiksmis, dėl šio priežasties jie nesudaro vieningo nusikaltimo, kvalifikuojamo pagal vieną BK straipsnį.“³⁸ Tapačios nusikalstamos veikos pavyzdys galėtų būti toks: „L.P. buvo nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 str. 2 d., 178 str. 2 d., 178 str. 2d. už tris vagystes, įvykdytas skirtingu laiku³⁹, t.y. padarytos veikos atitinką tą patį straipsnį, todėl yra laikomos tapačiomis. Vienuose nusikalstamos veikos pavyzdys: „R.S. buvo nuteistas pagal BK 226 str. 2 d. ir už BK 225 str. 2 d. už dvi nusikalstamas veikas, padarytas idealios sutapties sąlygomis“⁴⁰, t.y. veikos priklauso tos pačios rūšies nusikalstamoms veikoms – nusikalstamos veikos valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Skirtingos nusikalstamos veikos pavyzdys galėtų būti toks: „V.Ž., I.L., P.P., E.K. ir E.K. nuteisti pagal BK 182 str. 1 bei 2 d., 300 str. 1, 2 d., už kelias nusikalstamas veikas, padarytas realiosios sutapties sąlygomis“⁴¹, t.y. veikos priklauso skirtingos rūšies nusikalstamoms veikoms, šiuo atveju pirmoji veika yra turtinis nusikaltimas, o antroji – nusikaltimas valdymo tvarkai.

³⁵ Pažymėtina, kad kelių nusikalstamų veikų padarymo faktas gali nurodyti, kad veikos sudarys recidyvą, o ne nusikalstamų veikų sutaptį.

³⁶ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 150.

³⁷ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 126.

³⁸ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas)*. Eugrimas, 2001, p. 323.

³⁹ LAT 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60/2008.

⁴⁰ LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.

⁴¹ LAT 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412/2010.

Sekantis nusikalstamų veikų sutapties požymis – kelios nusikalstamos veikos turi būti padarytos iki apkaltinamojo nuosprendžio už jas priėmimo. „Asmuo vieno teismo proceso metu teisiamas už kelias nusikalstamas veikas.“⁴² Pažymėtina, kad būtent šis požymis neretai kelia didelių problemų praktikoje, nes ne visada paprasta nustatyti, ar abi veikos buvo padarytos iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo ar viena padaryta prieš, o kita po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo. Kai kalbame apie šį požymį, svarbu atsiminti, kad turima omenyje ne bet kokį nuosprendį, o tik apkaltinamąjį nuosprendį. Šis požymis pasireiškia tuo, kad kelios veikos, sudarančios nusikalstamų veikų sutaptį, yra padarytos iki priimančio teismo apkaltinamąjį nuosprendį. Asmuo vieno teismo proceso metu teisiamas už kelias nusikalstamas veikas⁴³. Pavyzdžiui, R.V. nuteistas už keletą sukčiavimo nusikalstamų veikų (BK 25 str. 2 d., BK 182 str. 1 d.), kurios sudarė nusikalstamų veikų sutaptį⁴⁴. Pažymėtina, kad: „kelios nusikalstamos veikos gali būti padarytos skirtinguose miestuose ir iširtos skirtingu laiku. Tikėtina tai, kad teismai jas taip pat nagrinės skirtingu laiku. Taigi dėl kelių padarytų veikų, sudarančių sutaptį, gali būti priimti keli teismo nuosprendžiai“.⁴⁵ Tačiau kelios veikos vis tiek sudarys nusikalstamų veikų sutaptį jeigu jos bus padarytos iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo⁴⁶. „Jei byloje yra keli nuosprendžiai ir dalis nusikalstamų veikų padarytos iki priimančio pirmą nuosprendį, o dalis jį priėmus, nusikalstamų veikų sutaptį sudarys tik tos veikos, kurios buvo padarytos iki priimančio pirmą nuosprendį arba po jį priėmus, bet iki priimančio antrą“⁴⁷. Pavyzdžiui, apylinkės teismas 2006 m. kovo 27 d. nuosprendžiu nuteisė R.A. už tris nusikalstamas veikas (BK 140 str. 1 d., 178 str. 1 d., 178 str. 2 d.), sudarančias nusikalstamų veikų sutaptį. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad dvi veikos iš trijų buvo padarytos jau priėmus ankstesnį 2005 m. gegužės 16 d. nuosprendį, o viena – 2004 m. vasarį, t.y. iki priimančio pirmą 2005 m. gegužės 16 d. nuosprendį⁴⁸. Šiuo atveju pažymėtina, kad sutaptį sudaro tik dvi nusikalstamos veikos, t.y. tos kurios atliktos po pirmojo 2005 m. gegužės 16 d. nuosprendžio iki 2006 m. kovo 27 d. nuosprendžio priėmimo. Pažymėtina, kad kai teismas nagrinėja bylą dėl vienos veikos ir byloje yra keli ankstesni teismo nuosprendžiai dėl kitų veikų, gali kilti

⁴² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 126.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ LAT 2011 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-37/2011.

⁴⁵ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 127.

⁴⁶ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 148-149.

⁴⁷ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 126

⁴⁸ LAT 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006.

problemų, nustatant ar padarytos veikos sudaro nusikalstamų veikų sutaptį ar recidyvą⁴⁹. Atribojant šiuos institutus svarbiausia nustatyti veikų padarymo laiką ir nuosprendžių priėmimo datas⁵⁰. Jeigu kelios veikos padarytos iki apkaltinamojo nuosprendžio bent už vieną iš jų, priėmimo, tai jos sudarys sutaptį, tačiau jeigu asmuo yra nuteistas vienu nuosprendžiu ir po nuosprendžio priėmimo padaro kitą nusikalstamą veiką, tai tokia situacija vertintina kaip recidyvas ir kvalifikuojama pagal BK 64 str.⁵¹ Taip pat nusikalstamų veikų sutaptį gali būti sunku atriboti nuo recidyvo tada, kai asmuo yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, tačiau padaro naują nusikalstamą veiką. Šiuo atveju gali susidaryti įspūdis, kad susiklosto recidyvas, nes vėlesnė veika yra padaroma po to, kai jau priimtas nuosprendis už pirmąją, t.y. po to kai pirmoji veika teismo buvo įvertinta, tačiau primenama, kad sutaptis yra konstatuojama tik tada, kai asmeniui dėl jo padarytos veikos yra priimamas apkaltinamasis nuosprendis, o šiuo atveju yra priimamas nuosprendis, kuriuo asmuo yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės⁵².

Trečiasis nusikalstamų veikų sutapties požymis – juridinių kliūčių patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn nebuvimas. Kaip jau minėta, tai neabejotinai svarbus požymis, baudžiamosios atsakomybės taikymui, tačiau neduodantis jokios specifinės informacijos apie nusikalstamų veikų sutaptį. Iš esmės tai yra požymis, niekaip neidentifikuojantis šio instituto kaip atskiro⁵³.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nusikalstamų veikų sutaptimi reikėtų laikyti situaciją, kuomet asmuo atlieka kelias nusikalstamas veikas, numatytas viename ar keliuose BK straipsniuose ar jų dalyse, iki apkaltinamojo nuosprendžio dėl jų padarymo priėmimo. Paminėtina, kad kelios nusikalstamos veikos gali būti padaromos vienu metu iš esmės vienu poelgiu, bet gali būti padaromos keliais poelgiais, skirtingu laiku⁵⁴. Būtent dėl šios priežasties tiek teismų praktikoje, tiek baudžiamosios teisės teorijoje yra išskiriamos dvi nusikalstamų veikų rūšys arba kitaip nusikalstamų veikų sutapties pasireiškimo formos: a) idealioji nusikalstamų veikų sutaptis ir b) realioji nusikalstamų veikų sutaptis. Analizuojant teismų

⁴⁹ LAT 2005 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-482/2005.

⁵⁰ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 128.

⁵¹ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 153

⁵² GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 151.

⁵³ Žr., p. 7-8.

⁵⁴ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 129.

praktiką pastebima, kad būtent šių rūšių (formų) atribojimas sukelia didžiausias problemas teismams. Iš esmės, viso šio instituto problematiką daugiausia lemia idealiosios ir realiosios sutapčių atskyrimas. Pažymėtina, kad nuo tinkamo šių rūšių (formų) atribojimo priklauso kiti svarbūs įstatymo taikymo klausimai, dėl to, sekantys darbo skyriai bus skirti gilesnei nusikalstamų veikų sutapčių rūšių analizei, jų atskyrimui ir įtakai baudmės skyrimui.

1.1. Idealiai nusikalstamų veikų sutaptis

Analizuojant Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą galima pastebėti, kad jame *expressis verbis* yra įtvirtinta tik idealiosios sutapties sąvoka. Tačiau vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jokio šios sąvokos turinio išaiškinimo kodekse mes nerasime, tuo užsiima doktrina ir teismų praktika. Socialinė realybė yra tokia, kad dažnai asmenys vienu poelgiu⁵⁵ padaro ne vieną, o keletą nusikalstamų veikų. „Vieną poelgį natūralia prasme turime tada, kai vienas apsisprendimas padaryti poelgį realizuojamas „vienu“ valios aktu. Tokio poelgio padarymas ir teisiškai reiškia „vieną“ poelgį.“⁵⁶ Susiklosčius tokiai situacijai galime konstatuoti, kad susidūrėme su idealia nusikalstamų veikų sutaptimi. Dar tarpukario Lietuvoje ideali nusikalstamų veikų sutaptis buvo suvokiama kaip situacija, „kai nusikaltėlis vienu veiksniu, kuris yra vieno nusikalstamojo sumanymo įkūnijimas, prieštarauja keletui įstatymo įsakymų: tokius atsitikimus vadiname idealinių nusikaltimų susidėjimu.“⁵⁷ Pažymėtina, kad idealiosios nusikalstamų veikų sutapties terminą vartoja dauguma autorių, tačiau, atsižvelgiant į autoriaus poziciją, valstybės doktriną, kuriai jis atstovauja, ar į laikotarpį, požiūris į idealią nusikalstamų veikų sutaptį skiriasi. Apibendrinus mokslininkų pozicijas šiuo klausimu, galima įvardyti dvi koncepcinio požiūrio į idealią nusikalstamų veikų sutaptį grupes:

1. Idealiai nusikalstamų veikų sutaptis suprantama kaip viena veika;
2. Idealiai nusikalstamų veikų sutaptis suprantama kaip kelios nusikalstamos veikos⁵⁸.

Pirmosios grupės atstovai teigia, kad nusikalstamų veikų sutaptis yra tokia situacija, kai viena asmens veika (vienas poelgis) atitinka kelias nusikalstamų veikų sudėtis, nors iš tikrųjų daroma tik viena veika (vienas poelgis), tačiau mintyse (idėjoje) ją galima padalyti į

⁵⁵ Baudžiamosios teisės moksle vyravęs „vienos veikos“ terminas nebeaptarnauja šiuolaikinės idealiosios sutapties sampratos ir turėtų būti keičiamas į „vieno poelgio“ terminą. Žr., p. 19-20.

⁵⁶ WESSELS, J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 249.

⁵⁷ STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas, 1925. P. 80.

⁵⁸ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 77.

kelias nusikalstamas veikas. Būtent iš šio požiūrio ir kildinama idealiosios sutapties samprata – „sutaptis idėjuje“.⁵⁹

Antrosios grupės atstovai idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį suvokia kaip situaciją, kai asmuo viena veika (poelgiu) padaro keletą nusikalstamų veikų, kurios yra numatytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose. Anot D. M. Molchanov, „esant idealiajai nusikalstamų veikų sutapčiai, padarytos veikos neapima viena baudžiamojo įstatymo norma, tad siekiant tinkamai įvertinti nusikalstamą elgesį, būtina jį vertinti kaip nusikalstamų veikų sutaptį“⁶⁰. Būtent šis požiūris prigijo Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje ir juo vadovaujama iki šių dienų.

Pažymėtina, kad ilgą laiką baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje buvo nusistovėjusi nuomone, kad idealioji nusikalstamų veikų sutaptis reiškia situaciją, kai asmuo viena veika (poelgiu) padaro kelias nusikalstamas veikas, numatytas skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose⁶¹. J. Wessels pateikia tokį idealiosios sutapties pavyzdį: „asmuo įmeta sprogmenį į patalpą, kurioje susirinkę žmonės“. Šiuo atveju kaltininkas padaro vieną poelgį, nors dėl jo gali atsirasti daug neteisėtų padarinių bei gali būti realizuotos, kelios nusikalstamos veikos. Vienas elgesys atveda į kelias skirtingas pasekmes, kurių negali apimti vienas BK straipsnis. Nuo to paties elgesio nukenčia dvi skirtingos visuomeninių santykių grupės – du nusikalstamo kėsinosi objektai⁶². Tokios pozicijos šalininku galėtumėme laikyti V. Piesliaką, kuris sako, kad: „idealioji sutaptis bus tik tada, kai viena pavojinga veika vienu metu pažeidžiami keli skirtingi BK specialiosios dalies straipsniai“⁶³. Tiesa, šiandien su tokiau idealiosios sutapties apibūdinimu sutikti būtų galima tik iš dalies dėl pasikeitusios teismų praktikos, kurią aptarsime šiek tiek vėliau.

⁵⁹ ЯКОВЛЕВ, А. М. *Совокупность преступлений по Советскому уголовному праву*. Москва, 1960, p. 56; GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 77.

⁶⁰ МОЛЧАНОВ, Д. М. *Совокупность преступлений. Диссертация кандидата юридических наук*. Москва, 2000, p. 38; GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 78.

⁶¹ ABRAMAVIČIUS, A. *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas)*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 323; LAT 2005 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95/2005;

⁶² PAVILONIS, V., BIELIŪNAS, E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984, p. 47.

⁶³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 129.

Išanalizavus daugelio šios teorinės pozicijos atstovų darbus galima paminėti du dažniausiai pasitaikančius idealiosios nusikalstamų veikų sutapties požymius⁶⁴:

1. Viena veika (vienu poelgiu) yra padaromos kelios nusikalstamos veikos;
2. Įgyvendintos sudėtys yra numatytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose.

Taigi idealiajai nusikalstamų veikų sutaptiai yra būdinga tai, kad viena veika yra įgyvendinama dviejų ar daugiau nusikalstamų veikų sudėtys⁶⁵. „Viena veika idealiosios sutapties požiūriu suprantama kaip BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje aprašyta pavojinga veika“⁶⁶. Anot T. Girdenio: „esmė ta, kad objektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai, apibūdinantys pavojingą veiką, sutampa viename asmens veiksme ar neveikime“⁶⁷. Tradiciniu idealiosios nusikalstamų veikų sutapties pavyzdžiu yra laikomas mokslininko A. M. Jakovlevo suformuotas pavyzdys⁶⁸, kai yra padegamas namas, kuriame yra žmogus. Šiuo atveju, vienas veiksmas – padegimas, atitinka dviejų nusikalstamų veikų sudėčių objektyviuosius pavojingos veikos požymius: nužudė (BK 129 str.) ir sunaikino ar sugadino turtą (BK 187 str.)⁶⁹. Kitas pavyzdys apibūdinantis tokią situaciją galėtų būti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2K-355/2009 nutartis, kurioje D. B. (valstybės tarnautojas) nuteistas už tai, kad piktnaudžiaudamas tarnyba (BK 228 str. 1 d.) suklastojo tikrą dokumentą (BK 300 str. 1 d.). Teismas konstatavo, kad: „Iš bylos medžiagos matyti, kad D. B. suklastojo ir realizavo (perduodamas T. U.) bei padėjo panaudoti suklastotą tikrą dokumentą piktnaudžiaudamas tarnybine padėtimi ir veikdamas priešingai tarnybos interesams. Taigi abi nusikalstamos veikos buvo padarytos viena veika tuo pačiu metu, nes D. B. piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi pasireiškė būtent tuo, kad D. B. dėl užimamų pareigų galėdamas prieiti prie

⁶⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų dauges Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 79; LAT 2011 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-37/2011; LAT 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006; LAT 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126/2007; LAT 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-536/2010; LAT 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361/2011.

⁶⁵ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų dauges Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 79.

⁶⁶ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 129.

⁶⁷ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų dauges Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 79.

⁶⁸ ЯКОВЛЕВ, А. М. *Совокупность преступлений по Советскому уголовному праву*. Москва, 1960, p. 56; PAVILONIS, V.; BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, 1984, p. 47.

⁶⁹ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų dauges Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 79.

dokumentų juos suklastojo ir perdavė T. U.⁷⁰ Šiais paminėtais atvejais vieninteliu veiksmu yra visiškai įgyvendinamos dvi skirtingos nusikalstamų veikų sudėtys, sudarančios idealią nusikalstamų veikų sutaptį. Tačiau akcentuotina, kad vienos veikos (poelgio) termino nereikia tapatinti su vienu kūno judesiu⁷¹. Viena veika (poelgis) gali pasireikšti ir kaip vienas judesys ir kaip kelių judesių visetas. Kaip pavyzdį galima paminėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 1 d. nutartį, kurioje D.G. buvo nuteistas už tai, kad išlaužė krovinio automobilio vairuotojo pusės durelių spyną, pagrobė svetimą turtą, taip pat pagrobė įmonės antspaudą. Veikos pradžioje buvo pagrobta automagnetola, antspaudas, racija, šiek tiek vėliau ir du automobilio halogeniniai žibintai. Vertinant teismo nustatytas aplinkybes akivaizdu, kad veika yra atlikta ne vienu kūno judesiu, o pasireiškia kaip kelių judesių sistema. Vertindamas BK 302 str. 1 d. (antspaudo pagrobimas) santykį su 178 str. 1 d. (vagystė) teismas nustatė, kad antspaudą D. G. pagrobė kartu su kitu šios bendrovės turtu ir išaiškino, kad: „nusikaltimų, numatytų BK 178 str. 1 d. ir BK 302 str. 1 d., objektyviosios pusės požymis – veika – yra analogiškas – pagrobimas. Tiek antspaudas, tiek kitas turtas buvo pagrobti vienu ir tuo pačiu metu ir tai reiškia, kad šie nusikaltimai buvo padaryti viena veika ir sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį“⁷².

Taip pat žvelgiant į šią teismo nutartį galima pastebėti, kad joje yra nurodytas laiko požymis – vienu ir tuo pačiu metu. Baudžiamosios teisės teorijoje šis požymis geriau žinomas kaip vienalaikiškumo⁷³. Ankstesnį šio požymio vartojimo būtinumą galima pateisinti, kadangi buvo pripažįstama, kad idealioji sutaptis yra tuomet, kai viena veika yra padaromos kelios nusikalstamos veikos, todėl atrodo logiška mąstyti, kad visas veiksmas vyksta vienu ir tuo

⁷⁰ LAT 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2009.

⁷¹ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 79.

⁷² LAT 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005; Pažymėtina, kad ir vėlesnėse savo nutartyse Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panašias situacijas sprendė vienodai: „V.I. buvo nuteistas už tai, kad sugadino UAB priklausančio automobilio dešinės pusės priekinių durelių spynelę, išdaužė dešinės pusės durelių priekinį trikampį stiklą (BK 187 str. 1 d.) – taip įveikė automobilio mechaninės apsaugos priemones, įsibrovė į saugyklą – automobilį, ir iš ten pagrobė svetimą turtą (BK 178 str. 2 d.) – G.A. priklausančias pirštines ir UAB spaudą (BK 302 str. 2 d.)“. Taip atliko tris nusikalstamas veikas, sudarančias idealią nusikalstamų veikų sutaptį. [LAT 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-584/2006].

⁷³ PAVILONIS, V., BIELIŪNAS, E. Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984, p. 47; KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970, p. 84.

pačiu laiku⁷⁴. Tačiau atsižvelgiant į naujai susiklosčiusią teismų praktiką, pastebėtina, kad vienai nusikalstamai veikai įvykdyti neretai yra būtini ar galimi ir keli kūno judesiai (veikos)⁷⁵. Todėl kyla klausimas, ar galima kelis kūno judesius (veikas) laikyti „viena veika“?

Atsakyti į šį klausimą gali padėti ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis⁷⁶. Byloje buvo nustatyta, kad A.Č. nuteistas už tai, kad išlaužęs⁷⁷ R.Š. buto duris, t. y. sugadinęs nedidelės vertės svetimą turtą, įsibrovė į butą ir pagrobė svetimą turtą, taip pat R.Š. mokėjimo kortelę. Teismas, konstatuodamas idealiosios nusikalstamų veikų sutapties buvimą, esant tokioms situacijoms, pateikia šiuos motyvus: „atliekami keli veiksmai, atitinkantys skirtinguose BK straipsniuose numatytas nusikalstamų veikų sudėčių objektyviasias puses; veiksmai seka vienas paskui kitą; padaromi per labai trumpą laiką; sugadinimas nėra savitiksliis dalykas; tai yra tam tikras etapas siekiant konkretaus tikslo – pagrobti svetimą turtą, sugadinimas yra sudėtinė dalis veiksmų, kuriais grobiamas svetimas turtas; sugadinant yra įveikiamos kliūtys, trukdančios įgyvendinti išankstinį sumanymą – pagrobti svetimą turtą“⁷⁸. Taigi pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiajam Teismui suformavus naują požiūrį į idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį ir pripažinus, kad ji pasireiškia ir kaip kelių veiksmų atlikimas per labai trumpą laiko tarpą, praranda reikšmę ir jau anksčiau paminėtas vienalaikiškumo požymis. Šio požymio taikymas siekiant identifikuoti idealią sutaptį tampa absoliučiai neįmanomas.

Kitoje byloje teismas konstatavo, kad idealia nusikalstamų veikų sutaptimi pripažįstami ir keli skirtingi veiksmai, jeigu jie yra tarpusavyje susiję, yra bendro sumanymo dalis ir nukreipti į vieną tikslą. Šioje byloje buvo nustatyta, kad B.B. nuteistas už tai, kad

⁷⁴ KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija, 1970, p. 84-85.

⁷⁵ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 80; LAT 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-670/2007.

⁷⁶ LAT 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-372/2013.

⁷⁷ Darbo autorės nuomone būtent įsilaužimas yra lemiamas kriterijus nustatant, kad situacija atitinka idealią sutaptį. Baudžiamosios teisės moksle įsibrovimu yra laikomas neteisėtas patekimas į bet kokią patalpą. Įsibrovimas gali būti realizuojamas keliais alternatyviais būdais, vienas iš dažniausių – įsilaužimas, t.y. nugalėjimas kliūčių, susijusių su daiktų vientisumo pažeidimu (pavyzdžiui, išlaužiant duris, išimant langus ir t.t.). Įsibrovimas kaip veiksmas jis negali būti atribotas nuo savo pasireiškimo formų. Jeigu konstatuojama, kad asmuo įsibrovė į patalpą, reikia konstatuoti ir kokiu būdu jis tai padarė. Tik nustačius įsibrovimo būdą bus galima suvokti kokių pasekmių laukti. Jeigu asmuo A įsibrovė į patalpą ir pagrobė svetimą turtą, tačiau kitam turtui žalos nepadarė, tai bus pavienė nusikalstama veika. Jei asmuo A įsibrovė į patalpą įsilaužimo būdu (išlaužė duris) ir pagrobė svetimą turtą, tokiu atveju susiklostys idealiosios sutapties atvejis ir asmens nusikalstamas poelgis bus kvalifikuojamas pagal kelis BK straipsnius (BK 178 str., 2 d., 187 str., 165 str. 1 d.).

⁷⁸ LAT 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.

nepakluso teisėtam policijos pareigūno T. K. reikalavimui, norėdamas išpilti iš butelio skystį, turintį naminės degtinės kvapą, taip siekdamas išvengti administracinės atsakomybės, tyčia pavartojo fizinį smurtą, t. y. sudavė kumščiu vieną kartą policijos pareigūnui T. K. į veidą, taip sukėlė jam fizinį skausmą ir tyčia necenzūriniais žodžiais įžeidė savo pareigas einančius valstybės tarnautojus. Konstatuodamas, kad asmens nusikalstamas poelgis atitiko idealią sutaptį teismas pabrėžė, kad nepaisant to, kad nusikalstamos veikos atliktos skirtingais veiksmais, tačiau visi veiksmai buvo tarpusavy susiję ir nukreipti į vieną tikslą – neleisti paimti butelio⁷⁹.

Viena iš geriausiai naująją idealiosios sutapties sampratą atspindinčių nutarčių galėtų būti 2006 m. birželio 27 d. Aukščiausiojo Teismo nutartis, kurioje D.K. kaltinamas, tuo, kad seksualiai prievartavo E.T., o po to, toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu atliko vieną prievartinį lytinį aktą su gulinėja ant žemės E. T. prieš jos valią, t. y. ją išžagino. Teismas išaiškino, kad: „Jei asmuo su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir iš karto po to tenkino lytinę aistrą arba atvirksčiai, padarytos veikos sudaro idealią išžaginimo ir seksualinio prievartavimo sutaptį. Toks lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas laikomi padarytais tuo pačiu metu, jei kaltininkas iš pradžių tenkina lytinę aistrą oraliniu, analiniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu, tačiau nebaigęs tenkinti lytinės aistros (neišliejęs spermos), iš karto po to jis pradeda su nukentėjusiąja lytiškai santykiuoti arba atvirksčiai. Kaip idealioji išžaginimo ir seksualinio prievartavimo sutaptis vertintini taip pat tokie atvejai, kai asmuo baigia lytinį aktą su moterimi ir iš karto po to, be pertraukos, imasi lytinės aistros tenkinimo oraliniu, analiniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu arba atvirksčiai“⁸⁰. Byloje buvo nustatyta, kad D. K. iš pradžių tenkino lytinę aistrą su nukentėjusiąja E. T. oraliniu būdu, tačiau nebaigęs tenkinti lytinės aistros (neišsiliejus spermai), nuteistasis toje pačioje vietoje ir tuo pačiu laiku lytiškai santykiavo su nukentėjusiąja, bet lytinio akto nebaigė. „Kadangi nuteistasis, nebaigęs tenkinti lytinės aistros oraliniu būdu, iš karto įvedė savo varpą į nukentėjusiosios makštį, akivaizdu, kad lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas nors ir buvo padaryti keliomis veikomis, bet jos sekė viena po kitos per trumpą laiko tarpą ir buvo apimtos vieningo sumanymo, todėl sudaro idealią nusikalstamų veikų sutaptį“⁸¹.

⁷⁹ LAT 20012 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2012.

⁸⁰ LAT 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-243/2006.

⁸¹ *Ibid.*

Reikšmingiausia nutartimi, iš esmės pakeitusia nusistovėjusių idealiosios nusikalstamų veikų sutapties sampratą reikėtų laikyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartį⁸². Pažymėtina, kad ši kasacinės instancijos nutartis parodo, kad idealiąją sutaptimi reikia laikyti ir tokius atvejus, kuomet vykdant tam tikrą laiką besitęsiančią veiką, yra įvykdomos ir kitos nusikalstamos veikos. Plenarinė sesija nustatė, kad A.K. nuteistas už tai, kad siekdamas sumažinti mokėtiną PVM, klastojo dokumentus taip pat apgaulingai tvarkė buhalterinę apskaitą (padarė veikas numatytas BK 183 str. 2 d., 300 str. 1, 3 d., 182 str. 1 d., 222 str. 1 d.). Teismas konstatavo, kad šiuo atveju kaltininkas, turėdamas pagrindinį tikslą panaikinti prievolę sumokėti į valstybės biudžetą PVM (BK 182 str.), tai gali padaryti tik suklastodamas dokumentus ir juos panaudodamas (BK 300 str.), kartu apgaulingai tvarkydamas buhalterinę apskaitą (BK 222 str.)⁸³. „Nusikaltimai, numatyti BK 222 str., BK 300 str., tokioje situacijoje iš esmės yra neatskiriamos (būtinės) visos kaltininko veikos dalys, kurių bent vienos nepadarius nebus pasiekiamas pagrindinis tikslas (sumanymas), pavyzdžiui – panaikinti prievolę sumokėti į valstybės biudžetą PVM. Būtent šis tikslas lemia visų kitų nusikalstamų veikų paskatas (motyvus). Tokia veika (veikų sutaptis) turi tam tikras laiko ribas ir tos veikos paprastai tęsiasi (daromos) iki pagrindinio tikslo (sumanymo) – panaikinti prievolę sumokėti į valstybės biudžetą PVM“⁸⁴. Manytina, kad tokiai teismų praktikai reikėtų pritarti, nes iš esmės kelios nusikalstamos veikos yra daromos vienu poelgiu, t.y. jas visas jungia bendras sumanymas įvykdyti pagrindinę veiką. Kitaip sakant, jeigu nebus realizuotos šalutinės veikos (dokumentų klastojimas, apgaulingas apskaitos tvarkymas), neįmanoma bus įvykdyti pagrindinės veikos (sumažinti mokėtiną PVM).

Akcentuotina, kad analizuojant tiek teisės teoriją, tiek teismų praktiką, autorės nuomone, didžiausias problemas, bandant atriboti idealią ir realią sutaptį arba sutaptį nuo pavienių nusikalstamų veikų, sukelia būtent abejotina terminija. Pabrėžiama, kad naujos idealiosios nusikalstamų veikų sutapties sampratos poreikį Lietuvos baudžiamojoje teisėje pirmasis aprašė A. Nevera⁸⁵. Mokslininko nuomone: „Nepriklausomai nuo to, kad veiksmai atliekami vienas po kito, bet naudojant „vienos veikos“ terminą juos susieti sunku“.

⁸² LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012; LAT 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-194/2012.

⁸⁵ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 26.

Nusikalstama veika teisės moksle suprantama, kaip veikimas ar neveikimas, teisiškai reikšmingas elgesys, už kurį teisės normos numato sankcijas⁸⁶. Taigi veika yra laikoma konkreči nusikalstama veika, numatyta viename BK straipsnyje. Šiuo atveju, anksčiau paminėtų situacijų, kuomet kaltininkas su nukentėjusia lytiškai santykiavo (BK 149 straipsnis) ir iš karto po to tenkino lytinę aistrą (BK 150 straipsnis) arba atvirkščiai, taip pat, kai siekiant sumažinti mokėtiną PVM (BK 182 str.) yra apgaulingai tvarkoma buhalterinė apskaita (BK 222 str.) ir klastojami dokumentai (BK 300 str.), mes niekaip negalėtumėme pavadinti viena veika, nes tai yra kelios atskiros veikos kvalifikuojamos pagal atskirus BK straipsnius. Darbo autorė pritaria mokslininko A. Neveros nuomonei, kad: „racionaliausia būtų atsisakyti idealios sutapties sąvokoje vartoti terminą „viena veika“, o vietoj jo įvesti „vieno poelgio“ terminą, kuris yra žymiai imlesnis, todėl geriau tenkintų šios dienos poreikį“⁸⁷. Tiesa, vertėtų pastebėti, kad „vieno poelgio“ sąvoka nėra pasmerkta likti tik teisės teorijos šešėlyje, šią sąvoką ne kartą yra pavartojęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyse⁸⁸.

Antrasis reikalavimas idealiajai nusikalstamų veikų sutapčiai – vienu pavojingu asmens poelgiu turi būti pažeidžiami keli skirtingi BK specialiosios dalies straipsniai⁸⁹. Šis reikalavimas susijęs su tuo, kad esant idealiajai sutapčiai veiksmai yra padaryti taip, kad jų negalima aprėpti viena norma, todėl reikia pritaikyti dvi⁹⁰. Mokslininkai V. Pavilonis ir E. Bieliūnas teigia, kad: „veika gali būti tinkamai juridiskai įvertinta tik pritaikius dvi ar daugiau BK specialiosios dalies normas kartu“⁹¹. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. birželio 9 d. nutartyje konstatavo, kad: „išsamus vieningą veiką sudarančių faktų visumos teisinis įvertinimas neišvengiamai reikalauja taikyti daugiau negu vieną, t.y. dvi ar daugiau nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėčių, iš kurių kiekviena turi skirtingą,

⁸⁶ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 123.

⁸⁷ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 26

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo: “idealoji sutaptis būna tada, kai kaltininkas vienu poelgiu padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, kurios numatytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose”. [LAT 2011 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91/2011]; [LAT 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2007].

⁸⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 129.

⁹⁰ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė*. Bendroji dalis (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas). Eugrimas, 2003, p. 323.

⁹¹ PAVILONIS, V.; ir BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, 1984, p. 46.

savarankišką raišką baudžiamojo įstatymo tekste⁹². Iš esmės nė viena norma neapima veikos pilnutinai, todėl reikia taikyti kelias įstatymo normas⁹³.

Pripažinus, kad vienu asmens poelgiu yra pažeidžiami keli baudžiamosios teisės saugomi gėriai, t.y., kad vienas poelgis sukelia kelis pavojingus padarinius, kurių nenumato (neapima) vienas BK straipsnis, iškyla klausimas, ar tie teisiniai gėriai turi būti skirtingi ar gali būti tapatūs? Pažymėtina, kad baudžiamosios teisės moksle galima sutikti nuomonių, kad idealioji sutaptis apima tik tuos atvejus, kai žala yra padaryta skirtingiems teisiniams gėriams (baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms)⁹⁴. Tačiau tokio požymio įvardijimas turėtų būti vertintinas kritiškai. Pasak T. Girdenio: „realiai idealioji nusikalstamų veikų sutaptis yra galima ir tuo atveju, kai pažeidžiama ta pati baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, tačiau įgyvendinamos kelios nusikalstamų veikų sudėtys.“⁹⁵ Pavyzdžiui, asmuo, veikdamas be tyčios nužudyti, susprogdina užtaisą, dėl to yra sužalojami du asmenys – vienam padaromas nesunkus sveikatos sutrikdymas (BK 138 str.), o kitam – sunkus sveikatos sutrikdymas (BK 135 str.)⁹⁶. Akivaizdu, kad šiuo atveju objektas yra tas pats – sveikata, tačiau, idealiosios sutapties konstatavimą nulemia tai, kad šios abi vertybės yra numatytos skirtinguose BK straipsniuose. Siekiant aiškaus sutapčių atribojimo labai svarbu pabrėžti, kad idealiosios sutapties atveju visada yra pažeidžiamos kelios skirtingos BK specialiosios dalies normos (tuo skiriasi nuo realiosios sutapties⁹⁷).

Atsižvelgiant į tai, kas šiame poskyryje išdėstyta, konstatuojama, kad idealioji nusikalstamų veikų sutaptis šiandien yra įgavusi visai kitokią formą. Teismų praktikoje susiformavo nauji idealiosios sutapties požymiai, kurie papildė klasikinę idealiosios sutapties sampratą (pagal kurią idealiąją sutaptimi buvo laikoma viena veika): 1) veiksmai vyksta vienas paskui kitą, 2) padaromi per labai trumpą laiko tarpą, 3) esant bendram sumanymui (vieningai tyčiai)⁹⁸. Todėl, pasak, T. Girdenio, idealioji nusikalstamų veikų sutaptis turėtų būti suvokiama

⁹² LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015; LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

⁹³ KLIMKA, A. *Nusikalstamų kvalifikavimas*. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970, p. 84.

⁹⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 69.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ Realiosios sutapties atveju kelios padarytos nusikalstamos veikos gali būti numatytos tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse.

⁹⁸ LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

kaip vienas poelgis, kuris gali pasireikšti ir kaip viena veika ir kaip kelios nusikalstamos veikos, numatytos skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose⁹⁹.

1.2. Realioji nusikalstamų veikų sutaptis

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje realios sutapties terminas buvo žinomas jau tarpukario laikotarpiu. Vienas pirmųjų, charakterizavusių šią sutaptį, buvo mokslininkas V. Stankevičius, anot kurio: „realinis susidėjimas yra vieno asmens keletu nusikaltimų padarymas. Priešingai idealiam susidėjimui, čia yra ne vienas nusikaltimas, gi keletas vienodų arba įvairių nusikaltimų¹⁰⁰. Kiek vėliau bus galima pastebėti, kad turinio prasme šis autoriaus pateiktas apibrėžimas ne ką bepasikeitė iki šių dienų. Priėmus naują 1961 metų BK, reali sutaptis buvo suprantama taip: „tai situacija, kai asmuo atskirais veiksmais padaro kelis savarankiškus nusikaltimus“¹⁰¹ arba situacija, „kai asmuo keliais įvairiais veiksmais realizuoja dviejų ar daugiau įvairių nusikaltimų sudėtis“¹⁰² arba situacija, „kai asmuo įvairiais savarankiškais veiksmais padaro du ar daugiau nusikaltimų, numatytų skirtingais Baudžiamojo kodekso Ypatingosios dalies straipsniais“¹⁰³.

T. Girdenis pažymi, kad: „įsigaliojus naujam 2000 m. BK ir perėjus prie dvinarės nusikalstamų veikų daugeto sistemos, realioji nusikalstamų veikų sutaptis reikalavo naujo apibrėžimo.“¹⁰⁴ Šiuo metu, galiojant naujam BK realios sutapties samprata yra suvokiama kaip situacija, „kai asmuo kelis kartus padaro (kartoja) veiką, numatytą viename BK straipsnyje, ar per tam tikrą laiko tarpą (kelis kartus) padaro kelias veikas, numatytas skirtinguose BK straipsniuose“¹⁰⁵. Mokslininkas T. Girdenis siūlo realia nusikalstamų veikų sutaptimi laikyti situaciją, kai asmuo keliais poelgiais padaro kelias nusikalstamas veikas¹⁰⁶.

Atkreiptinas dėmesys, kad realios sutapties sampratų įvairovė pasireiškia ne tik doktrinoje. Analizuojant teismų praktiką galima pastebėti, kad teismai savo nutartyse taip pat

⁹⁹ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 152.

¹⁰⁰ STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas, 1925, p. 81.

¹⁰¹ PAVILONIS, V. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989, p. 91-92.

¹⁰² KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970, p. 86.

¹⁰³ PAVILONIS, V.; ir BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, 1984, p. 50.

¹⁰⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 105.

¹⁰⁵ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 129.

¹⁰⁶ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 108.

pateikia net keletą realios sutapties sampratos variantų. Antai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių yra apibrėžęs, kad: „reali nusikalstamų veikų sutaptis yra tada, kai kaltininkas keliomis savarankiškais veikomis padaro dvi ar daugiau savarankiškų nusikalstamų veikų“¹⁰⁷. Šiek tiek vėliau šis teismas taip pat konstatavo, kad: „realioji nusikalstamų veikų sutaptis yra tada, kai kaltininkas keliomis savarankiškais veikomis padaro dvi ar daugiau savarankiškų nusikalstamų veikų, numatytų tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK straipsniuose ar straipsnių dalyse“¹⁰⁸. Taip pat teismų praktikoje galima sutikti ir tokių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių, kuriose konstatuota, kad: „realioji nusikalstamų veikų sutaptis yra tada, kai kaltininkas keliomis savarankiškais veikomis, esant tarp jų laiko tarpui, padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse“¹⁰⁹. Svarbu atkreipti dėmesį, kad visos pateiktos sampratos tarpusavyje yra labai panašios ir gana tiksliai nusako realios sutapties esmę.

Atsižvelgiant į susiklosčiusią teismų praktiką, ir pastaruoju metu paplitusius realiosios nusikalstamų veikų sutapties apibrėžimus, įmanoma įvardyti tokius jos požymius:

1. Padaromos kelios savarankiškos veikos (keli poelgiai)¹¹⁰;
2. Tarp veikų (poelgių) yra laiko tarpas¹¹¹;
3. Šiomis veikomis (poelgiais) yra padaromos dvi ar daugiau savarankiškų nusikalstamų veikų¹¹², kurios gali būti numatytos tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK straipsniuose ar straipsnių dalyse¹¹³;
4. Už kelių veikų padarymą asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn¹¹⁴.

Autorės nuomone, ne visi iš išvardintų požymių leidžia neginčijamai konstatuoti, kad susiklosto reali nusikalstamų veikų sutaptis. Siekiant aiškumo, manytina, kad vertėtų trumpai aptarti visus pateiktus realios sutapties požymius.

¹⁰⁷ LAT 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-92/2005.

¹⁰⁸ LAT 2006 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2A-10/2006.

¹⁰⁹ LAT 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-437/2006.

¹¹⁰ Visuotinai pripažintas požymis.

¹¹¹ LAT 2010 m. spalio 25 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2A-6/2011.

¹¹² LAT 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-493/2005.

¹¹³ LAT 2006 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-632/2006.

¹¹⁴ LAT 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-285/2009.

Pirmasis išskirtas požymis sufleruoja, kad realioji sutaptis susiklosto tuomet, kai asmuo (kaltininkas) padaro kelias savarankiškas veikas (kelis poelgius¹¹⁵). Manytina, kad šis požymis labiausiai padeda atriboti realiąją sutaptį nuo jau aptartos idealiosios, nes pastaroji atliekama vienu poelgiu, o ne keliais. Visgi pastebėtina, kad praktinių klaidų, atribojant sutapties rūšis, nepavyksta išvengti.

Praktinį situacijos iliustravimą, kuomet teismai nesutarė ar asmens veika atitinka realią ar idealią nusikalstamų veikų sutaptį, galima pastebėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartyje¹¹⁶. Byloje teismas nustatė, kad L. B. nuteistas pagal BK 198 str. 1 d. (neteisėtas elektroninių duomenų perėmimas ir panaudojimas) ir BK 198¹ str. 1 d. (neteisėtas prisijungimas prie informacinės sistemos) už tai, kad pasinaudodamas D. J. naudojamos elektroninio pašto paskyros vardu ir slaptažodžiu, neteisėtai prisijungė prie D. J. elektroninio pašto paskyros, neteisėtai perėmė bei nukopijavo ir taip įgijo neviešus elektroninius duomenis – D. J. ir D. Č. privataus pobūdžio susirašinėjimą, kuriuos laikė jam priklausančiose elektroninio pašto paskyrose. Taip pat L. B. nuteistas pagal BK 168 str. 1 d. (neteisėtas informacijos apie asmens privatą gyvenimą atskleidimas ir panaudojimas) ir BK 198 str. 1 d. (neteisėtas elektroninių duomenų perėmimas ir panaudojimas) už tai, kad keršydamas D. J., jog ji atsisako su juo artimai bendrauti, iš elektroninio pašto paskyrų, kitiems asmenims išsiuntė ir taip viešai paskleidė neviešus elektroninius duomenis – nusikalstamu būdu surinktą informaciją apie D. J. ir D. Č. privatą gyvenimą, jų susirašinėjimą elektroniniu paštu. Teisėjų kolegija, konstatuodama, kad L. B. padarytos nusikalstamos veikos sudaro ne idealiąją, o realiąją nusikalstamų veikų sutaptį, pateikė šiuo argumentus: „iš bylos medžiagos darytina išvada, kad neteisėto prisijungimo prie D. J. elektroninio pašto dėžutės tikslas buvo patikrinti, kokio turinio susirašinėjimas yra jos pašto dėžutėje. Kitas savarankiškas sumanymas ir tyčia atskleisti tretiesiems asmenims išsaugotas nuotraukas ir susirašinėjimą kilo tada, kai L. B. atsitiktinai pastebėjo minėtas nuotraukas ir perskaitė D. J. ir D. Č. susirašinėjimą. Taigi šioje situacijoje, teisėjų kolegijos nuomone, visos L. B. padarytos nusikalstamos veikos nebuvo susijusios viena ta pačia paskata (motyvu), susiformavusia viena tyčia, taigi ir nebuvo neatskiriamos jo padarytos veikos dalys“¹¹⁷. Manytina, kad teismai teisingai išsprendė šią bylą, nes akivaizdu, kad kaltininko nusikalstamos veikos buvo padarytos esant skirtingai tyčiai.

¹¹⁵ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37), p. 41.

¹¹⁶ LAT 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015.

¹¹⁷ *Ibid.*

Neteisėtai prisijungdamas prie D.J. elektroninio pašto bei perimdamas ir įgydamas neviešus elektroninius duomenis kaltininkas siekė sužinoti apie D.J. asmeninį gyvenimą, tačiau vėliau, susipažinus su šios informacijos turiniu, jam kilo kitas (atskiras) sumanymas šią informaciją paviešinti.

Antrasis realios nusikalstamų veikų sutapties požymis žymi, kad tarp atliktų veikų turi būti laiko tarpas. Vertinant šį požymį, kaip atskleidžiantį realios sutapties individualumą, reikėtų prisiminti naująją idealios sutapties sampratą. Primenama, kad pagal naująją koncepciją, vienas iš idealios sutapties požymių taip pat yra laiko tarpas¹¹⁸. Taigi, pažymėtina, kad šis požymis iš esmės nenusako jokių specifinių tik realiajai sutapčiai būdingų savybių, todėl yra netinkamas. Taip pat, vertinant šį požymį būtinumo atžvilgiu, t.y. kaip privalomą apibrėžti realiajai sutapčiai, pritariama T. Girdenio nuomonei, kad „pagrindiniu ir nekvestionuojamu kriterijumi, kuriuo remiantis būtų galima atriboti abi nusikalstamų veikų sutapties rūšis, turi būti padarytų veikų skaičius, o ne laiko tarpo tarp jų buvimas ar nebuvimas“¹¹⁹. Akcentuotina, kad praktikoje yra atvejų, kai tuo pačiu metu, tačiau skirtingais poelgiais bus atliekamos skirtingos nusikalstamos veikos. Tokia situacija gali susiklostyti, kai viena iš atliekamų veikų yra tęstinė arba trunkamoji, ir šiai dar nepasibaigus yra padaroma kita savarankiška veika. Abiejų šių veikų atlikimas sutampa laiko požiūriu, yra atliekamos tuo pačiu metu ir neabejotinai turėtų būti konstatuojama, kad susiklosto realios sutapties situacija. Analogiškai yra vertinama ir padėtis, kai dvi tęstinės ar trunkamosios veikos atliekamos vienu metu¹²⁰. Taigi, darytina išvada, kad požymis – laiko tarpas tarp nusikalstamų veikų – tiksliai neapibūdina realios sutapties sampratos. Aišku negalima paneigti to, kad dažniausiai, kai susiduriama su realiąją nusikalstamų veikų sutaptimi, tarp kelių veikų yra tam tikras laiko tarpas, tačiau šis požymis nėra kriterijus atribojant nusikalstamų veikų sutaptis vieną nuo kitos, todėl turėtų būti nevertotinas.

Atkreiptinas dėmesys į trečiąjį požymį, kuris numato vieną esminių skirtumų tarp sutapčių rūšių. Primenama, kad idealios sutapties atveju viena veika (poelgiu) yra padaromos kelios veikos, numatytos skirtinguose BK straipsniuose¹²¹. Tuo tarpu realios sutapties atveju, keliomis veikomis (poelgiais) yra padaromos kelios nusikalstamos veikos,

¹¹⁸ Žr., p.19-20.

¹¹⁹ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 107.

¹²⁰ LAT 2011 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2011.

¹²¹ Žr., p. 19.

numatytos tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK straipsniuose ar straipsnių dalyse. Aiškindama šį sutapčių skirtumą šiandien teismų praktika yra nusistovėjusi, tačiau pastebėtina, kad taip buvo ne visada. Viena iš tiksliausiai tokią situaciją iliustruojančių nutarčių yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 20 d. nutartis, kurioje teismas konstatavo, kad: „realioji nusikaltimų ar (ir) baudžiamųjų nusižengimų sutaptis yra tada, kai asmuo keliais savarankiškais veiksmais padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų skirtingose baudžiamojo įstatymo normose“¹²². Manytina, kad tokia teismo klaida galėjo būti pasekmė 1961 m. BK suformuotos realios sutapties sampratos, pagal kurią buvo nustatyta, kad keli nusikaltimai turi būti nustatyti skirtinguose BK straipsniuose¹²³.

Autorės nuomone, kritiškai reikėtų vertinti ir penktąjį požymį, kad asmuo už veikų padarymą yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Labai svarbu iškelti šio požymio išskyrimo reikalingumo klausimą – ar tikrai būtent šis požymis atspindi realios nusikalstamų veikų sutapties esmę? Atsakymas vienareikšmiškai turėtų būti neigiamas, nes šis požymis niekaip neindividualizuoja realios sutapties, atvirkščiai, šis požymis yra būdingas tiek abejoms sutapčių rūšims, tiek pavienei nusikalstamai veikai.

Atsižvelgiant į šiame poskyryje išdėstytą, akcentuotina, kad kai kurie iš paminėtų požymių yra netinkami, siekiant suvokti realios sutapties esmę, nes yra būdingi ir kitai nusikalstamų veikų sutapties rūšiai ir net pavienei nusikalstamai veikai. Todėl reikėtų pritarti T. Girdenio siūlomai dvinarei realios sutapties požymių sistemai ir manyti, kad realios sutapties samprata susideda iš šių dviejų pagrindinių požymių:

1. Padaromos kelios savarankiškos pavojingos veikos (keli poelgiai);
2. Tomis veikomis (poelgiais) padaromos kelios nusikalstamos veikos, numatytos tiek skirtinguose, tiek tuose pačiuose BK specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse¹²⁴.

¹²² LAT 2005 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-673/2005.

¹²³ PAVILONIS, V. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989, p. 91.

¹²⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 108.

2. Pavienės nusikalstamos veikos samprata ir jos atribojimas nuo nusikalstamų veikų sutapčių

Praktikoje tiriant ir nagrinėjant baudžiamąsias bylas gana dažnai susiduriama su problema: ar padaryta viena nusikalstama veika, ar kelios nusikalstamos veikos (sutaptis). Žvelgiant į pavienę nusikalstamą veiką sutapčių kontekste, vertėtų pažymėti, kad ji yra sutapčių struktūrinis elementas, nes šios visuomet susideda iš atskirų pavienių nusikalstamų veikų¹²⁵. Pažymėtina ir tai, kad pavienės nusikalstamos veikos atribojimas nuo sutapčių, yra viena iš pagrindinių sutapties instituto paskirčių, tačiau tą padaryti ne visuomet paprasta. Siekiant sumažinti šios problemos egzistavimą, vertėtų aptarti pavienės nusikalstamos veikos sampratą. Pasak, V. Stankevičiaus pavienė nusikalstama veika galėtų būti apibūdinama kaip: „vienas darbas – vienas nusikaltimas“¹²⁶. Atsižvelgiant į šiandieninę situaciją, vargu ar tokio posakio užtektų apibūdinti šiam institutui. Akcentuotina, kad pavienė nusikalstama veika gali būti apibūdinama formos ir turinio atžvilgiu¹²⁷. Juridinės formos požiūriu pavienė nusikalstama veika – tai tokia veika, kurią apima vienas BK specialiosios dalies straipsnis, t.y. pavienė nusikalstama veika yra laikoma tokia veika, kurioje yra vienos nusikalstamos veikos sudėtis¹²⁸. Pažymėtina, kad tokia samprata pajėgia apibūdinti tik pačias elementariausias nusikalstamas veikas, kuomet vienas veiksmas prilygsta vienai nusikalstamos veikos sudėčiai, tačiau socialinė realybė tokia, kad yra daug sudėtingesnių nusikalstamų veikų¹²⁹. Todėl pavienės nusikalstamos veikos apibūdinimas turinio atžvilgiu yra žymiai sudėtingesnis¹³⁰. V. Pavilonis ir E. Bieliūnas teigia, kad: „veika yra pavienis nusikaltimas tuomet, kai kaltininkas padaro veiksmus, kurie yra skirti vieningam kėslui realizuoti siekiant vieningo tikslo ir nukreipti į vieningą objektą. Šie veiksmai nepaisant jų įvairovės, skirti vieningoms

¹²⁵ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 29.

¹²⁶ STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1925, p. 78.

¹²⁷ PAVILONIS, V., BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984, p. 38.

¹²⁸ KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970, p. 81.

¹²⁹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas)*. Eugrimas, 2003, p. 315.

¹³⁰ *Ibid.*

nusikalstamos užmačioms bei tam tikram rezultatui pasiekti ir atitinka vieną BK specialiosios dalies straipsnį.¹³¹

Pažymėtina, kad pavienės nusikalstamos veikos apibrėžimą pabandė pateikti ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kuris konstatavo, kad, tai: „pavojinga, BK uždrausta veika, turinti vienos nusikalstamos veikos sudėties požymių ir kvalifikuojama pagal vieną BK straipsnį (straipsnio dalį, punktą)¹³². V. Piesliakas teigia, kad: „Bendroji taisyklė yra tokia: kiekvienoje BK specialiosios dalies straipsnio ir jo dalies dispozicijoje yra aprašomi tik pavienės, t.y. vienos, nusikalstamos veikos požymiai. BK nėra dispozicijų, kurios aprašytų kelių nusikalstamų veikų t.y. nusikalstamų veikų sutapties, požymius.“¹³³ Taigi darytina išvada, kad esminiu, pavienės nusikalstamos veikos požymiu derėtų laikyti, tai, kad kaltininko padaryta nusikalstama veika ir jos padariniai yra aprašyti vieno BK straipsnio dispozicijoje¹³⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad baudžiamosios teisės teorijoje pavienės nusikalstamos veikos yra skiriamos į paprastas¹³⁵ ir sudėtingas¹³⁶ nusikalstamas veikas. Šis išskyrimas yra labai svarbus, siekiant išspręsti sutapčių ir pavienės nusikalstamos veikos atribojimo klausimą. Pabrėžtina, kad esminės problemos ir kyla siekiant atriboti sudėtingą pavienę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų sutapčių. Be jau anksčiau paminėto pagrindinio pavienės nusikalstamos veikos požymio - kad asmens atlikta veika visada yra kvalifikuojama tik pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį, siekdami atriboti sudėtingas pavienes nusikalstamas veikas nuo sutapčių, kai kurie autoriai išskiria papildomus, atribojimą palengvinančius požymius. Vienas iš tokių galėtų būti daugelio autorių pripažįstamas – vienos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės pažeidimas¹³⁷. Anot, T. Girdenio: „Jei konkreči BK norma saugo kelias vertybes, tai pavienei nusikalstamai veikai yra būdingas konkrečios (vieno baudžiamojo

¹³¹ PAVILONIS, V., BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984, p. 39.

¹³² LAT 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013.

¹³³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 135.

¹³⁴ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 136.

¹³⁵ Paprastos nusikalstamos veikos, tai tokios, kurios atliekamos viena pavojinga veika, kyla vienas padarinys ir vienas priežastinis ryšys. [GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 29].

¹³⁶ Sudėtingos nusikalstamos veikos pasižymi tuo, kad jos formaliai atitinka kelias nusikalstamų veikų sudėtis, tačiau dėl tam tikro objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių vienodumo jos yra vertinamos kaip viena nusikalstama veika. [GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 29].

¹³⁷ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 30.

teisinio santykio rėmuose) šių vertybių visumos pažeidimas¹³⁸. Šią situaciją puikiai iliustruoja plėšimo sudėtis (BK 180 str.), kurios pagrindiniu objektu laikoma nuosavybė, o papildomais - asmens sveikata arba žmogaus veiksmų laisvė. Taigi tik nustačius šių kelių vertybių pažeidimą galėsime konstatuoti, kad asmens veika atitinka plėšimo veiką. Kitas reikšmingas pavienės nusikalstamos veikos požymis yra susijęs su kalte. Primenama, kad sudėtingas pavienis nusikaltimas dažniausiai yra sudarytas iš kelių elementų. Pasak, A. Klimkos: „Svarbi pavienio nusikaltimo žymė – vidinis jo elementų sąryšis – visi elementai būna vieno plano įvykdymo grandys“¹³⁹. Todėl bene svarbiausiu pavienę nusikalstamą veiką apibūdinančių požymiu reikia laikyti – kaltės vieningumą, reiškiantį, kad visus objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius sieja vienas kaltės turinys¹⁴⁰. Darytina išvada, kad jeigu vienos kaltės turinys pasikeičia ir taip susiformuoja nauja kaltė, tai teisinis santykis sietinas su pirmąja kalte, nutrūksta ir taip atsiranda naujas teisinis santykis, o esant keliems teisiniams santykiams, konstatuotina nusikalstamų veikų sutaptis¹⁴¹.

Atsižvelgiant į tai, kad nusikalstamų veikų sutaptis yra šio darbo esmė, taip pat į tai, kad sutapties instituto paskirtis yra išspręsti nusikalstamų veikų kvalifikavimo problemą, atirbojant nusikalstamų veikų sutaptis nuo pavienės nusikalstamos veikos¹⁴², toliau darbe bus siekiama plačiau apibūdinti ir nuo nusikalstamų veikų sutapčių atirboti šias, daugiausiai atirbojimo problemų Lietuvos teismų praktikoje, sukeliančias, (sudėtingas) pavienės nusikalstamas veikas:

1. Tęstinė nusikalstama veika;
2. Trunkamoji nusikalstama veika.

¹³⁸ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 30.

¹³⁹ KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970, p. 82.

¹⁴⁰ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 31.

¹⁴¹ Žr., p. 22. [LAT 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015].

¹⁴² GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 146.

2.1. Tęstinė nusikalstama veika

Teisės teorijoje ir praktikoje vienareikšmiškai pripažįstama, kad tęstinė nusikalstama veika yra pavienės nusikalstamos veikos rūšis¹⁴³. Pažymėtina, kad tęstinė veika formaliai turi visas savybes, kuriomis pasireiškia pavienė nusikalstama veika. Esminis jos skirtumas nuo paprastosios pavienės nusikalstamos veikos yra tai, kad: „tęstinė nusikalstama veika dėl tam tikrų objektyvių priežasčių atliekama ne viena pavojinga veika, o keliomis“¹⁴⁴. Tęstinės nusikalstamos veikos ypatybė ta, kad nepaisant to, kad ji susideda iš tam tikrų kelių veiksmų, ji visais atvejais atitinka tik vieną baudžiamajame kodekse įtvirtintą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį, t.y., kad keli veiksmai atitinka tik vieną baudžiamojo kodekso straipsnį. Tie keli veiksmai sudaro atskiras vienos nusikalstamos veikos grandis. Štai, T. Girdenis mano, kad norint veiką pripažinti tęstine būtinai turi būti padaryti keli kūno judesiai, iš kurių kiekvienas atskiras kūno judesys turi atitikti to paties BK straipsnio dispozicijoje aprašytą veikos požymį, o atskirai paėmus, t.y. net nesant kitų kūno judesių, yra pagrindas laikyti veiką esant nusikalstama¹⁴⁵. Autorius pabrėžia, kad esminis bruožas yra tas, kad visi kūno judesiai turi atitikti to paties BK straipsnio dispozicijoje aprašytą veikos požymį.¹⁴⁶ Mokslininkas V. Piesliakas tęstine nusikalstama veika siūlo laikyti kelis tapačius veiksmus, iš kurių kiekvienas atskirai atitinka BK specialiosios dalies straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymius ir galėtų būti pagrindas kvalifikuoti kaltininko veiksmus kaip atskirą nusikalstamą veiką¹⁴⁷. Nors iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad šis institutas yra gana aiškus, tačiau iš tiesų yra keliantis nemažai problemų, todėl tiek teoriniu, tiek praktiniu atžvilgiu jis reikalauja gilesnio studijavimo.

Manytina, kad situacijos problemiškas, visų pirma, susijęs su tuo, kad nėra šio instituto aiškaus įstatyminio reglamentavimo. Tęstinės veikos sąvoka yra minima baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 10 dalyje, kurioje pasakytina tik tiek, kad: „asmuo nelaikomas padaręs

¹⁴³ Anksčiau buvo laikomasi nuomonės, kad tęstinė nusikalstama veika yra daugeto rūšis, o ne pavienė nusikalstama veika. A. F. Kistiakovskij teigė, kad yra tokios nusikaltimų sutapčių rūšys: a) idealioji, b) realioji, c) tęstinis nusikaltimas. [МАЛИНИНА, В. Б., et al. *Энциклопедия уголовного права*. Т.3. Понятие преступления. Санкт-Петербург: издании проф. Малинина В. Б., 2005, p. 301]; GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 38.

¹⁴⁴ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 37.

¹⁴⁵ GIRDENIS, T. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai. *Jurisprudencija*. 2007, 8(98), p. 30.

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 136.

kelias nusikalstamas veikas, jeigu jis padarė tęstinę veiką¹⁴⁸. Pažymėtina, kad įstatymas šios veikos turinio detaliau neaprašo. „Esant tokiai įstatymo formuluotei didelę svarbą įgauna baudžiamojo įstatymo aiškinimas, atskleidžiantis tęstinės nusikalstamos veikos esmę, atkreipiantis dėmesį į tuos kriterijus, pagal kuriuos įmanoma atskirti pavienę tęstinę nusikalstamą veiką nuo realios nusikalstamų veikų sutapties“¹⁴⁹. Atkreipiant dėmesį į antrąją šio sakinio dalį, labai svarbu pabrėžti, kad sekanti problema yra susijusi su tuo, kad pagal raišką tęstinė veika yra nepaprastai panaši į nusikalstamų veikų sutaptį ypač į realiąją, todėl būtent jų tarpusavio atribojimas ir kelia daugiausiai nesklandumų teismų praktikoje. Analizuojant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką galima pastebėti, kad tęstinės veikos atžvilgiu ji nėra vieninga, pavyzdžiui, galima sutikti įvairių tęstinės veikos apibrėžimų, taip pat išskiriama nemažai skirtingų požymių, leidžiančių konstatuoti tęstinės veikos susidarymą, praktika kai kuriais atvejais yra prieštaringa ir t.t.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas aiškindamas baudžiamąjį įstatymą vienoje iš savo nutarčių yra konstatavęs, kad: „tęstine nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienarūšių veiksmų, iš kurių kiekvienas, vertinamas atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviuosius požymius, tačiau jie visi yra jungiami vieno sumanymo (vieningos tyčios)“¹⁵⁰. Baudžiamosios teisės teorija tęstinę nusikalstamą veiką apibūdina lakoniškiau, pateikdama tokį apibrėžimą: „tęstinė nusikalstama veika – tai viena nusikalstama veika, kurią sudaro keli tapatūs veikos epizodai, nukreipti į vieningą objektą ir kurias apima vieninga kaltininko tyčia“¹⁵¹. Pabrėžtina, kad esant tęstinei nusikalstamai veikai atskiroms veikoms įvardyti yra vartojamas nusikalstamos veikos epizodo terminas¹⁵². Epizodu yra laikoma veika, kuri turi nusikalstamos veikos sudėties požymių, tačiau nėra kvalifikuojama kaip atskira nusikalstama veika. Siekiant konstatuoti, kad veika yra tęstinė svarbiausia nustatyti, kad keli epizodai, juos įvertinus atskirai, atitinka tos pačios veikos sudėtį. Iš to kas išdėstyta, galima teigti, kad doktrinoje yra susiformavęs požiūris, kad terminas „epizodas“ iš esmės atspindi pavienės tęstinės nusikalstamos veikos institutą. Analizuojant teismų praktiką

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 10 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

¹⁴⁹ LAT 2010 m. vasario 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-40/2010.

¹⁵⁰ LAT 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-454/2008; LAT 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-303/2016.

¹⁵¹ PRAPIESTIS, J., et al., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Pirmoji dalis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 364.

¹⁵² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 147.

galima daryti išvadą, kad teismai sutinka su tokiu teorijoje susiformavusiu požiūriu ir dažniausiai konstatuodami, kad veika yra tęstinė taip pat naudoja „epizodo“ terminą¹⁵³, tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai teismai epizodais įvardija ir kelis atskirus poelgius, kurie sudaro realiąją nusikalstamų veikų sutaptį¹⁵⁴. Gali susidaryti įspūdis, kad teismas byloje Nr. 2K-396/2007 kategoriškai pabrėžęs, kad „epizodo“ terminas yra susijęs tik su paviene tęstine nusikalstama veika, kartu išdėstė ir poziciją, kad tokį terminą galima laikyti požymiu, atribojančiu tęstinę veiką nuo kitų panašių institutų. Visgi pažymėtina, kad tokioms interpretacijoms sutrukdė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis, kurioje buvo pabrėžta, kad „epizodo“ terminas yra terminologijos dalykas, o ne kriterijus, atribojantis kelias nusikalstamas veikas nuo tęstinės veikos¹⁵⁵. Darbo autorė pritaria tokiam teismo išaiškinimui ir papildo, kad pavienės tęstinės nusikalstamos veikos esmė yra ne tai, ar veika susideda iš kelių veiksmų, ar iš kelių epizodų, o tai, kad juos vertinant atskirai jie atitinka vienos nusikalstamos veikos sudėtį, t.y., kad kvalifikuojami pagal vieną ir tą patį straipsnį, o ne pagal kelis.

Pabrėžtina, kad baudžiamosios teisės teorijoje ir praktikoje yra išskiriami tam tikri požymiai, kurie leidžia identifikuoti nusikalstamą veiką kaip tęstinę:

1. Eilė tapačių ar vienuose ar keliuose nusikalstamų veiksmų;
2. Nusikalstamų padarinių vieningumas;
3. Vieninga tyčia (vieningas sumanymas);
4. Vienas objektas;
5. Vienas dalykas;
6. Tas pats šaltinis į kurį kėsinama (tas pats nukentėjęs);

¹⁵³ Vienoje iš savo nutarčių Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad: „Tęstinės veikos padarymo atveju visi atskiri nusikalstamos veikos epizodai laikomi vienos nusikalstamos veikos sudėtinėmis dalimis.“ [LAT 2011 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16/2011].

¹⁵⁴ Šioje byloje A.G. buvo nuteistas už devynis seksualinio prievartavimo atvejus, kuriuos apygardos teismas įvardijo kaip epizodus, tačiau kvalifikavo kiekvieną atskirai. Dėl šios priežasties nuteistas A.G. skundė teismų sprendimus nurodydamas, kad veika turi būti kvalifikuojama kaip viena tęstinė, o ne kaip devynios atskiros. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažindamas, kad A.G. veiksmai sudarė atskiras nusikalstamas veikas atkreipė dėmesį į tai, kad teisinės sąvokos yra vartojamos netinkamai ir konstatavo, kad: „terminas „epizodas“ naudojamas tik pavienės tęstinės nusikalstamos veikos atskiroms grandims (veikoms) pažymėti“. [LAT 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007].

¹⁵⁵ LAT 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.

7. Neilgas laiko tarpas tarp atskirų veiksmų, taip pat toks pats veiksmų atlikimo būdas.

Aukščiau išvardintų požymių sąrašas jokių būdu nėra baigtinis, šie požymiai yra dažniausiai pasitaikantys teismų praktikoje, siekiant atskleisti tęstinės nusikalstamos veikos turinį, jos pobūdį. Kaip jau buvo minėta, praktikoje pasitaiko pavyzdžių, kuomet būna sudėtinga atriboti tęstinę veiką nuo sutapčių ypatingai nuo realiosios nusikalstamų veikų sutapties. Taigi, toliau darbe dėmesys bus skiriamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikai, pateikiančiai kriterijus pagal kuriuos tęstinė nusikalstama veika atribojama nuo nusikalstamų veikų sutapčių.

Pažymėtina, kad šalia jau pateiktos tęstinės veikos sąvokos teismai kartu pateikia ir tam tikrus požymius, konkretizuojančius tęstinę veiką. Vienoje iš savo nutarčių Lietuvos Aukščiausiasis teismas pasakė, kad tęsine nusikalstama veika pripažįstami keli tapatūs laiko požiūriu vienas nuo kito nenutolę veiksmai, padaryti analogišku būdu, analogiškomis aplinkybėmis, įgyvendinant vieną sumanymą (vieninga tyčia), dėl to paties dalyko¹⁵⁶. Pabrėžtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir visa Lietuvos teismų sistema pripažįsta, kad esminis tęstinės veikos požymis yra vieninga tyčia. Vieninga tyčia yra būtent ta jungtis, kuri sujungia atskirus nusikalstamus veikus ir dėl šios priežasties veika traktuojama kaip viena pavojinga veika. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymi, kad vieningai tyčiai yra būdinga tai, kad pats kaltininkas šiuos savo veiksmus suvokia kaip vientisą nusikalstamą veiką ir, darydamas pirmą veiksmą, jau turi susiformavusį (pradinį) sumanymą ir dėl kito nusikalstamo veiksmo. Teismas pažymi, kad: „kai tyčia padaryti kitą nusikalstamą veiką kyla jau po pirmosios veikos, šios veikos paprastai kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų sutaptis“¹⁵⁷. Šį teiginį puikiai iliustruoja Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė byla, kurioje buvo nustatyta, kad D.Ą nuteistas už tai, kad, įsibrovęs į B.S. priklausiusią, svetimą gyvenamą patalpą per keturis kartus slapta (slaptos vagystės būdu), pagrobė svetimą turtą. Šioje byloje teismas konstatavo, kad: „kaltininko tyčios vieningumą paneigia pačio kasatoriaus parodymai, kad jis nusprendavo įsibrauti į nukentėjusiosios namą tik tada, kai jam prireikdavo pinigų. <...>, būtent tai ir rodo, kad kiekvienu konkrečiu atveju susiformuodavo atskira tyčia“¹⁵⁸, o tokia situacija sudaro realiąją nusikalstamų veikų sutaptį. Matyti, kad šioje byloje apstu požymių

¹⁵⁶ LAT 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.

¹⁵⁷ LAT 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.

¹⁵⁸ LAT 2001 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-671/2001.

pagal kuriuos veika galėtų būti laikoma tęstine (pavyzdžiui, tas pats objektas, dalykas, šaltinis (nukentėjusysis)), tačiau būtent vieningo sumanymo (vieningos tyčios) nebuvimas lėmė tęstinės veikos paneigimą.

Darbo autorė, išanalizavusi teismų praktiką priėjo išvados, kad praktikoje pavienės tęstinės nusikalstamos veikos ir realios nusikalstamų veikų sutapties problemų dažniausiai kyla nagrinėjant vagystės, plėšimo, sukčiavimo, turto prievartavimo, išžaginimo ir seksualinio prievartavimo veikas, taip pat veikas susijusias su narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, veikas viešajai tvarkai, dorovei. Pabrėžtina, kad studijuojant teismų praktiką pastebėta, kad atskirų kategorijų bylose veikos pripažinimą tęstine neretai nulemia visiškai skirtingi požymiai, t.y. vienoje byloje esminiu požymiu, nulėmusiu tęstinės veikos konstatavimą gali būti tikslas, o kitoje rezultatas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas naujausiose savo nutartyse pabrėžia, kad veikos pripažinimas arba nepripažinimas tęstine taip pat priklauso ir nuo rūšinių nusikalstamos veikos požymių¹⁵⁹. Dėl šios priežasties, toliau darbe teismo nutartys bus nagrinėjamos atsižvelgiant į BK specialiosios dalies skyrius, t.y. pagal rūšinę veikų priklausomybę vienam ar kitam kodekso skyriui.

Analizuojant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išnagrinėtas bylas, pastebima, kad būtent nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams kategorijų bylose dažnai susiduriama su problemomis siekiant atriboti pavienę tęstinę veiką nuo realiosios sutapties. Problematiką atribojant realią sutaptį nuo tęstinės veikos gerai atspindi viena iš naujausių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių, kurioje D. G. nuteistas už tai, kad įvykdė dvi nusikalstamas veikas, o būtent: 2013 m. balandžio–gegužės mėnesį, pasikėsino pagrobtį svetimą turtą – bažnyčios varpą (BK 22 str., 178 str. 3 d.), o 2013 m. gegužės mėnesį, svetimą turtą – bažnyčios varpą, pagrobė (BK 178 str. 3 d.). Šioje byloje nustatytos aplinkybės patvirtina, kad pirmuoju bandymu varpo pagrobtį nepavyko dėl nuo kaltininko valios nepriklausančių aplinkybių¹⁶⁰, o šioms aplinkybėms išnykus, antruoju bandymu varpas buvo pagrobtas. Taigi, kaip matyti, kaltininko sumanymas buvo pagrobtį varpą, kuris buvo įvykdytas antruoju bandymu, dėl to tai yra tęstinė nusikalstama veika. „Dėl išdėstyto D. G. veiksmai kvalifikuoti kaip dvi atskiros nusikalstamos veikos pagal BK 22 straipsnio 1 dalį ir 178 straipsnio 3 dalį, 178 straipsnio 3 dalį kvalifikuotini kaip viena

¹⁵⁹ LAT 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.

¹⁶⁰ Bažnyčios varpui nukabinti reikėjo specialių raktų, kurių kaltininkas neturėjo.

nusikalstama veika pagal BK 178 straipsnio 3 dalį¹⁶¹. Darytina išvada, kad šioje byloje teismo pripažinimą, kad veika atitinka pavienę tęstinę nusikalstamą veiką nulėmė keli požymiai: 1) vieningas sumanymas (tyčia) pagrobti varpą; 2) dalykas – siekiama pagrobti konkretų varpą; 3) tas pats nukentėjusysis (šaltinis). Paprastai tai, kad žala yra padaryta tam pačiam nukentėjusiajam (tas pats šaltinis) yra vienas esminių požymių konstatuojant, kad veika yra tęstinė, tą yra pabrėžęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Vienoje iš savo nutarčių, teismas akcentavo, kad: „vienas iš tęstinio nusikaltimo požymių yra „grobimas iš vieno šaltinio (vieno savininko)“¹⁶². Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis teismas griežtai atmetė kasatoriaus teiginį dėl tęstinės veikos ir konstatuodamas, kad veika atitiko realiąją nusikalstamų veikų sutaptį nurodė, kad: „O.V įsibrovė į skirtingus nukentėjusiųjų namus ir pavogė skirtingų nukentėjusiųjų įvairius daiktus“¹⁶³, todėl galima daryti išvadą, kad teismas šioje byloje pripažino vieno šaltinio (to pačio nukentėjusiojo) požymį pavienėje tęstinėje veikoje. Tiesa pabrėžtina, kad šio požymio atžvilgiu praktika nėra vieninga, pasitaiko nutarčių kuriose teismas konstatuoja tęstinę veiką, nors šaltiniai skirtingi¹⁶⁴. Darbo autorės nuomone, to paties nukentėjusiojo (šaltinio) požymis neturėtų būti pagrindinis, lemiantis veikos kvalifikavimo, kaip tęstinės nusikalstamos veikos. Kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų žiūrėti į požymių visumą. Praktikoje gali susiklostyti situacijų, kai nors šaltinis tas pats, tačiau turi būti konstatuojama sutaptis, pavyzdžiui, asmuo A du kartus įsibrovė į B namą, tačiau kiekvienu atveju tyčia susiformuodavo iš naujo. Iš situacijos matyti, kad nukentėjusysis (šaltinis) tas pats, tačiau veikos jokių būdu negali būti kvalifikuojamos kaip tęstinė veika. Visiškai kitokia situacija susiklosto jei asmenį sieja vieninga tyčia įsibrauti į A ir B gyvenamąsias patalpas, siekiant pagrobti 60 eurų ir žinant, kad pas asmenį A 30 eurų palikti striukėje, o pas asmenį B 30 eurų palikti ant stalo, šiuo atveju kaltininko padarytos veikos sudarys realiąją nusikalstamų veikų sutaptį. Manytina, kad ne be reikalo, vagysčių bylose, to pačio šaltinio požymis yra taikomas, siekiant atriboti tęstinę veiką nuo realiosios sutapties. Darbo autorės nuomone,

¹⁶¹ LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-122-693/2015.

¹⁶² LAT 2001 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-671/2001.

¹⁶³ LAT 2007 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181/2007.

¹⁶⁴ Šioje byloje V.S. nuteistas už tai, kad per 16 kartų laikotarpyje nuo 2003 m. birželio 28 d. iki 2003 m. liepos 6 d. iš įvairių Kauno mieste ir rajone esančių degalinių pagrobė įvairų kiekį benzino. Šioje byloje teismas nusprendė, kad: “ V. S. padaryti veiksmai buvo tapatūs. Kiekvienu atveju jais buvo siekiama vieningo rezultato – pagrobti degalus ir juos realizuoti, grobimas buvo vykdomas analogišku būdu, panaudojant tą patį automobilį, tarp atskirų veiksmų nebuvo didelio laiko tarpo. Paminėti veiksmai buvo padaryti vieninga tyčia ir tai matyti iš to, kad nuteistasis grobdavo tik tokį degalų kiekį, kurį galėdavo sutalpinti į turimas talpas bei automobilio baką, po to, realizavus pagrobtą benzina, tęsdavo degalų grobimą. [LAT 2004 m. gegužės 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2004].

vieningos tyčios požymis yra pagrindinis, siekiant veiką kvalifikuoti kaip tęstinę, tačiau to paties nukentėjusiojo (šaltinio) požymis yra pagalbinis, t.y. nustačius šį požymį tampa paprasčiau nustatyti kaltininko vieningą tyčią. Pažymėtina, kad kitose vagysčių bylose šalia vieningos tyčios ir to paties šaltinio požymių yra išskiriami ir tokie, tęstinę veiką, padedantys identifikuoti požymiai: a) nusikalstama veika padaryta tapačiais veiksmais, analogišku būdu, b) bendrininkams vadovavo tas pats asmuo, c) veikos dalykas tas pats, d) atskiri veikos epizodai laiko požiūriu nebuvo nutolę vienas nuo kito¹⁶⁵.

Pastebėtina, kad nagrinėjant plėšimo veikas taip pat susiduriama su realiosios sutapties ir tęstinės nusikalstamos veikos atribojimo problemomis. Pavyzdine nutartimi galima laikyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 27 d. nutartį, kurioje buvo konstatuota, kad veika atitinka realiąją nusikalstamų veikų sutaptį¹⁶⁶. Kasatoriaus, manymu, jis atliko vieną tęstinę nusikalstamą veiką, nes vieną nusikaltimą nuo kito teskyrė 10 min., įvykis buvo toje pačioje gatvėje. Pagal faktines bylos aplinkybes nustatyta, kad nuteistasis plėšimo būdu užvaldė M.P. ir Z.L. turtą, taigi jo nusikalstamos veikos buvo nukreiptos į skirtingus nukentėjusiuosius, tą nuteistasis suvokė ir norėjo taip veikti. Taip pat nustatyta, kad veikų nesiejo vieningas nuteistojo sumanymas. Taip pat teismas pabrėžė, kad: „nedidelis laiko tarpas tarp abiejų nusikaltimų šiuo atveju nėra esminė aplinkybė, dėl kurios šias nusikalstamas veikas reikėtų kvalifikuoti, kaip vieną tęstinę nusikalstamą veiką“¹⁶⁷. Pastebėtina, kad teismas konstatuodamas realiosios sutapties susidarymą, atsižvelgė į kelis elementus: 1) į tai, kad veika buvo nukreipta į skirtingus nukentėjusiuosius (skirtingas šaltinis), 2) į tai, kad nesusiformavo vieninga tyčia. Vieningos tyčios nebuvimas ir skirtingo šaltinio požymis šioje byloje iš esmės ir patvirtino, kad susiformavo realioji nusikaltimų sutaptis. Tačiau, Lietuvos Aukščiausiojo

¹⁶⁵ Byloje nustatyta, kad R. K., V. B., A. D., A. S. nuteisti pagal BK 178 straipsnio 3 dalį už tai, kad veikdami organizuota grupe kartu su E. S., S. V., V. L., A. I., A. G., J. D., K. S., A. C. pagrobė didelės vertės svetimą turtą. Nustatyta, kad iš viso medienos gaminiai nuo 2005 m. kovo 8 d. iki 2005 m. liepos 21 d. buvo grobiami 19 kartų. Teismas konstatavo, kad medienos gaminiai buvo grobiami tapačiais veiksmais, iš esmės analogišku būdu ir aplinkybėmis, visuose epizoduose nusikaltimo bendrininkams vadovavo tas pats asmuo – E. S., tas pats nusikaltimo dalykas (mediena), kuri buvo grobiama iš to paties šaltinio, atskiri nusikalstamos veikos epizodai laiko požiūriu nebuvo nutolę vienas nuo kito. Nustatytos bylos aplinkybės patvirtina, kad atskiruose epizoduose bendrininkavusius asmenis siejo bendras sumanymas ir tikslas, darydami pirmąjį veiksmą kaltininkai jau turėjo susiformavusį (pradinį) sumanymą ir dėl tolesnių nusikalstamų veiksmų. Bylos duomenys patvirtino, kad bendrininkai buvo sutarę grobstyti svetimą turtą, kai tik susidarys tam tinkama situacija, aktyviai domėdavosi sekančiu grobimu, buvo iniciatyvūs. Teismai pagrįstai konstatavo, kad nuteistieji turėjo vieningą tyčią iš UAB „P“ grobti medienos gaminius tol, kol bus galimybė tai daryti, jie siekė pagrobti kuo daugiau medienos, vagystės buvo tapusios papildomu jų pragyvenimo šaltiniu. Taip pat nustatyta, kad nuteistieji turėjo sumanymą daryti nevienkartinį turto grobstymą. [LAT 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012].

¹⁶⁶ Šioje byloje R.M. nuteistas už tai, kad apiplėšė ir nežymiai sutrikdė M.P. sveikatą, o po 10 min. apiplėšė ir nežymiai sutrikdė Z.L. sveikatą. [LAT 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-743/2007].

¹⁶⁷ *Ibid.*

Teismo praktikoje pasitaiko ir tokių nutarčių, kuomet tais atvejais kai yra apiplėšiami keli nukentėjusieji (skirtingi šaltiniai) teismas, konstatuodamas, kad veika tęstinė, netaiko vieno šaltinio požymio¹⁶⁸. Taip pat akcentuotina, kad šioje byloje teismas atmetė kasatoriaus teiginį dėl nedidelio laiko tarpo kaip nepagrįstą ir išaiškino, kad tai nėra esminė aplinkybė nustatant ar veika tęstinė. Manytina, tai, kad praktikoje pavienė tęstinė nusikalstama veika dažniausiai yra padaroma praėjus nedideliu laiko tarpui, nesuponuoja išvados, kad jį galima laikyti kriterijumi atribojančiu tęstinę veiką nuo realiosios sutapties. Primenama, kad realioji sutaptis taip pat yra padaroma praėjus tam tikram laikui, todėl vadovaujantis šiuo požymiu veikų atriboti neįmanoma. Pažymėtina, kad teismų praktikoje nesurasime nei vieno pavyzdžio, kuomet tęstinė veika konstatuojama tik esant nedidelio laiko tarpo požymiui. Taip pat pabrėžtina, kad nedidelis laiko tarpas yra vertinamasis požymis, kurio turinys nėra aiškus, tarp tęstinių veikų gali būti praėję 10 min., taip pat keletas mėnesių¹⁶⁹, ir netgi keletas metų¹⁷⁰. Akivaizdu, kad nusikalstama veika, kuri tęsiasi keletą metų negali būti laikoma padaryta esant nedideliu laiko tarpui.

Paminėta, kad praktinių problemų atribojant tęstinę veiką nuo realiosios sutapties taip pat kyla nagrinėjant ir turto prievartavimo bylas. Pavyzdžiui, vienoje iš turto prievartavimo bylų buvo nustatyta, kad V.T. kaltinamas tuo, kad, panaudodamas psichinę prievartą prieš V.G., neturėdamas teisėto pagrindo, privertė jį kaltininkui perduoti turtą ir pasirašyti paskolos sutartį R.S. naudai¹⁷¹. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, konstatuodamas, kad veika atitinka tęstinę nusikalstamą veiką, pateikė tokius argumentus: „V.T. veika vertintina kaip tęstinė, nes veiksmai buvo nukreipti į tą pačią vertybę, t.y. į V.G. nuosavybę, į tą patį nukentėjusįjį, nusikalstamam sumanymui įgyvendinti V.T. naudojosi iš esmės tomis pačiomis priemonėmis, pateikdamas tą patį pretekstą, t.y. sistemingai panaudodamas prieš V.G. psichinę prievartą ir melagingai žadėdamas išspręsti jo ir A.G. konfliktą“¹⁷². Teismas taip pat nustatė, kad V.T. veiksmus siejo vieningas sumanymas (vieninga tyčia). Šioje byloje tęstinės nusikalstamos

¹⁶⁸ LAT 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-505/2006; LAT 2007 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-328/2007; LAT 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-73/2007.

¹⁶⁹ Šioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje nustatyta, kad tarp pavienių tęstinių nusikalstamų veikų praėjo 11 mėnesių. [LAT 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2013].

¹⁷⁰ Šioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje nustatyta, kad tęstinė nusikalstama veika truko nuo 2000 m. iki 2005 m. ir po to nuo 2006 m. iki 2008 m. [LAT 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012].

¹⁷¹ LAT 2015 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323-303/2015.

¹⁷² LAT 2015 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323-303/2015.

veikos konstatavimą nulėmė trys požymiai: 1) vienas šaltinis (tas pats nukentėjusysis) – V.G., 2) veiksmai buvo atlikti analogišku būdu – panaudojant psichinę prievartą – grasinimus, ir 3) veikas siejo vieningas sumanymas. Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato nutarime Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias turto prievartavimo bylas“ pasisakyta apie vieno šaltinio ir vieningos tyčios svarbą, atribojant tęstinę veiką nuo realiosios sutapties: „Turto prievartavimas negali būti kvalifikuojamas kaip padarytas pakartotinai, jei turint vieningą tyčią tuo pačiu motyvu buvo kelis kartus reikalaujama iš to paties nukentėjusiojo pinigų konkreti suma ar turtas, nepriklausomai nuo to, kad reikalaujama perduoti pinigų suma ar turtas keitėsi laikui bėgant, taip pat nepriklausomai nuo to, kad nukentėjusysis perduodavo dalimis reikalaujamus pinigus ar turtą, arba nepriklausomai nuo to, kad keitėsi grasinimų pobūdis“¹⁷³. Darytina išvada, kad kai turtas prievartaujamas iš vieno ir to paties savininko kelis kartus, esminė aplinkybė nulemianti veikos pripažinimą tęstine yra – vieningos tyčios susiformavimas, t.y. visus veiksmus turi apjungti vienas sumanymas. Pažymėtina, kad tam tikrais atvejais teismas, nustatydamas, kad veika sudaro ne tęstinę veiką, o realiąją sutaptį, prioritetą teikia ne vieningos tyčios požymiui, o vieno šaltinio požymiui. Senato nutarime pabrėžiama, kad: „Jei turtas prievartaujamas iš kelių nukentėjusiųjų tuo pačiu metu ir motyvu, bet iš kiekvieno atskirai, veika kvalifikuojama kaip pakartotinė“¹⁷⁴. Šiuo atveju pastebėtina, kad kelių šaltinių (nukentėjusiųjų) buvimas nusikaltimo pripažinimą tęstiniu daro negalimą, net ir tuo atveju, jei yra vieninga tyčia¹⁷⁵. Darbo autorės nuomone toks požiūris ydingas, manytina, kad vieningos tyčios požymis turi turėti prioritetą prieš visus kitus tęstinę veiką apibūdinančius požymius. Nustačius, kad asmens veiksmus sieja vieninga tyčia padaryti tam tikrą konkrečią veiką, nebesvarbiu tampa skirtingų nukentėjusiųjų požymis. Taip pat kyla klausimas, ar tokia veika (kai turtas prievartaujamas vienu metu iš kelių nukentėjusiųjų tuo pačiu metu, bet iš kiekvieno atskirai) neturėtų būti pripažįstama paprasta paviene nusikalstama veika? Manytina, kad situacija, kuomet kaltininkas to paties turinio (pateikiamas tokio pat pobūdžio reikalavimas) SMS žinutę išsiunčia keliems adresatams, atitinka požymius, kad turto prievartavimo veika yra padaroma vienu metu ir turtas prievartaujamas iš kiekvieno nukentėjusiojo atskirai. Akivaizdu, kad šiuo atveju pradingsta esminis tęstinę veiką identifikuojantis požymis – kelių veiksmų atlikimas, nes reikalavimas keliems adresatams

¹⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias turto prievartavimo bylas“.

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ GIRDENIS, T. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 8(98).

pateikiamas vienu veiksmu. Dar didesnę neaiškumą jausmą sukelia kitas Senato argumentas, kad jeigu reikalavimas yra pareikštas vienu metu keliems dalyvaujantiems asmenims (pavyzdžiui, esantiems toje pačioje patalpoje) tai veika yra laikytina tęstine. Pabrėžtina, kad šiuo atveju apskritai nėra būtinojo tęstinės veikos požymio – kelių veiksmų atlikimo, nes turto prievartavimo sudėtis yra formalioji, t.y. laikoma baigta nuo reikalavimo pateikimo¹⁷⁶. Atsižvelgiant į viską, kas išdėstyta, manytina, kad analogiškai kaip vagysčių bei plėšimų bylose, taip ir turto prievartavimo bylose, vieno šaltinio (nukentėjusiojo) požymis yra pagalbinis, t.y. padedantis nustatyti pagrindinį - vieningos tyčios požymį. Nustačius vien tik vieno šaltinio požymį veiką kvalifikuoti kaip tęstinę būtų klaidinga.

Toliau aptarinėjant turtinius nusikaltimus, negalima nepastebėti, kad sukčiavimo nusikalstamos veikos taip pat pasižymi atribojimo problematika. Pažymėtina ir tai, kad būtent šių veikų praktika atribojimo aspektu yra ypatingai gausi, t.y. sprendžiant šios kategorijos bylas dažniausiai kyla atskyrimo problemų. Tokią situaciją labai tiksliai iliustruoja viena iš bylų, kurioje būtent ir kilo nesklandumų pripažįstant, kokiam gi institutui priskirti atliktą veiką. Byloje nustatyta, kad objektyvieji veikos požymiai patvirtina, kad D.D. įvykdė keturias atskiras nusikalstamas veikas, t.y., tris pasikėsinimus sukčiauti (BK 22 str., 182 str. 1 d.) ir vieną baigtą sukčiavimą (BK 182 str. 1 d.), panaudojant svetimą pasą (BK 302 str. 1 d.). Teismas, atmesdamas argumentą, kad visi kaltininko veiksmai turėtų būti kvalifikuojami kaip viena tęstinė nusikalstama veika, ir pripažindamas, kad visos veikos sudaro realiąją ir idealiąją nusikalstamų veikų sutaptis, pažymėjo: „<...> turtas priklausė skirtingiems savininkams, nusikaltimo dalyką sudarė skirtingos prekės, nusikaltimai padaryti skirtingose vietose, skirtingu laiku, be to, nenustatyta, kad visus nusikaltimus sietų vieningas nuteistojo ir jo bendrininkų sumanymas“¹⁷⁷. Pritartina teismo išsakytai pozicijai, pripažįstant, kad veikos sudaro nusikalstamų veikų sutaptį, nes konstatuoti svarbiausi veikos požymiai: 1) vieningos tyčios nebuvimas, 2) skirtingų nukentėjusiųjų (šaltinių) konstatavimas. Autorės nuomone, tai, kad dalyką sudarė skirtingos prekės jokių būdu nesuponuoja išvados, kad veika turi būti kvalifikuojama pagal sutaptis. Pripažinus, kad veiksmai nebuvo susieti vienos tyčios ir, kad žala padaryta keliems skirtingiems nukentėjusiesiems (šaltiniams), visai nebesvarbu tampa net ir tai, kad dalyką būtų sudarę tokios pačios prekės. Atsižvelgiant į tai, kad teisės teorijoje to

¹⁷⁶ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 52.

¹⁷⁷ LAT 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2007.

paties (vieno) dalyko požymis yra laikomas tęstinės nusikalstamos veikos požymiu, pažymėtina, kad tokia pozicija kritikuotina. Manytina, kad to paties dalyko požymis neparodo tęstinės veikos esmės ir tuo labiau negali būti laikomas kriterijumi, atribojančiu tęstinę veiką nuo sutapčių, todėl jo reikėtų atsisakyti. Analogiškai spręstina ir situacija su požymiu – nusikaltimai padaryti skirtingose vietose. Šis požymis praranda savo svarbą, nes gali susiklostyti situacija, kai vedinas vieno sumanymo ir darydamas žalą vienam nukentėjusiajam (šaltiniui), kaltininkas atlieka veiksmus skirtingose vietose. Pavyzdžiui, A yra parduotuvių tinklo „X“ savininkas ir jo parduotuvės yra skirtinguose miestuose. Jeigu B veiksmus siejo vieninga tyčia ir jis atliko sukčiavimo veiksmus visose A parduotuvėse, ar galima teigti, kad veika sudaro realiąją sutaptį? Atsakymas vienareikšmiškai turėtų būti neigiamas, todėl šio požymio, kaip ir to pačio dalyko, reikėtų atsisakyti, nes manytina, kad jie įneša painiavos atribojant institutus. Pasikeitus praktikai tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje naujausių (2015 m. kovo 20 d.) nutarčių pabrėžęs, kad: „Nusikaltimų nuosavybei bylose svetimo turto pagrobimas pripažįstamas tęstine nusikalstama veika esant vieningai tyčiai, nevienkartiniam neteisėtam svetimo turto grobimui iš vieno ir to paties šaltinio (vieno savininko), tam pačiam veikų padarymo būdui ir nedideliame laiko tarpui tarp atskirų veikų. Šios kategorijos byloms būdingi požymiai – tas pats pagrobimo būdas, nedidelis laiko tarpas tarp grobimų, ta pati ar greta esanti turto vieta ir pan. – nėra esminiai pripažįstant nusikalstamą veiką tęstiniu nusikaltimu. Nusikalstamų veikų pripažinimą tęstine veika paprastai lemia žalos padarymas tam pačiam nukentėjusiajam, vieningos tyčios buvimas, t. y. konstatavimas, kad kaltininko tyčia susiformavusi visai nusikalstamai veikai, o ne atskiriems nusikaltimams, esantiems iš esmės tos pačios veikos sudėtinėmis dalimis, ir siekiama vieno rezultato“¹⁷⁸. Darbo autorė iš esmės pritarinama tokiai teismo pozicijai, kartu požymiu, kad vieningos tyčios požymis yra svarbiausias, siekiant konstatuoti, jog veika yra tęstinė. Kaip jau buvo minėta, to paties šaltinio požymis yra papildomas, t.y. pagalbinis, siekiant nustatyti vieningos tyčios požymį. Pabrėžtina, kad visais atvejais nustačius vieningos tyčios požymį, veika turi būti kvalifikuojama kaip tęstinė, tačiau nustačius tik vieną (vienintelį) to paties šaltinio požymį veikos tęstine, laikyti negalėsime.

¹⁷⁸ LAT 2015 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107-746/2015.

Atkreiptinas dėmesys, kad besikeičiant teismų praktikai, pasikeitė ir požiūris į tęstinės veikos sampratą. Autorės jau anksčiau paminėta tęstinės veikos sąvoka¹⁷⁹, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje buvo papildyta naujais požymiais. Šiandieninėje praktikoje laikomasi nuomonės, kad tęstinės veikos sampratai, neprieštarauja ir tokie atvejai, kai pasikartojantys veiksmai nėra visiškai tapatūs ar vienarūšiai, tačiau jais įgyvendinamas tas pats veikos požymis arba alternatyvūs veikos požymiai.

Aiškinant pirmąjį požymį, jo turinį padeda atskleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis, kurioje buvo nagrinėjama nusikalstama veika dorovei. Šioje byloje I. M. nuteistas už tai, kad laikotarpiu nuo 2004 m. birželio iki 2007 m. rugpjūčio mėn., pelnydamasis iš kito asmens prostitucijos vadovavo, organizavo bei gabenavo trylikos moterų prostitucijai Londone (BK 307 str. 2 d.). Teismas, konstatuodamas, kad padaryta veika atitinka tęstinę nusikalstamą veiką išskyrė šiuos požymius: „organizuojant, vadovaujant prostitucijai tarp visų nuteistųjų buvo vaidmenų pasiskirstymas, <...> moterys prostitucijai buvo organizuojamos veikiant pagal vieną braižą, <...>. Pelnymasis iš prostitucijos buvo organizuojamas pagal vienodas schemas, tapačiais veiksmais, vadovaujamas vieno asmens. <...> prostitucija buvo organizuota net po kelis kartus ir kiekvienas kaltinime atskirtas prostitucijos organizavimo atvejis nėra nuosekliai susietas būtent su pasipelnymu iš vieno konkretaus asmens prostitucijos. <...> atskirais laikotarpiais padaryti, tačiau dėl nuolatinio prostitucijos verslo sąlygų atnaujinimo (naujų ar tų pačių moterų pakartotinio organizavimo prostitucijai) besitęsiantys nuteistųjų bendrininkų nusikalstami poelgiai buvo nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę – visuomenėje priimtas seksualinių santykių normas, dorovę. Prostitucijos verslui vadovavusį I. M. ir su juo bendrininkavusius asmenis siejo vienas bendras sumanymas ir tyčia – pasipelninti iš sutikusių vykti į Londoną moterų prostitucijos ir dėti pastangas, kad šis nelegalus verslas tęstųsi. Visi bendrininkai, siekė to paties rezultato – gauti pajamas iš bendromis pastangomis sukurto nusikalstamo verslo. <...> nuolatinis apysunkių nusikaltimų darymas inkriminuotu laikotarpiu buvo tapęs I.M. pragyvenimo šaltiniu“¹⁸⁰. Šioje nutartyje teismas pripažino, kad nors veiką sudarė įvairūs veiksmai, tačiau visais jais buvo įgyvendinamas tas pats veikos požymis. Kitas pavyzdys,

¹⁷⁹ Tęstine nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienarūšių veiksmų, iš kurių kiekvienas, vertinamas atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviuosius požymius, tačiau jie visi yra jungiami vieno sumanymo (vieningos tyčios). Žr. p. 31.

¹⁸⁰ LAT 2011 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2011.

ilustruojantis situaciją, kuomet veiksmai nėra tapatūs, tačiau jais įgyvendinamas tas pats veikos požymis yra susijęs su nusikalstama veika viešajai tvarkai. Šioje byloje O.B. buvo nuteistas už tai, kad viešoje vietoje įžūliu elgesiu, demonstruodamas nepagarbą aplinkiniams ir aplinkai sutrikdė visuomenės rimtį bei tvarką (BK 284 str. 1 d.), o būtent: panaudojo fizinį smurtą prieš G.P. ir taip sukėlė jai fizinį skausmą, o šiek tiek vėliau panaudojo fizinį smurtą prieš T.Š. ir taip sukėlė jam nežymų sveikatos surikdymą. Teismas šioje byloje konstatavo, kad: „viešosios tvarkos pažeidimas gali būti padarytas ir savo pobūdžiu pakankamai skirtingais ir ilgesnį laiką besitęsiančiais agresyviais veiksmais, pažeidžiančiais daugelio asmenų teises. Pabrėžtina ir tai, kad viešosios tvarkos pažeidėjas gali veikti negalvodamas, kokį poveikį visuomenei turės jo atliekami veiksmai, bet bendrais bruožais numatyti, kad visuomenės rimtis ar tvarka bus sutrikdyta. Tai, kad asmuo veikė be aiškios asmeninės motyvacijos, spontaniškai, neracionaliai tik sustiprina išvadą, kad asmens veika pirmiausia nukreipta viešajai tvarkai pažeisti ir kvalifikuotina pagal BK 284 straipsnio 1 dalį“¹⁸¹. Byloje buvo nustatyta, kad kaltininko veiksmų tikslas buvo priešpastatyti save bei pademonstruoti niekinamą požiūrį į aplinkinius.

Aiškinant antrąją naujos sampratos požymį, kad veikos tęstinumui neprieštarauja ir tokie atvejai, kai veiksmai nėra visiškai tapatūs ar vienaarūšiai, tačiau jais įgyvendinami alternatyvūs veikos požymiai, dėmesys kreipiamas į tas veikas, kurių sudėtys pasireiškia alternatyviais veiksmais. Pažymėtina, kad BK įtvirtina nemažai sudėčių su alternatyviais požymiais, būtent su tokiomis sudėtimis ir yra susijusi naujoji samprata. Atskleisti naujos sampratos turinį padeda nusikalstamos veikos ekonomikai ir verslo tvarkai, kuriose apstu alternatyvių veiksmų. Pavyzdžiui, vienoje kasacinės instancijos nutartyje nustatyta, kad A.G., turėdamas tikslą neteisėtai pasipelnyti, nutarė iš techninio etilo alkoholio išgauti spiritą ir jį pardavinėti. Visų pirma A.G. įsigijo medienos impregnavimo skysčio, filtravimo įrangą, taros, o vėliau gamino spirito skiedinius ir gabendavo juos į skirtingose vietose esančias slėptuves, siekiant juos vėliau realizuoti. Šioje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo „visi šie alternatyvūs veiksmai buvo atliekami siekiant vieningo tikslo – skiedinių realizavimo; visus veiksmus apėmė vieninga tyčia“¹⁸². Teismas taip pat pažymėjo, kad tokios veikos ypatumas yra tas, kad ji susideda iš atskirų veiksmų, kurie, esant kitoms aplinkybėms, galėtų būti vertinami kaip savarankiškos nusikalstamos veikos, tačiau sudaro vieno to paties savarankiško

¹⁸¹ LAT 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269/2011.

¹⁸² LAT 2007 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-124/2007.

nusikaltimo atskiras sudėtinės dalis, nes jas jungia vieningas kaltininko sumanymas, bendras keletui veiksmų¹⁸³. Kitoje byloje teismas pabrėžė, kad: „kelių alternatyvių veiksmų atlikimas kvalifikuotinas kaip viena tęstinė nusikalstama veika, jeigu jas jungia vieningas kaltininko sumanymas“¹⁸⁴.

Pabrėžtina, kad problemų atribojant nusikalstamų veikų sutaptis nuo tęstinių veikų tai pat kyla nagrinėjant bylas, susijusias su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis. Pavyzdžiui, vienoje iš bylų, kasatorius teigia, kad nusikalstamos veikos (psichotropinių medžiagų įgijimas, laikymas ir pardavimas) turėjo būti kvalifikuotas kaip vienas nusikaltimas, o ne du atskiri nusikaltimai. Byloje nustatyta, kad M.Č., turėdamas tikslą parduoti įgijo ir laikė tablečių, kurias per du kartus pardavė asmeniui, veikusiam pagal NVIM¹⁸⁵. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad veikos turi būti kvalifikuotos kaip du atskiri nusikaltimai, nes abiejuose epizoduose M.Č. dėl psichotropinių medžiagų įgijimo ir pardavimo tarėsi atskirai¹⁸⁶. Šioje byloje teismas nustatė, kad veiksmų nesiejo vieningas sumanymas (vieninga tyčia) ir dėl šios priežasties konstatavo, kad veika atitiko realiąją sutaptį. Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad: „keli narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimo epizodai, kuriuos lėmė sumanymas išplatinti kuo didesnę šios medžiagos kiekį, siekiant kuo daugiau užsidirbti, gali būti vertinami kaip viena tęstinė nusikalstama veika“¹⁸⁷. Taip pat vienoje iš savo nutarčių teismas detaliau aptarė NVIV¹⁸⁸ įtaką nustatant, kad veika tęstinė. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. birželio 23 d. nutartyje pabrėžė: „narkotinių ar psichotropinių medžiagų nevienkartinis platinimas asmeniui, veikiančiam pagal NVIV, teismų praktikoje kvalifikuojamas kaip tęstinis“¹⁸⁹. Šioje byloje teismas konstatavo, kad visi trys epizodai pasibaigė tuo pačiu rezultatu – kanapės ir jų dalys parduotos tam pačiam asmeniui – M.M (veikiančiam pagal NVIM), taip pat platinimo veiksmai buvo jungiami vieningos tyčios – platinti narkotines medžiagas per M.M. Kitoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje veikos tęstinumą taip pat nulėmė tai, kad kelios asmens veikos buvo atliktos įgyvendinant vieningą sumanymą, turint konkretų tikslą – platinti narkotines medžiagas¹⁹⁰. Taigi, pripažįstama, kad vieningos tyčios kriterijus turi lemiamą

¹⁸³ LAT 2007 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-124/2007.

¹⁸⁴ LAT 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-322/2008.

¹⁸⁵ Nusikalstamą veiką imituojantis modelis.

¹⁸⁶ LAT 2010 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-232/2010.

¹⁸⁷ LAT 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

¹⁸⁸ Nusikalstamą veiką imituojantys veiksmai.

¹⁸⁹ LAT 2015 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-344-788/2015.

¹⁹⁰ LAT 2015 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-606-697/2015.

reikšmę ir sprendžiant bylas susijusias su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis.

Pažymėtina, kad dar viena bylų kategorija, kurioje dažnai kyla pavienės tęstinės veikos ir sutapties atribojimo problemos yra – lytiniai nusikaltimai. Praktikoje dažnai susiklosto situacijos, kuomet kaltininkas kelis kartus santykiauja su ta pačia auka prieš jos valią, taip pat yra atvejų, kuomet kaltininkas santykiauja su keliomis skirtingomis aukomis. Į klausimą, kaip vertinti šias situacijas, atsakyti padeda teismų praktika. Vienoje iš bylų apeliacinės instancijos teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo nuosprendį, konstatavęs, kad A.S. padarytos veikos sudaro tęstinę nusikalstamą veiką. Apeliacinės instancijos teismas motyvavo tuo, kad A. S. veiksmai abiejų nukentėjusiųjų atžvilgiu buvo nukreipti į vieningą objektą (asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir neliečiamumą), susieti vieninga tyčia (tenkinti lytinę aistrą), siekiant to paties rezultato, ir padaryti tuo pačiu metu bei panašiais veiksmais, todėl padaryti nusikalstami veiksmai turi būti kvalifikuojami kaip viena nusikalstama veika. Byloje buvo nustatyta, kad A.S. seksualiai išprievartavo dvi nukentėjusiasias – V.F. ir jos dukrą S.F., t.y. lytinę aistrą tenkino prieš abiejų valią. Kasacinės instancijos teismas, pripažindamas, kad veikos sudaro realiąją nusikalstamų veikų sutaptį pabrėžė, kad „Teismų praktikoje išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose pripažįstama, kad jei asmuo per tam tikrą laiko tarpą kelis kartus lytiškai santykiauja arba kelis kartus tenkina lytinę aistrą su tuo pačiu nukentėjusiuoju prieš jo valią esant vieningai tyčiai, keli lytiniai santykiavimai arba lytinės aistros tenkinimai vertinami kaip vienas tęstinis nusikaltimas. Tačiau, teisėjų kolegija pažymi, kad jei asmuo lytiškai santykiauja ar tenkina lytinę aistrą su keliais nukentėjusiais, padarytos veikos sudaro nusikaltimų sutaptį ir kiekvieno nukentėjusiojo išžaginimas ar seksualinis prievartavimas kvalifikuojamas kaip atskiras nusikaltimas“¹⁹¹. Kitoje byloje teismas taip pat konstatavo, kad: „jei asmuo su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir tenkino lytinę aistrą, veikos sudaro nusikalstamų veikų sutaptį“¹⁹².

Atsižvelgiant į šiame poskyryje išdėstyta, pabrėžiama, kad nepaisant to, kad pavienė tęstinė nusikalstama veika pagal pobūdį yra labai panaši į nusikalstamų veikų sutaptį (ypač į realiąją), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika pateikia įvairių požymių atribojančių šiuos institutus. Tačiau, išsami teismų praktikos analizė parodė, kad ne visi požymiai, kurie yra

¹⁹¹ LAT 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-699/2015.

¹⁹² LAT 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-246-697/2015.

išskiriami, siekiant pažinti tęstinę veiką, iš tiesų padeda ją pažinti. Pažymėtina, kad skirtingų kategorijų bylose tęstinės veikos požymiai gali skirtis. Vienareikšmiškai reikėtų pripažinti, kad turtiniuose nusikaltimuose pagrindiniu požymiu reikėtų laikyti vieningą tyčią, nustačius ją papildomos informacijos apie tęstinės veikos susidarymą gali duoti šaltinio (vienas ir tas pats nukentėjusysis) požymis, tačiau jokia būdu nustačius tik vieno šaltinio požymį negalima konstatuoti, kad veika tęstinė. Pažymėtina, kad sunkiau tęstinę veiką nustatyti seksualinio pobūdžio bylose. Jei asmuo kelis kartus lytiškai santykiavo ar kelis kartus tenkino lytinę aistrą su tuo pačiu nukentėjusiuoju tęstinei veikai konstatuoti užtenka nustatyti, kad veiksmus jungia vieninga tyčia (bendras sumanymas) ir, kad tokia veika žala padaroma tam pačiam šaltiniui (nukentėjusiajam). Jeigu asmuo lytiškai santykiavo ar tenkino lytinę aistrą su skirtingais nukentėjusiais, nepaisant vieningos tyčios požymio veika pripažįstama sudaranti nusikalstamų veikų sutaptį, lemiantis kriterijus – žala padaryta skirtingiems šaltiniams (nukentėjusiesiems). Jeigu kaltininkas su tuo pačiu nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir kartu tenkino lytinę aistrą, esminę reikšmę nustatant, kad veika sudaro sutaptį, turi dviejų atskirų veikų atlikimas, t.y. veikos kvalifikuojamos ne pagal vieną, o pagal kelis straipsnius.

Taigi pagrindiniais tęstinės veikos požymiais laikytini šie:

1. Kelių nusikalstamų veiksmų atlikimas;
2. Atliktus veiksmus vertinant atskirai, jie atitinka vienos nusikalstamos veikos sudėtį;
3. Atliktus veiksmus jungia vieninga tyčia (bendras sumanymas);
4. Žala padaroma tam pačiam šaltiniui (nukentėjusiajam).

2.2. Trunkamoji nusikalstama veika

Antroji pavienės nusikalstamos veikos rūšis yra – trunkamoji veika, kuri taip pat gali kelti tam tikrą atribojimo nuo nusikalstamų veikų sutapčių problemų. Baudžiamosios teisės teorijoje, apibūdinant veiką kaip trunkamąją yra išsakyta pozicija, kad jos ypatumas tas, kad ji daroma ištiesai tam tikrą laikotarpį¹⁹³. Jau vien pati sąvoka „trunkamoji veika“ leidžia suvokti, kad kalba eina apie veiką, kuri trunka laike. Teismų praktikoje vyrauja pozicija, kad pavienė trunkamoji nusikalstama veika yra tada: „kai kaltininkas tam tikrą laikotarpį nepertraukiamai yra nusikalstamos būsenos, kuri susidaro nevykdant teisinės pareigos arba padarius tam tikrą

¹⁹³ PAVILONIS, V.; BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, 1984, p. 42.

neteisėtą veiksma¹⁹⁴. Trunkamosios veikos esminis bruožas, skiriantis ją nuo kitų panašių veikų yra tai, kad ji daroma nuolat, t.y. nenutrūkstamai tam tikrą laiko tarpą, ir ja yra įgyvendinama vienos nusikalstamos veikos sudėtis. Tačiau pažymėtina, kad praktikoje neretai susiduriama su problemomis atribojant trunkamąją veiką nuo tęstinės nusikalstamos veikos. Tokią situaciją atspindi Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartis, kurioje buvo nustatyta, kad A.P., laikotarpiu nuo 2003 m. vasario 21 d. iki 2007 m. gruodžio 1 d. vengė išlaikyti savo vaikus. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad veika turi būti kvalifikuojama kaip trunkamoji, o apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad veika sudaro tęstinę nusikalstamą veiką. Teisėjų kolegija konstatavo, kad: „vengimas išlaikyti vaikus yra ne tęstinis, o trunkamasis, kuris trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai arba kol neišnyksta kaltininko pareiga išlaikyti vaiką“¹⁹⁵. Byloje buvo nustatyta, kad A.P. žinojo apie savo pareigą mokėti lėšas dviem dukterims, tačiau sąmoningai vengė šios pareigos. Baudžiamosios teisės teorijoje yra pripažįstama, kad vienas iš trunkamosios nusikalstamos veikos požymių yra kaltininkui uždėtų pareigų nevykdymas. Pažymima, kad trunkamosios nusikalstamos veikos ypatumas, tas, kad kaltininkas, žinodamas apie atsiradusią pareigą veikti ar neveikti tam tikru būdu, nieko daugiau nedaro, ši pareiga tarytum pakibusi ties juo ir trunka tam tikrą laiką¹⁹⁶.

Analizuojant pavienės trunkamosios veikos institutą labai svarbu nustatyti jos prasidėjimo momentą. Atsižvelgiant į tai, kad trunkamoji nusikalstama veika yra galima tiek veikimu, tiek neveikimu, galima teigti, kad ji prasideda nuo tam tikro veiksmo atlikimo ar neatlikimo (neveikimas)¹⁹⁷. Svarbiausias trunkamosios nusikalstamos veikos bruožas tas, kad tik prasidėjus šiai nusikalstamai veikai jos sudėtis, įtvirtinta tam tikrame Baudžiamojo kodekso straipsnyje, jau yra laikoma pilnai realizuota, t.y. veika jau nuo jos pradėjimo yra laikoma baigta, tačiau ir toliau yra realizuojama jos sudėtis, kaltininkui net ir neatliekant jokių pakartotinių ar papildomų veiksmų¹⁹⁸. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2016 m. sausio 12 d. nagrinėdamas bylą susijusią su narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, nutartyje pažymėjo, kad: „narkotinių ar psichotropinių medžiagų laikymas yra

¹⁹⁴ LAT 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011; LAT 2014 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7/2014;

¹⁹⁵ LAT 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.

¹⁹⁶ ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas)*. Eugrimas, 2003, p. 318.

¹⁹⁷ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 32.

¹⁹⁸ LAT 2012 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2012.

trunkamoji veika¹⁹⁹. Akivaizdu, kad asmuo laikydamas narkotikus tam tikrą laikotarpį nuolatos yra nusikalstamoje būsenoje, t.y. laikydamas, jis nepertraukiamai atlieka nusikalstamą veiką. Anot, T. Girdenio, absoliučiai nesvarbu, koku momentu trunkamoji nusikalstama veika bus nutraukta, asmens veika bet koku atveju bus kvalifikuojama kaip baigta²⁰⁰.

Kitas, labai svarbus trunkamos nusikalstamos veikos ypatumas yra jos padarymo laikas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne vienoje iš savo nutarčių yra pažymėjęs, kad trunkamosios veikos padarymo laikas yra visas laikas, kai asmuo darė baudžiamajame įstatyme numatytą veiką²⁰¹. Praktikoje kyla nemažai problemų kai asmuo keliais laikotarpiais atlieka trunkamąją nusikalstamą veiką. Kyla klausimas, ar tokią veiką reikėtų laikyti kaip vieną trunkamąją ar kaip kelias atskiras veikas? Šiuo klausimu praktika nėra vienareikšmė. Vienoje iš bylų teismas nustatė, kad A.K. atskirais laikotarpiais (nuo 2003 m. birželio 12 d. iki 2004 m. kovo 1 d., nuo 2004 m. birželio 1 d. iki 2006 m. balandžio 1 d., nuo 2006 m. gruodžio 1 d. iki 2007 m. gegužės 1 d., nuo 2008 m. sausio 1 d. iki 2008 m. birželio 1 d. ir nuo 2009 m. vasario 1 d. iki 2012 m. liepos 1 d.) vengė pareigos mokėti lėšas sūnų U. K. ir G. K. išlaikymui. Apeliacinės instancijos teismas A.K. nuteisė už penkių nusikalstamų veikų, numatytų BK 164 straipsnyje, padarymą. Kasacinės instancijos teismas pasakė, kad toks trunkamosios nusikalstamos veikos kvalifikavimas neatitinka teorinės trunkamosios veikos sampratos. Teismas konstatavo: „tai, kad asmeniui inkriminuojamas ne ištisas, bet atskiri vengimo išlaikyti vaikus laikotarpiai nereiškia, kad vengimas išlaikyti vaikus kaskart nutrūkdavo ir kiekvienas laikotarpis turi būti kvalifikuojamas kaip atskira trunkamoji veika²⁰². Teismų praktikoje vyrauja pozicija, kad: „vengimo išlaikyti vaiką laikotarpis kiekvienoje byloje yra nustatomas atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, be kita ko, pašalinant iš kaltinimo tokius laikotarpius, kai vaiko išlaikymo įmokų nesumokėjimą pateisino objektyvios aplinkybės²⁰³. Nagrinėjant A.K. bylą teismai pažymėjo, kad objektyviomis aplinkybėmis yra

¹⁹⁹ LAT 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53-895/2016.

²⁰⁰ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 33.

²⁰¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad BK 242 str. numatytas, vengimas atlikti laisvės atėmimo bausmę yra trunkamasis nesunkus nusikaltimas, kuris prasidėjo M.K., t.y. asmeniui nuteistam realia laisvės atėmimo bausme, nesilaikant kardomosios priemonės reikalavimų išvykus į Daniją, o nutrauktas buvo, teisėsaugos pareigūnams M.K. sulaikius. [LAT 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7/2014].

²⁰² LAT 2014 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9/2014.

²⁰³ LAT 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.

laikomos šios: nedarbas, liga, pajamų neturėjimas dėl pateisinančios priežasties ir t.t. Šioje byloje tokių aplinkybių buvimas neaiškus, nes teismas apie jas nepasisakė, tačiau pabrėžė, kad inkriminavo A. K. vengimą išlaikyti vaikus tik tais laikotarpiais, kuriais nuteistasis ne tik privalejo, bet ir turėjo galimybių teikti vaikams išlaikymą. Darbo autorės nuomone, teismas teisingai kvalifikavo veiką kaip vieną trunkamąją jeigu laikotarpiai (kuriais nebuvo vengiama išlaikyti vaikus), įsiterpiančios tarp vengimo išlaikyti vaikus nusikalstamos veikos, yra traktuojami kaip objektyvios aplinkybės, pateisinančios vengimą išlaikyti. Tokiu atveju šie laikotarpiai iš bendrojo veikos darymo laikotarpio (nuo 2003 m. iki 2012 m.) yra išbraukiami, ir todėl teisinga manyti, kad veika vyko nepertraukiamai. Tačiau, visai kita situacija susiklostytų, jei laikotarpiais, kuriais asmuo nevengė išlaikyti savo vaikų, kaltininkas mokėjo alimentus savo vaikams, tokiu atveju kiekviena veika turėtų būti kvalifikuojama kaip atskira, prasidėjusi iš naujo, nes kiekvienu laikotarpiu susiformuoja nauja tyčia (reali sutaptis). Ši situacija vertintina prieštaringai, nes, pastebėtina, kad kaltininkas, kuris iš viso nemoka alimentų yra privilegijuojamas lyginant jį su tuo, kuris kartais (tam tikrais laikotarpiais) juos mokėdavo. Kitoje vengimo išlaikyti vaikus byloje Lietuvos Aukščiausias Teismas pateikė priešingą poziciją ir konstatavo, kad: „atskiri laikotarpiai, kuriais kaltininkas nevykdo pareigos išlaikyti vaiką, kvalifikuojami kaip atskiros nusikalstamos veikos“²⁰⁴.

Trunkamosios nusikalstamos veikos bruožas, kad jos padarymo laiku yra traktuojamas visas laikas, kai asmuo darė nusikalstamą veiką sukeldamas tam tikrą atribojimo problemų nuo nusikalstamų veikų sutapčių. Kaip vertinti situacijas jei trunkamosios veikos laikotarpiu yra daromos ir kitos nusikalstamos veikos? Visų pirma, susiklosčius tokiai situacijai labai svarbu nustatyti trunkamosios veikos pradinį ir baigiamąjį momentus. Kaip jau buvo minėta trunkamosios veikos pradžios momentas prasideda nuo tam tikro veiksmo atlikimo ar neatlikimo²⁰⁵. Pavyzdžiui, netikrų ar suklastotų pinigų laikymas prasideda nuo pirmojo veiksmo atlikimo, t.y. nuo pradėjimo laikyti netikrus ar suklastotus pinigus. Siekiant išsiaiškinti trunkamosios veikos pabaigą vertėtų atkreipti dėmesį į teismų praktiką. Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad trunkamoji veika trunka tol, kol jos nenutraukia pats kaltininkas, susiklosto aplinkybės, kurios trukdo tęsti nusikalstamą veiką ir dėl to ši nutrūksta,

²⁰⁴ LAT 2011 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2011.

²⁰⁵ Žr., p. 46.

taip pat kai apskritai išnyksta pareiga veikti vienu ar kitu būdu.²⁰⁶ Pažymėtina, kad pavienės trunkamosios veikos laikotarpiu darant kitas nusikalstamas veikas, gali kilti dvejopa situaciją, t.y. tokias veikas galima būtų laikyti sudarančiomis tiek realiąją sutaptį, tiek idealiąją. Tačiau, manytina, kad problemiškas kyla tik iš pirmo žvilgsnio įvertinus situacija. Primenama, kad pasikeitus teismų praktikai, pasikeitė ir idealiosios sutapties samprata²⁰⁷. Taigi, pažymėtina, jeigu trunkamosios nusikalstamos veikos metu yra daroma ir kita nusikalstama veika, tačiau šios abi nusikalstamos veikos turi būti kvalifikuotos pagal atskirus baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnius, jos sudarys idealiąją sutaptį, tik tuo atveju, jei bus nukreiptos įgyvendinant bendrą sumanymą, siekiant vieningo tikslo. Jeigu trunkamosios veikos metu yra daroma kita veika, kuri turi būti kvalifikuojama pagal atskirus baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnius, tačiau abi veikos yra visiškai nesusietos jokių bendru sumanymu, tai tokių veikų padarymas sudarys realiąją nusikalstamų veikų sutaptį (pavyzdžiui, asmuo A vengė šaukimo į privalomąją karo tarnybą ir šios nusikalstamos veikos laikotarpiu įvykdė tris nužudymus). Pažymėtina ir tai, kad absoliučiai visi atvejai, kuomet, trunkamajai nusikalstamai veikai nutrūkus yra padaromos kitos veikos, suvokiami kaip realioji nusikalstamų veikų sutaptis²⁰⁸ (pavyzdžiui, nutraukus vengimo išlaikyti vaikus veiką, asmuo atlieka plėšimą). Taip pat vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių buvo pasakyta, kad: „EŽTT praktikoje iš esmės laikomasi pozicijos, kad, teisėsaugos institucijoms nutraukus nusikalstamą veiką, tolesnis atitinkamos pareigos nevykdymas suponuoja tyčios atsinaujinimą, tad asmuo nauju laikotarpiu daro naują nusikalstamą veiką, kurią sudaro nors ir analogiškas, bet iš esmės kitas nusikaltimas“²⁰⁹.

Atsižvelgiant į šiame poskyryje išdėstyta, akcentuotina, kad siekiant atriboti pavienę trunkamąją veiką nuo pavienės tęstinės veikos, svarbu nustatyti, kad yra atliekami ne keli, o vienas veiksmas, kuris trunka tam tikrą laikotarpį nenutrūkstamai. Atribojant pavienę trunkamąją nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų sutapčių, dėmesį reikėtų atkreipti į trunkamosios veikos padarymo laiką. Jeigu kita nusikalstama veika yra atliekama trunkamosios

²⁰⁶ Kauno miesto apylinkės teismas, išnagrinėjęs bylą, konstatavo, kad: “vengimas išlaikyti vaikus yra trunkamais nusikaltimas, kuris trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai arba neišnyksta kaltininko pareiga išlaikyti vaiką”. [Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-864-634/2011.

²⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad: “sutaptis yra ideali ir tuo atveju, jei padarytos kelios veikos, jos buvo padarytos viena po kitos, per trumpą laiko tarpą, įgyvendinant vieningą sumanymą.[LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012].

²⁰⁸ LAT 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2006.

²⁰⁹ LAT 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.

nusikalstamos veikos laikotarpiu, abiejų šių veikų padarymas gali būti traktuojamas ir kaip realioji, ir kaip idealioji nusikalstamų veikų sutaptis. Norint išsiaiškinti, kurios sutapties taisyklės konkrečiai atitinka minėta situacija, reikėtų žiūrėti į tai, kaip veikos viena su kita susijusios, t.y. jeigu jas vienija bendras sumanymas, veika sudarys idealią sutaptį, jeigu veikos absoliučiai skiriasi ir jų niekas nesieja – realioji sutaptis. Jeigu trunkamoji nusikalstama veika yra nutraukta, tai visos veikos, kurios seks po jos nutraukimo, sudarys realią sutaptį.

3. Bausmės skyrimas esant nusikalstamų veikų sutaptims

Kaip jau buvo minėta anksčiau, viena iš nusikalstamų veikų sutapčių paskirčių yra nusikalstamų veikų kvalifikavimas, tačiau pabrėžiama, kad tai ne vienintelė šio instituto paskirtis. Nusikalstamų veikų sutapties kaip juridinės situacijos įvertinimas susideda iš kelių elementų: 1) nusikalstamų veikų kvalifikavimo ir 2) baudžiamosios atsakomybės individualizavimo²¹⁰. Taigi, nustačius, kad atliktos kelios nusikalstamos veikos ir, kad jos sudaro nusikalstamų veikų sutaptį, sekantis etapas yra išsiaiškinti kokią įtaką tai turės asmens baudžiamai atsakomybei, t.y. sprendžiamas jo patraukimo baudžiamajon atsakomybėn klausimas. Baudžiamosios atsakomybės apimtį nulemia teismas, paskirdamas nusikaltusiam asmeniui bausmę. Primenama, kad Lietuvos Respublikos BK aiškiai numato bausmių skyrimo taisykles už kelių nusikalstamų veikų atlikimą. Tuo tarpu baudžiamosios teisės teorijoje vyrauja nuomonė, kad bausmės skyrimo procesas, kai atliktos veikos sudaro sutaptį, pasižymi tam tikrais ypatumais²¹¹.

Vadovaujantis baudžiamojo kodekso 63 str. 1 d. pripažįstama, kad teismas skirdamas bausmę už kelių nusikalstamų veikų atlikimą privalo pereiti dvi stadijas: 1) bausmės paskiriamos už kiekvieną nusikalstamą veiką, o po to 2) paskiriama galutinė subendrinta bausmė²¹². Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje tinkamas bausmės skyrimo taisyklių nustatymas taip pat pripažįstamas kaip vienas iš teisingos bausmės paskyrimą lemiančių veiksnių, asmens teisės į teisingą teismą aspektų²¹³.

Pirmasis ypatumas yra susijęs su pirmąją stadija, teismas vertindamas situaciją, kai yra atliktos kelios veikos, visų pirma, įvertina kiekvieną veiką pavieniui, t.y. skiria bausmę už kiekvieną atliktą nusikalstamą veiką atskirai. Ši nuostata reiškia, kad teismas priimdamas nuosprendį turi atskirai paskirti tam tikros rūšies, trukmės, ir (arba) dydžio bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką²¹⁴. Tokia nuostata atrodo logiška ir pagrįsta, neprieštaraujanti teisingumo principui²¹⁵, nes visi asmens elgesio aktai yra teisiškai įvertinami, nepaliekant jokių

²¹⁰ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4), p. 146-147.

²¹¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 311.

²¹² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 1 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas Nr. 13/02-22/02.

²¹⁴ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 360.

²¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

„laisvų“ veikų už kurias asmuo nėra nubaustas. Pažymėtina, kad galiojant 1961 m. baudžiamajam kodeksui bausmės už atskirus nusikaltimus ne visada buvo skiriamos ir bendrinamos²¹⁶.

Kadangi nusikalstamos veikos yra vertinamos atskirai ir bausmės už jas taip skiriamos atskirai, pabrėžtina, kad skirdamas bausmę už kiekvieną padarytą nusikalstamą veiką teismas visais atvejais privalo paisyti baudžiamajame kodekse įtvirtintų bausmės skyrimo pagrindų²¹⁷.

Įvertinęs kiekvieną atskirą nusikalstamą veiką ir už jas paskyręs bausmes, teismas pereina prie antrosios bausmių skyrimo stadijos – bausmių bendrinimo. Ši stadija – tai galutinės bausmės paskyrimas, kai jau paskirtos bausmės yra apibendrinamos viena bausme²¹⁸. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 42 str. 3 d. pažymėta, kad: „asmeniui, padariusiam vieną nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, gali būti skiriama tik viena bausmė“, o to pačio straipsnio 4 d. numatyta, kad, tais atvejais, kai yra padarytos kelios nusikalstamos veikos gali būti skiriamos dvi bausmės²¹⁹. Pažymėtina, kad baudžiamasis įstatymas imperatyviai nustato tam tikrus bausmių bendrinimo būdus, nuo kurių teismas negali nukrypti, t.y. įstatyme aiškiai nurodyta kokioms aplinkybėms esant, kokį bendrinimo būdą pasirinkti. BK 63 str. 1 d. numato, kad: „skirdamas galutinę subendrintą bausmę, teismas gali bausmes apimti arba visiškai ar iš dalies jas sudėti“. Taigi BK įtvirtinta trinarė bausmių bendrinimo būdų sistema

Pabrėžtina, kad būtent bausmių bendrinimo stadijoje nusikalstamų veikų sutaptis turi esminės reikšmės bausmės skyrimui, t.y. šioje stadijoje išryškėja esminiai skirtumai tarp idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapties. Kadangi darbo esmė yra išsiaiškinti kokią reikšmę sutaptys turi bausmės skyrimui, todėl, toliau darbe nagrinėjama atskirai nagrinėjama konkrečios sutapties įtaką bausmės skyrimui.

3.1. Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties įtaką bausmės skyrimui

²¹⁶ Asmeniui, padariusiam kelis nusikaltimus, numatytus vieno BK straipsnio skirtingose dalyse, bausmė būdavo skiriama atskirai už kiekvieną nusikaltimą, o vėliau bendrinama. Tačiau jei asmuo padarydavo kelis tapačius nusikaltimus, veika būdavo kvalifikuojama vieną kartą pagal atitinkamą BK straipsnį ir būdavo skiriama viena bausmė. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 312.

²¹⁷ Skirdamas bausmę teismas atsižvelgia į: 1) nusikalstamos veikos pavojingumą, 2) kaltės formą ir rūšį, 3) veikos motyvus ir tikslus, 4) veikos stadiją, 5) kaltininko asmenybę, 6) bendrininko formą ir rūšį, 7) atsakomybę lengvinančias bei sunkinančias aplinkybes.

²¹⁸ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 313.

²¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 42 str. 3 d., 4 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

Vadovaujantis BK 63 str. 5 d. 1 p. pripažįstama, kad įvertinus situaciją kaip idealiają nusikalstamų veikų sutaptį, teismas, bendrindamas bausmes taiko bausmių apėmimo būdą²²⁰. Šio bausmių bendrinimo būdo esmė, kad: „<...> griežčiausia bausmė apima švelnesnes bausmes ir galutinė bendra bausmė prilygsta griežčiausiai iš paskirtųjų už atskiras nusikalstamas veikas bausmei“²²¹. Griežčiausioji bausmė „prarydama“ švelnesnes, įsitvirtina kaip vienintelė ir galutinė²²². Pavyzdžiui, teismo nuosprendžiu A.P. nuteistas už dvi nusikalstamas veikas, sudarančias idealią sutaptį: už vieną nusikalstamą veika paskirta 2 metų laisvės atėmimo bausmė (BK 138 str. 2 d. 8 p.), o už kitą veika paskirta 1 metų laisvės atėmimo bausmė (BK 284 str. 1 d.), galutinė subendrinta bausmė – 2 metai²²³, t.y. griežtesnė bausmė apims švelnesnę. Nustatant bausmės griežtumą privalu atkreipti dėmesį į baudžiamojo kodekso VII skyriaus nuostatas, kuriose detalčiai išvardintos bausmės nuo pačios švelniausios iki griežčiausios²²⁴.

Pabrėžtina, kad dėl apėmimo principo taikymo praktikoje, esant idealiajai nusikalstamų veikų sutapčiai problemų nekyla²²⁵, nes ši klausimą reglamentuojančios įstatymo taisyklės yra aiškios ir nedviprasmiškos. Tačiau, doktrinoje toks teisinis reguliavimas visgi kelia klausimų dėl savo būtinumo ir pagrįstumo. Pastebima, kad įstatymų leidėjas, apėmimo būdo taikymą, esant idealiajai sutapčiai grindžia tuo, kad ši laikoma mažiau pavojinga už realiąją. Pagrindinis tokio reguliavimo motyvas, kad idealiosios sutapties atveju kelios nusikalstamų veikų sudėtys yra įgyvendinamos ne keliais, o vienu poelgiu. Primenama, kad pasikeitus teismų praktikai, atsinaujino idealiosios sutapties samprata²²⁶, dabar ši gali pasireikšti ir kaip viena veika, kuria yra atliekamos kelios nusikalstamos veikos ir kaip kelios veikos, kuriomis yra atliekamos kelios nusikalstamos veikos, tačiau jų atlikimas yra nukreiptas į bendrą sumanymą.

T. Girdenis, kritikuodamas griežtą bausmių apėmimo taikymą esant idealiajai sutapčiai, teigia, kad tam tikrais atvejais vertinant padarytą žalą nėra jokios esminės reikšmės

²²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 5 d. 1 p. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²²¹ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37); p. 42.

²²² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 314.

²²³ LAT 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115/2007.

²²⁴ PRAPIESTIS, J., *et al.* *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 361.

²²⁵ LAT 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015.

²²⁶ LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

keliomis veikomis ši žala buvo padaryta²²⁷. Autorius pateikia pavyzdį su namo padegimu ir žmogaus nužudymu. Idealiosios sutapties atveju vienu poelgiu (viena veika) – padegimu, būtų sukeltos dvejios pasekmės – nužudomas žmogus (BK 129 str.) ir sunaikinamas ar sugadinamas turtas (BK 187 str.). Tačiau, pažymėtina, kad padarinių prasme, situacijos vertinimas, kai kaltininkas pirma nužudo namo savininką, o tik po to padega jo namą (realioji sutaptis), nesiskiria. Su tokia nuomone sunku būtų nesutikti, nes abi šios veikos būtų kvalifikuojamos pagal tuos pačius straipsnius, tačiau pastebėtina, kad pirmuoju (idealiosios sutapties) atveju asmuo neturi tikslo sunaikinti arba sugadinti turtą, jo pagrindinis tikslas yra nužudyti žmogų, tačiau pasirinktas nusikalstamos veikos įvykdymo būdas, lemia tai, kad yra sunaikinamas ar sugadinamas turtas. Antruoju atveju asmuo savarankiškais veiksmais įvykdo žmogžudystę, tačiau ją įvykdęs turi atskirą tyčią, kuri yra nukreipta ir į turto sugadinimą ar sunaikinimą. Tai iš esmės parodo didesnę kaltininko pavojingumą. Pritartina T. Girdeniui, kad idealiosios sutapties skirtumas nuo realiosios sutapties pasireiškia ne bendru nusikalstamų veikų pavojingumu, bet asmens, darančio nusikalstamas veikas, pavojingumu, t.y. jo asmenybės vertinimu²²⁸. Sutiktina, kad realioji sutaptis rodo kaltininko polinkį kartoti nusikalstamas veikas, o idealiosios sutapties atveju, kelių nusikalstamų veikų atlikimas dažniausiai yra nulemtas ne kaltininko siekimo atlikti kelias veikas, o tik todėl, kad tokia yra BK normų konstrukcija²²⁹. Pavyzdžiui, asmuo seksualiai prievartavo nukentėjusiąją ir taip padarė jai nesunkų sveikatos sužalojimą. Veika bus kvalifikuojama kaip idealioji sutaptis pagal du straipsnius, tačiau akivaizdu, kad kaltininkas siekio sužaloti nukentėjusiąją gali ir neturėti, sveikatos sužalojimas yra pasekmė pagrindinio kaltininko tikslo – išprievartauti auką²³⁰.

Manytina, kad laikantis tos pačios loginės sekos, analogiškai turėtų būti vertinami ir atvejai, kai idealioji sutaptis pasireiškia kaip kelios veikos, kuriomis yra atliekamos kelios nusikalstamos veikos. Pavyzdžiui, vienoje iš baudžiamųjų bylų F.A. ir G.P. buvo nuteisti už tai, kad siekdami apgaule panaikinti dalį turtinės prievolės sumokėti valstybės biudžetui PVM (BK 182str. 1 d.), klastojo ir panaudojo suklastotus dokumentus (BK 300 str. 1 d.) bei apgaulingai vedė buhalterinę apskaitą (BK 222 str. 1 d.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

²²⁷ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 115.

²²⁸ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 117.

²²⁹ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37); p. 42.

²³⁰ LAT 2014 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-483/2014.

konstatuodamas, kad veikos sudaro idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį pabrėžė, kad: „<...> visi veiksmai sekė vienas paskui kitą, buvo padaryti per trumpą laiko tarpą, esant bendram sumanymui pasiekti bendrą tikslą – apgaule panaikinti dalį turtinės prievolės sumokėti valstybės biudžetui PVM. Taigi abiejų nuteistųjų organizuotas dokumentų klastojimas, suklastotų dokumentų panaudojimas (BK 300 straipsnio 1 dalis) bei F. A. apgaulingas buhalterinės apskaitos vedimas (BK 222 straipsnio 1 dalis) nebuvo savitikslės nusikalstamos veikos. Tai buvo tik tam tikri etapai siekiant konkretaus tikslo – apgaule panaikinti dalį turtinės prievolės mokėti PVM (BK 182 straipsnio 1 dalis)²³¹. Pabrėžtina, kad sumažinti mokėtiną į valstybės biudžetą PVM sumą aptartu būdu galima tik panaudojant suklastotas PVM sąskaitas faktūras, kartu apgaulingai tvarkant buhalterinę apskaitą. Pastebėtina, kad šiuo atveju kaltininkas neturi atskiro siekio apgaulingai tvarkyti apskaitą ar klastoti dokumentus, tai yra tik etapai, kurie yra būtini norint pasiekti konkretų tikslą. Manytina, kad jei pagrindinę, siekiamą veiką būtų galima padaryti neatliekant kitų veikų, jos ir nebūtų daromos, nes ne jos yra kaltininko tikslas.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, pripažįstama, kad pagal pasireiškimą realioji nusikalstamų veikų sutaptis yra pavojingesnė už idealiąją. Pripažinus, kad šio sutaptys skiriasi pagal pavojingumą būtų neteisinga, jei joms būtų taikomos tos pačios bausmių skyrimo taisyklės. Pripažįstama, kad bausmių bendrinimas apėmimo būdu yra švelniausias lyginant su kitais bausmių bendrinimo būdais, būtent dėl šios priežasties jis ir turėtų būti taikomas nustačius, kad veikos sudaro idealiąją sutaptį. Pritartina, A. Neveros išsakytai pozicijai, kad kai asmuo vienu poelgiu, padaro kelias nusikalstamas veikas, skirti kaltininkui daugiau nei vieną bausmę būtų neteisinga, taip galima daryti tik tuo atveju, kai asmuo skirtingais poelgiais sąmoningai daro nusikalstamas veikas²³².

3.2. Realiosios nusikalstamų veikų sutapties įtaka bausmės skyrimui

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. nuostatomis, pastebėtina, kad esant realiajai nusikalstamų veikų sutapčiai paskirtos bausmės gali būti bendrinamos tiek taikant apėmimo būdą tiek sudėjimo. Bendrindamas bausmes sudėjimo būdu teismas gali jas arba visiškai sudėti arba sudėti bausmes tik iš dalies.

²³¹ LAT 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-194/2012.

²³² NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37); p. 42.

Pažymėtina, kad tam tikrų problemų kelia BK 63 str. 5 d. 2 p., pagal kurį bausmių apėmimą esant realiajai nusikalstamų veikų sutapčiai teismas taiko, kai: „padarytos nusikalstamos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą ir priskiriamos skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms pagal šio kodekso 10 ar 11 straipsnius“²³³. Pastebėtina, kad ši įstatymo norma jungtuko „ir“ pagalba yra išskaidyta į dvi atskiras dalis. Taip yra todėl, kad po šia norma slypi du kriterijai, kurie yra būtini, tam, kad realiosios sutapties atveju bausmės būtų bendrinamos apėmimo būdu. Pirmasis kriterijus yra - materialusis (veikos labai skiriasi pagal pavojingumą), o antrasis - formalusis (veikos priskiriamos skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms)²³⁴. Pabrėžtina, kad šie kriterijai turi būti abu vienu metu²³⁵, t.y. abiejų kartu egzistavimas yra privalomas. A. Nevera vaizdingai apibūdindamas šių kriterijų neatskiriamumą pabrėžė, kad: „tai dvi vieno obuolio pusės, kurias taikyti atskirai negalima“²³⁶. Pažymėtina, kad šios nuostatos griežtai laikomasi ir teismų praktikoje, kuomet grindžiant vieno kriterijaus nebuvimu yra konstatuojama, kad bausmės bendrinamos kitu²³⁷, ne apėmimo, būdu. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis teismas vienoje iš savo nutarčių išaiškino, kad kvalifikuota vagystė (BK 178 str. 2 d.) ir kvalifikuotas plėšimas (BK 180 str. 2 d.), nors ir yra priskiriami skirtingoms kategorijoms, tačiau labai nesiskiria pagal pavojingumą²³⁸. Taigi, šioje nutartyje matyti, kad materialaus kriterijaus trūkumas nulėmė bausmių bendrinimą esant kitokioms, nei apėmimo, taisyklėms. Aiškinantis materialaus kriterijaus turinį pastebėtina, kad įstatymas reikalauja, kad veikos ne šiaip skirtųsi pagal pavojingumą, o labai skirtųsi. Pažymėtina, kad žodžių junginys „labai skiriasi“ yra vertinamojo pobūdžio požymis, kurio aiškinimo baudžiamasis įstatymas nepateikia. Tačiau, šio požymio turinį detalčiai atskleidžia teismų praktika. Vienoje iš kasacinės instancijos nutarčių išaiškinta, kad veikos labai skiriasi pagal pavojingumą, jeigu jos priskiriamos skirtingoms kategorijoms per vieną ar kelias (pavyzdžiui, nesunkus ir sunkus nusikaltimai),

²³³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 5 d. 1 p. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²³⁴ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 361-362.

²³⁵ *Ibid*

²³⁶ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 27.

²³⁷ Sudėjimo bendrinimo būdu.

²³⁸ LAT nutartis 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-587/2004; Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. birželio 7 d. sprendimas baudžiamojoje byloje Nr. 1N-29/2006.

arba viena nusikalstamų veikų yra baudžiamasis nusižengimas²³⁹, o kita – apysunkis, sunkus ar labai sunkus nusikaltimas²⁴⁰. Taigi darytina išvada, kad jeigu veikos priskiriamos kategorijoms „bent per vieną“, jos labai skiriasi pavojingumu ir tai pateisina bausmių apėmimo būdo taikymą²⁴¹. Pavyzdžiui, vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių, teismas aiškindamas požymio „labai skirtųsi“ turinį konstatavo, kad V.D. atlikta nusikalstama veika numatyta BK 135 str. 1 d. yra priskiriamas sunkių nusikaltimų kategorijai, o veika numatyta BK 145 str. 2 d. – apysunkių nusikaltimų kategorijai, todėl negalima sakyti, kad veikos labai skiriasi pagal pavojingumą, nes šie nusikaltimai priskiriami gretimoms kategorijoms²⁴². Pažymėtina, kad tokia teismų praktika yra gana nusistovėjusi²⁴³ ir aiški, tačiau klaidų, ypač žemesnės instancijos teismuose, išvengti nepavyksta²⁴⁴.

Pažymėtina, kad nagrinėjant teismų praktiką susiduriama su problema dėl šios taisyklės taikymo absoliutumo. Naujesnėse teismo nutartyse gana griežtai pasisakoma apie tai ką teismai laiko „labai skirtųsi“, tačiau kartu pastebėtina, kad yra išdėstyta ir kita pozicija pagal kurią, kai nusikalstamos veikos priskiriamos gretimoms kategorijoms (pavyzdžiui, nesunkus ir apysunkis) arba viena iš nusikalstamų veikų yra baudžiamasis nusižengimas, kita – nesunkus nusikaltimas, šių veikų pavojingumą kiekvienu konkrečiu atveju įvertina teismas (t.y. lyginami veikų kėsinimosi objektai, dalykai, darymo būdai, sukelti padariniai ir pan.). T. Girdenis mėgindamas iliustruoti tokią situaciją pateikė pavyzdį, kuomet yra atliekamos dvi vagystės veikos, vienu atveju pagrobama turto už 1 MGL (BK 178str. 4 d.), kitu atveju pagrobto turto vertė siekia 240 MGL (BK 178 str. 1 d.). Abi šio veikos priskiriamos skirtingoms, bet „gretimoms“ nusikalstamų veikų rūšims (baudžiamasis nusižengimas ir nesunkus nusikaltimas), tačiau labai skiriasi pagal pavojingumą, nes antroji, atsižvelgiant į pagrobto turto vertę, yra labai artima BK 178 str. 3 d. numatytam sunkiam nusikaltimui²⁴⁵. Vertinant pateiktą pavyzdį, matyti, kad šiuo atveju vien tik formaliai taikyti baudžiamąjį įstatymą (bendrinti bausmes sudėjimo būdu) dėl to, kad veikos priklauso gretimoms kategorijoms būtų

²³⁹ Pažymėtina, kad vertinant dvi veikas, iš kurių viena yra nesunkus nusikaltimas, o kita – baudžiamasis nusižengimas, negalima teigti, kad nusikalstamos veikos labai skiriasi pavojingumu, ir bausmes bendrinti automatiškai taikant bausmių apėmimo būdą.

²⁴⁰ LAT 2011 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2011.

²⁴¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 315.

²⁴² LAT 2010 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2010.

²⁴³ LAT 2005 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-367/2005.

²⁴⁴ LAT 2009 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54/2009; LAT 2005 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26/2005.

²⁴⁵ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 121.

ne itin teisinga, nes iš esmės akivaizdu, kad turinio prasme veikos labai skiriasi pagal pavojingumą dėl to, kad antroji yra daugiau priartėjusi prie BK 178 str. 3 d. numatyto nusikaltimo. Analizuojant teismų praktiką pastebėtina, kad dažniausiai veikos išties labai skiriasi pagal pavojingumą kai jos priklauso kategorijoms bent per vieną ar kelias, tačiau, atsižvelgiant į prieš tai pateiktą pavyzdį matyti, kad tai nėra absoliutu ir griežtas automatinis tokios nuostatos taikymas gali užkirsti kelią teismui teisingai įvertinti kaltininko veiksmus ir paskirti teisingą bausmę. Pavyzdžiui vienoje iš nutarčių Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad nors veikos ir priklauso skirtingoms ir ne gretimoms kategorijoms, tačiau jų pavojingumas labai nesiskiria²⁴⁶.

Pastebėtina, kad tam tikrų problemų teismų praktikoje kyla ir tada, kai realią nusikalstamų veikų sutaptį sudaro veikos, iš kurių viena yra tyčinis nusikaltimas, o kitas yra neatsargus nusikaltimas. Kyla klausimas, kaip turėtų būti vertinamas tokių nusikaltimų pavojingumas. Atsakymas į šį klausimą yra pateiktas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 6 d. nutartyje. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos A.P. buvo nuteistas už vieną nesunkų nusikaltimą ir už kitą neatsargų nusikaltimą. A.P. pateikdamas kasacinį skundą nurodė, kad apygardos teismas subendrinamas bausmes sudėjimo būdu neteisingai pritaikė įstatymą, nes jo padarytos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą todėl turėjo būti bendrinamos apėmimo būdu. Kasacinės instancijos teismas atmesdamas kasacinį skundą pažymėjo, kad A.P. padarytos veikos priklauso tai pačiai nusikalstamų veikų rūšiai – nusikaltimams. Vadovaujantis BK 11 str. 2 d. nusikaltimai yra tyčiniai ir neatsargūs. Šiuo atveju tyčiniai nusikaltimai yra skirstomi į nesunkius, apysunkius, sunkius ir labai sunkius. Teismas pažymėjo, kad neatsargūs nusikaltimai į kategorijas neskirstomi, tačiau jie taip pat skiriasi savo pavojingumu, kurį parodo laisvės atėmimo bausmės dydis, nustatytas sankcijoje. Būtent šiuo kriterijumi vadovaudamasis teismas ir palygino neatsargiai padarytus nusikaltimus su tyčiniais. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad: „BK 281 str. 5 d. sankcija nustato laisvės atėmimą iki aštuonerių metų. Taigi BK 281 str. 5 d. numatytas neatsargus nusikaltimas pagal sankcijos dydį prilygsta tyčiniam sunkiam nusikaltimui. Tačiau kadangi BK 281 str. numatytas nusikaltimas yra neatsargus, jis negali būti sunkiu nusikaltimu, kadangi sunkiu nusikaltimu gali būti tik tyčinis nusikaltimas. Taigi savo pavojingumu neatsargus nusikaltimas gali būti prilyginamas nesunkiam ar

²⁴⁶ LAT 2014 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-397/2014.

apysunkiam nusikaltimui²⁴⁷. Klausimų kelia teismo formuluotė, kad „neatsargus nusikaltimas negali būti sunkiu nusikaltimu, nes sunkiu nusikaltimu gali būti tik tyčinis nusikaltimas“, kaip jau minėta tiek nesunkus, tiek apysunkis nusikaltimai taip pat yra tyčiniai, todėl ši teismo mintis kelia tam tikrų abejonių. Visgi manytina, kad šiuo atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas suformulavo svarbią BK 63 str. 5 d. 2 p. taikymo taisyklę, pagal kurią neatsargus nusikaltimas savo pavojingumu prilyginamas nesunkiam ar apysunkiam tyčiniam nusikaltimui²⁴⁸. T. Girdenis pritardamas tokiai pozicijai pastebi, kad: „neatsargaus nusikaltimo pavojingumo sugretinimas su nesunkiu ar apysunkiu nusikaltimu išplaukia ir iš sisteminio Baudžiamojo kodekso nuostatų lyginimo²⁴⁹“.

Pažymėtina, kad T. Girdenis kritikuoja BK 63 str. 5 d. 2 p. įtvirtinta teismams privalomą taisyklę. Autoriaus nuomone neteisinga, kad asmuo padaręs daugiau nusikalstamų veikų, ir kartu padaręs vieną, kuri labai skiriasi savo pavojingumu iš esmės bus nuteistas tik pagal vieną, nes bausmės už kitas veikas būtų bendrinamos apėmimo būdu²⁵⁰. Su tokia mokslininko pozicija nesutikti būtų sunku. Pažymėtina, kad vertinant bausmių apėmimo būdo taikymą BK 62 str. 5 d. 2 p., atžvilgiu, t.y., per teisingumo principo prizmę, susidaro paradoksali situacija, kai tarkime asmeniui atlikusiam vieną labai sunkų nusikaltimą ir kitą nesunkų baudžiamoji atsakomybė bus švelninama taikant bausmių apėmimo principą, o asmeniui atlikusiam kelis nesunkius nusikaltimus griežtinama taikant bausmių sudėjimo principą. Taip pat gali atsitikti taip, kad asmens, padariusio kelis nesunkius nusikaltimus, galutinė bausmė gali būti net griežtesnė nei to, kuris atliko vieną labai sunkų nusikaltimą, o kitą nesunkų. Manytina, kad BK 63 str. 5 d. 2 p. įtvirtinta teismams privaloma taisyklė, trukdo teisingai individualizuoti bausmę²⁵¹. Be to, taip pat primenama, kad neteisinga realiąją sutaptį vertinti lygiai taip pat kaip idealiąją, t.y. realiosios sutapties atveju taikyti tą patį bausmių bendrinimo būdą kaip ir idealiosios sutapties atveju. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad BK 62 str. 5 d. 2 p., neatitinka teisingumo principo todėl yra naikintinas.

²⁴⁷ LAT 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-296/2009.

²⁴⁸ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 123.

²⁴⁹ „Daugumoje BK nuostatų, sprendžiant įvairius baudžiamosios atsakomybės klausimus, neatsargus nusikaltimas dažniausiai būna įvardijamas greta nesunkaus ar apysunkio nusikaltimų (BK 18 str. 2 d., 19 str. 2 d., 38 str. 1 d., 40 str. 1 d., 75 str. 1 d.)“ ir t.t. GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 123.

²⁵⁰ *Ibid.*

²⁵¹ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 123.

Pažymėtina, kad BK 63 str. 5 d. 3 p., yra įtvirtintas dar vienas atvejis, kuomet esant realiajai nusikalstamų veikų sutapčiai, taikomas bausmių apėmimo būdas. Įstatyme numatyta, kad bausmės bendrinamos apėmimo būdu jeigu už vieną nusikalstamą veiką paskirta dvidešimt metų laisvės atėmimo arba laisvės atėmimo iki gyvos galvos²⁵². Pažymėtina, kad šis reikalavimas yra susijęs su taisykle, numatyta to pačio straipsnio 7 d., pagal kurią bendrinant bausmes, galutinė bausmė negali viršyti dvidešimties metų laisvės atėmimo, o jeigu skiriama kitos rūšies bausmė, - šio kodekso nustatytos tos rūšies bausmės maksimalaus dydžio²⁵³. Pabrėžtina, kad laisvės atėmimas iki gyvos galvos yra absoliučiai apibrėžta griežčiausia bausmės rūšis, o dvidešimt metų – ilgiausia terminuoto laisvės atėmimo bausmės trukmė, numatyta BK Bendrojoje dalyje ir Specialiosios dalies straipsnių sankcijoje²⁵⁴. Šiuo atveju bausmių bendrinimas apėmimo būdu yra pagrįstas, siekiant kiek įmanoma labiau išvengti neproporcingų ir sunkiai protu suvokiamų bausmių skyrimo. Pavyzdžiui, vienoje iš baudžiamųjų bylų buvo nuteistos už dvi veikas: už nužudymą (BK 129 str. 2 d.) ir už mirusiojo palaikų išniekinimą (BK 311 str. 1 d.)²⁵⁵. Abiem nuteistosioms teismas skyrė maksimalias bausmes, t.y. už veiką numatytą BK 129 str. 2 d. – dvidešimties metų laisvės atėmimą ir už veiką numatytą BK 311 str. – dviejų metų laisvės atėmimą. Šioje byloje teismas teisingai taikė baudžiamąjį įstatymą bendrindamas bausmes apėmimo būdu, tačiau apėmimo būdą pasirinko vadovaudamasis ne BK 63 str. 5 d. 3 p., o motyvuodamas tuo, kad veikos skiriasi pagal pavojingumą – BK 63 str. 5 d. 2 p. Atsižvelgiant į tai, kad įstatyme (BK 63 str. 5 d. 3 p.) yra aiškiai įtvirtintas atskiras atvejis, kuomet bausmės turėtų būti bendrinamos apėmimo būdu, taip pat į tai, kad siūlytina atsisakyti 5 d. 2 p., manytina, kad teismas šioje byloje bausmių bendrinimą apėmimo būdu turėjo pagrįsti 5 d. 3 p.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, realiosios sutapties ypatumas lyginant su idealiąją sutaptimi yra tas, kad bausmės už nusikalstamas veikas sudarančias šią sutaptį gali būti bendrinamos ne tik apėmimo būdu, bet ir sudėjimo būdu. Bausmių bendrinimo sudėjimo būdu esmė – kad bausmės paskirtos už atskiras nusikalstamas veikas yra sudedamos²⁵⁶. Baudžiamojo kodekso 63 str. 1, 3, 4 d. nurodoma, kad teismas bendrindamas bausmes

²⁵² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 5 d. 3 p. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²⁵³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 7 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²⁵⁴ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 362.

²⁵⁵ LAT 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-696/2015.

²⁵⁶ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 317.

sudėjimo būdu gali jas visiškai sudėti arba sudėti iš dalies²⁵⁷. Pažymėtina, kad sudėdamas bausmes teismas atsižvelgia į BK 65 str. nurodytas bausmių sudėjimo ir keitimo taisykles. Pabrėžtina, kad įstatyme nėra nurodyta, kokiais atvejais teismas paskirtas bausmes bendrina visiškai, o kada – dalinio bausmių sudėjimo būdu, tai yra palikta teismo nuožiūrai²⁵⁸.

Vadovaujantis baudžiamojo kodekso 63 str. 3 d. pažymima, kad: „kai bausmės yra visiškai sudedamos, prie griežčiausios bausmės, paskirtos už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų, pridedamos visos paskirtos švelnesnės bausmės“. Bendrinant paskirtas bausmes šiuo būdu, pirmiausia privalu nustatyti griežčiausia bausmę ir tik ją nustačius prie jos pridėti visas likusias švelnesnes bausmes. Pavyzdžiui, asmuo nuteisiamas 3 metų laisvės atėmimo bausmei už veiką numatytą BK 178 str. 1 d., ir už kitą, numatytą BK 180 str. 1 d. - 6 metų laisvės atėmimo bausme. Pasirinkdamas visiškai sudėjimo bausmių bendrinimo būdą teismas prie griežčiausios - 6 metų laisvės atėmimo bausmės pridės švelnesnę - 3 metų laisvės atėmimo bausmę ir galutinė subendrinta bausmė bus – 9 metai laisvės atėmimo. Pažymėtina, kad paskyrus skirtingų rūšių bausmes reikia vadovautis BK 42 str. 1 d., kurioje išvardintos visos bausmes nuo švelniausios iki pačios griežčiausios. Paskyrus kelių rūšių bausmes teismas pasinaudodamas BK 65 str., numatytomis bausmių sudėjimo keitimo taisyklėmis gali jas visas sudėti ir paskirti dvi bausmes (BK 42 str. 4 d.) jei tik jos suderinamos arba paskirti vieną griežčiausią bausmės rūšį (BK 65 str. 2 d.). Pažymėtina, kad baudžiamosios teisės moksle pripažįstama, kad šis bausmės subendrinimo būdas yra pats griežčiausias, nes bausmės viena su kita sudedamos pilna apimtimi.

Pastebėtina, kad baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje didesnių problemų taikant visišką bausmių sudėjimo būdą nekyla, nes įstatymo norma reglamentuojanti šį bendrinimo būdą yra ganėtinai aiški ir nedviprasmiška, visos bausmės yra sumuojamos ir galutinė bausmė prilygsta visų bausmių sumai, tačiau to nebūtų galima pasakyti apie kitą bausmių sudėjimo būdą – BK 63 str. 4 d. numatytą dalinį bausmių sudėjimo būdą. Dalinio bausmių sudėjimo būdo esmė, kad prie griežčiausios paskirtos bausmės yra iš dalies pridedamos visos švelnesnės bausmės. A. Nevera apibūdindamas dalinio sudėjimo būdą įvardija jį kaip dalinį apėmimą, motyvuodamas tuo, kad dalis iš paskirtų bausmių šiuo atveju

²⁵⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 1, 3, 4 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²⁵⁸ LAT 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-383/2009.

kažkur pranyksta²⁵⁹. Pastebėtina, kad didžiausios BK 63 str. 4 d. taikymo problemos yra susijusios su tuo, kad įstatyme nėra atskleistas žodžių junginio „iš dalies“ turinys. Vieni teismai mano, kad iš dalies sudedant bausmes prie griežčiausios bausmės turi būti pridedama bet kokia dalis švelnesnių bausmių, štai kiti teigia, kad prie griežčiausios iš paskirtų bausmių turi būti pridedama dalis kiekvienos paskirtos švelnesnės bausmės²⁶⁰. Iš esmės šią problemą išsprendė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. kovo 15 d. nutartyje pateikdamas esminius reikalavimus, kurie yra keliami iš dalies sudedant bausmes. Teisėjų kolegija išskyrė šiuos keturis reikalavimus: 1) visos švelnesnės bausmės turi būti pridedamos prie griežčiausios bausmės, paskirtos už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų, 2) iš dalies turi būti pridedamos švelnesnė bausmės nuo visų paskirtų bausmių, 3) bendrinant už kelias nusikalstamas veikas paskirtas bausmes turi būti paskiriama viena galutinė arba dvi galutinės bausmės²⁶¹, 4) subendrinta galutinė bausmė turi būti griežtesnė už pačią griežčiausią, paskirtą už atskiras nusikalstamas veikas, bausmę²⁶². Manytina, kad teismas teisingai pažymėjo, kad taikant dalinį sudėjimo būdą, turi būti pridedama už kiekvieną nusikalstamą veiką paskirta bausmės dalis, taip išvengiant bent vienos iš bausmių dingimo. Tiesa, pabrėžiama ir tai, kad teismas pats nusprendžia, kokias paskirtų bausmių už atskiras nusikalstamas veikas dalis pridėti prie griežčiausios ir paskirtų bausmių, t.y. konkrečių dalių parinkimas yra paliktas teismo prerogatyvai.

Išsiaiškinus, kad teismas privalo pridėti bent po dalį nuo kiekvienos iš paskirtų bausmių, kyla klausimas, kokia tos dalies apimtis, t.y. kokią konkrečią dalį teismas turi pridėti bendrindamas bausmes? Pastebėtina, kad maksimalus pridėtinas bausmės dydis yra teismo nuožiūros klausimas, nes įstatymas šio dalyko nereglamentuoja²⁶³, tačiau pabrėžtina, kad bendrinant bausmes svarbu nepažeisti taisyklės numatytos BK 63 str. 7 d., kad galutinė subendrinta bausmė negali viršyti dvidešimties metų laisvės atėmimo bausmės, o jeigu skiriama kitos rūšies bausmė, - BK bendrojoje dalyje nustatyto tos rūšies bausmės

²⁵⁹ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 26.

²⁶⁰ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 26.

²⁶¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 42 str. 4 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²⁶² LAT 2005 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2005.

²⁶³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 322-323.

maksimalaus dydžio²⁶⁴. A. Nevera teigia, kad šiuo atveju vyrauja dvi pozicijos: 1) prie griežčiausios iš paskirtų bausmių pridedama bet kokia dalis kiekvienos iš asmeniui paskirtų švelnesnių bausmių, ir 2) prie griežčiausios iš paskirtų bausmių pridedama kiekvienos iš asmeniui paskirtų bausmių dalis, bet nemažesnė nei pridedamos bausmės įstatyminis minimumas²⁶⁵. Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad BK 64 str. 4 d. nenumato kokia konkreči dalis nuo kiekvienos švelnesnės bausmės turi būti pridedama prie griežčiausios iš paskirtųjų²⁶⁶, lygiai taip pat atsižvelgiant į BK 50 str. nėra nustatyta imperatyvo, kad prie griežčiausios laisvės atėmimo bausmės turi būti pridedama ne mažiau kaip po 3 mėnesius paskirtų švelnesnių laisvės atėmimo bausmių²⁶⁷. Pabrėžtina, kad abi A. Neveros išskirtos pozicijos turi ir teigiamų ir neigiamų pusių. Pritarus pirmajai pozicijai būtų suteikiamos platesnės galimybės teismas individualizuoti bausmes, tačiau kartu gali susidaryti teisinio neapibrėžtumo įspūdis, kuomet tampa neaišku kokia dalis pridedama, kokiais argumentais motyvuojama ir t.t. Pritarus antrajai pozicijai, būtų išvengiama situacijos, kuomet asmeniui be pagrindo būtų sumažinta bausmė žemiau įstatymo reglamentuoto minimumo²⁶⁸, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad: „subendrintos bausmės skyrimo, kai nustatoma tam tikrą pridėtina bausmės dalis, atveju nėra ir negali būti sprendžiama dėl įstatymo numatyto minimalaus bausmės dydžio kaip absoliutaus kriterijaus nustatant pridėtiną bausmės dalį²⁶⁹“. Tokia pozicija, manytina, susiformavo todėl, kad atsižvelgiant į BK 50 str. 2 d. nustatyta, kad minimalus terminuotos laisvės atėmimo bausmės dydis yra 3 mėnesiai, tačiau to pačio straipsnio 1 d. numatyta, kad bausmės terminas yra skaičiuojamas metais, mėnesiais ir dienomis, taigi susidaro įspūdis, kad minimalus terminuotos laisvės atėmimo bausmės dydis gali būti ir viena diena²⁷⁰. Taip pat antrosios pozicijos trūkumas tas, kad nustačius pareigą teismams pridėti ne mažesnę nei įstatyminis bausmės minimumo dydis bausmės dalį, tam tikrais atvejais tokia griežta nuostata trukdytų tinkamai individualizuoti galutinę bausmę. Visgi manytina, kad siekiant, kad kaltininkui nebūtų paskiriama per švelni

²⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 7 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²⁶⁵ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 26.

²⁶⁶ LAT 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-97/2007.

²⁶⁷ LAT 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279/2007.

²⁶⁸ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85), p. 26.

²⁶⁹ LAT 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279/2007.

²⁷⁰ CHLEBINSKAITĖ, K. *Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant...nulla poena sine lege principą*. 2007, p. 36.

bausmė, jas bendrinant turėtų būti atkreipiamas dėmesys į BK VII skyriuje nustatytus minimalius atitinkamų bausmių rūšių dydžius²⁷¹. Savaimė suprantama, kad laikantis tokios taisyklės nėra paneigiama pozicija, kad iš dalies sudedant bausmes prie griežčiausios iš paskirtų bausmių pridedama bet kokia dalis kiekvienos iš asmeniui paskirtų švelnesnių bausmių²⁷².

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta aukščiau, pritariama mokslininko T. Girdenio nuomonei, kad tam, kad būtų išspręsta pridėtino dydžio problema reikėtų įstatymo leidėjo įsikišimo, nustatant rekomendacijas teismams dėl bausmių bendrinimo dalinio sudėjimo būdu, kuriose būtų siūloma įstatyme numatyti rekomenduotiną minimalų pridedamų bausmių dydį²⁷³. Autoriaus nuomone: „Šios nuostatos rekomenduojamasis pobūdis paliktų teismams galimybę tinkamai įvertinti individualius atvejus ir nesilaikyti rekomendacijos, jei subendrinta bausmė dėl tam tikrų aplinkybių būtų akivaizdžiai per griežta. Tačiau tokiu atveju teismas turėtų būti įpareigojamas motyvuoti²⁷⁴ savo sprendimą²⁷⁵. Pastebėtina, kad tokia pozicija yra paplitusi ir tarp kitų baudžiamosios teisės specialistų²⁷⁶.

Taip pat pastebėtina, kad baudžiamosios teisės moksle pasitaiko nuomonių, siūlančių atsisakyti dalinio sudėjimo būdo²⁷⁷. Manytina, kad tokia pozicija yra nepagrįsta ir turėtų būti kritikuojama. Pripažįstama, kad dalinis sudėjimo būdas, atsižvelgiant į sunkumą, yra tarpinis variantas tarp visiško bausmių sudėjimo (griežčiausias bausmių bendrinimo būdas) ir bausmių apėmimo (švelniausias bausmių bendrinimo būdas)²⁷⁸. Pažymėtina, kad dalinis bausmių bendrinimo būdas suteikia didesnę galimybę individualizuoti bausmę, todėl šio būdo atsisakius iškiltų grėsmė pažeisti teisingumo ir individualizavimo principus. Pritartina K. Chlebinskaitės nuomonei, kad: „panaikinus dalinio bausmių sudėjimo būdo taikymo galimybę, teismas būtų

²⁷¹ LAT 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006.

²⁷² GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 126-127.

²⁷³ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 127.

²⁷⁴ Motyvuotas ir pagrįstas teismo sprendimas yra Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo įgyvendinimas. [Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas].

²⁷⁵ GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p. 127.

²⁷⁶ CHLEBINSKAITĖ, K. Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant... *nulla poena sine lege* principą. 2007, p. 44.

²⁷⁷ NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37); p. 42.

²⁷⁸ CHLEBINSKAITĖ, K. *Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant...nulla poena sine lege* principą. 2007, p. 36-37.

pakankamai suvaržytas, nes esant baigtiniam bausmių apėmimo būdo taikymo atvejų sąrašui, jis būtų priverstas taikyti visišką bausmių sudėjimą – galutinės bausmės skyrimas asmeniui, padariusiam daug nusikalstamų veikų, priskirtinų realiajai nusikalstamų veikų sutapčiai, taptų problematiškas - nesant teisinių pagrindų skirti bausmių apėmimą, visiško bausmių sudėjimo būdas gali būti per griežtas skiriant subendrintą bausmę²⁷⁹.

Primenama, kad nusikalstamų veikų sutaptis pasireiškia ne tik kaip kelių nusikalstamų veikų atlikimas, o svarbu ir tai, kad tos kelios veikos būtų padarytos iki pirmojo apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo bent už vieną iš veikų. Pažymėtina, kad BK reglamentuoja atvejus, kuomet po nuosprendžio priėmimo nustatoma, kad asmuo iki nuosprendžio pirmojoje byloje priėmimo dar padarė kitą nusikalstamą veiką²⁸⁰. Šiuo atveju kiekvienu vėlesniu teismo nuosprendžiu paskirtos bausmės privalo būti subendrinamos su ankstesniais nuosprendžiais paskirtomis bausmėmis. Susiklosčius minėtai situacijai teismas kaip paprastai paskiria bausmes dėl tų veikų, kurios yra bylos nagrinėjimo dalykas, ir vėliau skirtas bausmes subendrina su bausmėmis, paskirtomis kitais teismų sprendimais už atskiras veikas, sudarančias nusikalstamų veikų sutaptį²⁸¹. Pažymėtina, kad baudžiamosios teisės moksle taikant baudžiamojo kodekso 63 str. 9 d. kyla nemažai problemų.

Manytina, kad situacijos problemišumą teismų praktikoje visų pirma nulemia tai, kad teismai klaidingai suvokia baudžiamojo kodekso 63 str. 9 d. numatytą taisyklę. Pastebėtina, kad teismai bendrindami bausmes paskirtas pagal kelis nuosprendžius neretai iš pradžių paskirdavo ir subendrindavo bausmes, kurios buvo bylos nagrinėjimo dalyku, o vėliau subendrintą bausmę antrą kartą bendrindavo su ankstesniu teismo nuosprendžiu paskirta ir neretai subendrinta bausme²⁸². Tokia praktika ne tik neatitinka baudžiamojo kodekso 63 str. 9 d. numatytų nuostatų, bet kartu ir blogina nuteistojo padėtį²⁸³.

Esminius nesutarimus teismų praktikoje sukelia tai, kad esant nusikalstamų veikų sutapčiai ir taikant baudžiamojo kodekso 63 str. 9 d. taisykles reikia nuspręsti, ar ankstesniais nuosprendžiais paskirtas bausmes reikia „išbendrinti“, ar vėlesniais nuosprendžiais paskirtas

²⁷⁹ CHLEBINSKAITĖ, K. Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant...nulla poena sine lege principą. 2007, p. 37.

²⁸⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 str. 7 d. (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios* 2000, Nr. 89-2741.

²⁸¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008, p. 327.

²⁸² *Ibid.*

²⁸³ *Ibid.*

bausmes reikia bendrinti su ankstesniais nuosprendžiais paskirtomis subendrintomis bausmėmis²⁸⁴. Šį klausimą Lietuvos aukščiausiame teisme sprendė dvi baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos, kurios pateikė iš esmės skirtingas pozicijas.

Pirmojoje, 2005 m. gegužės 10 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinėje nutartyje teismas išsakė tokią poziciją: „kai tenka bendrinti vienu nuosprendžiu už kelias nusikalstamas veikas paskirtas bausmes su bausmėmis, už kelias nusikalstamas veikas paskirtomis kitu nuosprendžiu, turi būti bendrinamos ne jau subendrintos (išskyrus BK 63 str. 6 d.) bausmės, bet abiem nuosprendžiais už atskiras nusikalstamas veikas paskirtos bausmės. Tačiau vėlesniu nuosprendžiu naujai sprendžiant bausmių subendrinimo klausimą negalima pakeisti bausmės, paskirtos ankstesniu nuosprendžiu, kuris nėra skundžiamas.“²⁸⁵. Šioje byloje teismas taip pat pasisakė, kad baudžiamojo kodekso 63 str. reglamentuoja bausmių, paskirtų už atskiras nusikalstamas veikas, bendrinimo tvarką, o ne jau subendrintų bausmių bendrinimo tvarką²⁸⁶. Antrojoje, 2007 m. gegužės 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinėje nutartyje teismas pakoregavo jau suformuotą teismų praktiką ir pateikė priešingą poziciją: „kai priėmus nuosprendį (ar net kelis) nustatoma, kad asmuo iki šių nuosprendžių priėmimo dar yra padaręs vieną ar kelias nusikalstamas veikas, teismas, paskyręs bausmę (bausmes), ją (jas) subendrina su pirmesniu nuosprendžiu paskirta bausme, o kai bausmės pirmesniu nuosprendžiu subendrintos – su subendrinta bausme“²⁸⁷. Teismas taip pat pabrėžė, kad nauju nuosprendžiu paskirtas bausmes bendrinant su subendrinta bausme, paskirta pirmesniu nuosprendžiu, galutinė subendrinta bausmė turi būti paskirta tokia, kokia būtų buvusi priimant vieną nuosprendį²⁸⁸.

Teismas koreguodamas 2005 m. gegužės 10 d. nutarties išaiškinimą nurodė, kad nei BK, nei BPK neleidžiama priimant vėlesnį nuosprendį „išbendrinti“ pirmuoju nuosprendžiu subendrintų bausmių tam, kad jos būtų subendrintos su bausmėmis, paskirtomis nauju nuosprendžiu, ir taip pakeisti ankstesnius teismų sprendimus²⁸⁹. Tokią teismo poziciją gana griežtai kritikuoja V. Piesliakas, nurodydamas, kad esant tokiai situacijai susidaro įspūdis, kad

²⁸⁴ GIRDENIS, T. *Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 9 dalį*. Socialinių mokslų studijos, 2012, Nr. 4(1), p. 301.

²⁸⁵ LAT 2005 m. gegužės 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2005.

²⁸⁶ *Ibid.*

²⁸⁷ LAT 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-193/2007

²⁸⁸ *Ibid.*

²⁸⁹ *Ibid.*

bendrinamos ne bausmės, o nuosprendžiai, t.y. bendrinant vadovaujamosi ne BK 63 str., o BK 64 str. nuostatomis²⁹⁰. Atsikirdamas į argumentą, kad išbendrinant bausmes yra pakeičiami ankstesnių teismų sprendimai, mokslininkas pabrėžia, kad ankstesni teismų sprendimai, bendrinant bausmes yra keičiami bet koku atveju²⁹¹. Galutinė subendrinta bausmė vis tiek yra perkeliama į naują nuosprendį, neatsižvelgiant ar bendrinamos bausmės, paskirtos už atskiras nusikalstamas veikas, ar paskirta bausmė su jau subendrinta ankstesniu teismo nuosprendžiu bausme²⁹². „Visais atvejais vykdoma paskutiniu nusprendžiu paskirta galutinė subendrinta bausmė“²⁹³. Taip pat V. Piesliakas pažymi, kad teismas 2007 m. gegužės 22 d. nutartyje pažymėjęs, kad bausmė, paskirta už kelių nusikalstamų veikų padarymą turi būti vienoda, neatsižvelgiant į tai ar asmuo nuteisiamas vienu ar keliais nuosprendžiais, pats sau prieštarauja. Pasak autoriaus: „pagal plenarinės sesijos nutartyje išdėstytą aiškinimą, kai griežčiausia bausmė yra ankstesniu teismo nuosprendžiu subendrinta bausmė, skiriant galutinę bausmę teismas įpareigotas ne prie griežčiausios iš skirtų bausmių iš dalies pridėti švelnesnes bausmes, kaip numatyta BK 63 str. 4 dalyje, o prie jau subendrintos bausmės pridėti švelnesnes bausmes“. Pažymėtina, kad neretai subendrinta bausmė yra griežtesnė už griežčiausią bausmę, paskirtą už atskirą nusikalstamą veiką²⁹⁴. Susiklosčiusi situacija dirbtinai apsunkintų kaltininko padėtį ir kartu iškiltų grėsmė teisingumo principo įgyvendinimui. Beje, T. Girdenis yra išsakęs poziciją, kad teismas skirdamas galutinę subendrintą bausmę, privalo užtikrinti, kad asmuo būtų traukiamas baudžiamojon atsakomybėn lygiai taip pat, kaip tai būtų daroma ne keliais, o vienu apkaltinamuoju nuosprendžiu²⁹⁵. Sekant šios loginės minties, manytina, kad tokią poziciją geriausiai atspindi bausmių bendrinimo būdas, kai teismas vėlesniu nuosprendžiu skirdamas galutinę subendrintą bausmę, bendrina ne jau subendrintas bausmes, paskirtas pagal abu nuosprendžius, o bausmes, paskirtas abiem nuosprendžiais už atskiras nusikalstamas veikas.

Atsižvelgiant į tai, kas šiame skyriuje išdėstyta, pabrėžtina, kad visi BK 63 str. įtvirtinti bausmių bendrinimo būdai yra būtini ir pagrįsti. Pažymėtina, kad, tik esant tokiai bausmių

²⁹⁰ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 330.

²⁹¹ *Ibid.*

²⁹² *Ibid.*

²⁹³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 330.

²⁹⁴ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 328-329.

²⁹⁵ GIRDENIS, T. *Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 9 dalį*. Socialinių mokslų studijos, 2012, Nr. 4(1), p. 301.

bendrinimo sistemai, galima tinkamai individualizuoti asmens baudžiamąją atsakomybę. Akcentuotina, kad atsakomybės individualizavimo principas yra viena iš sudedamųjų teisingumo principo dalių. Taigi, esant trinarei bausmių bendrinimo sistemai, užtikrinamas ir teisingumo principo įgyvendinimas.

Išvados ir pasiūlymai

1. Baudžiamosios teisės teorijoje ir praktikoje vartojamą daugeto terminą dėl jo perteklinio pobūdžio pakeisti į nusikalstamų veikų sutapties terminą.
2. Siekiant aiškaus teisinio reguliavimo BK 63 str. turi būti įtvirtinta nusikalstamų veikų sutapties sąvoka, taip pat šalia BK 63 str. 5 d. paminėtos idealiosios sutapties sąvokos įtvirtinti ir realiosios sutapties sąvoką. Siūlytina BK 63 str. pavadinimą „bausmės skyrimas už kelias nusikalstamas veikas“ pakeisti į „bausmės skyrimas esant nusikalstamų veikų sutapčiai“. Taip pat paslinkti BK 63 str. 5 dalį per vieną į apačią ir joje įtvirtinti, kad „bausmių sudėjimą teismas taiko, kai yra reali nusikalstamų veikų sutaptis“.
3. Nusikalstamų veikų sutaptis – tai tokia teisinė situacija, kai asmuo padaro kelias nusikalstamas veikas, numatytas tuose pačiuose ar skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose ar straipsnių dalyse, iki apkaltinamojo nuosprendžio dėl jų padarymo priėmimo.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis suformavo naują požiūrį į idealiosios nusikalstamų veikų sutapties sampratą. Idealią sutaptį įgavo dvi teisiškai reikšmingas formas. Šiandien ji suvokiama arba kaip viena veika, kuria yra realizuojamos kelių nusikalstamų veikų sudėtys, arba kaip kelios veikos, kuriomis realizuojamos kelios nusikalstamų veikų sudėtys, tačiau visos veikos seka viena paskui kitą, yra padaromos per trumpą laiką, įgyvendinant vieningą sumanymą.
5. Atribodami tęstinę pavienę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų sutapties teismai išskiria tokius tęstinei veikai būdingus požymius: atliekami keli veiksmai, veiksmus vertinant atskirai jie atitinka vienos nusikalstamos veikos sudėtį. Subjektyvusis tęstinės nusikalstamos veikos požymis – vieningos tyčios požymis. Taip pat šalia jau paminėtų požymių yra išskiriamas ir pagalbinis – vieno šaltinio (nukentėjusiojo) požymis, kurio taikymas išimtinai priklauso nuo bylų kategorijos. Šis požymis ypač dažnai taikomas turtiniuose nusikaltimuose. Pastebėtina, kad skirtingose bylose šis požymis aiškinamas skirtingai.
6. Pažymėtina, kad jeigu trunkamosios pavienės nusikalstamos veikos metu yra daroma ir kita nusikalstama veika tai tokia situacija vertintina kaip nusikalstamų veikų sutaptis.

Priklausomai nuo to, kaip kelios veikos yra tarpusavyje susijusios, nustatoma, kurios sutapties taisyklės turi būti taikomos.

7. Atsižvelgiant į teisingumo bei bausmės individualizavimo principus baudžiamojoje teisėje, trinaris bausmių bendrinimo taisyklių reglamentavimas yra būtinas. Idealiosios sutapties atveju bausmės privalo būti bendrinamos švelniausiu bausmių bendrinimo būdu – apėmimo, o realiosios sutapties atveju bausmės bendrinamos arba tarpiniu būdu – dalinis subendrinimas, arba griežčiausiu būdu – visišku bausmės sudėjimo. BK 64 str. 5 d. 2 p. naikintinas, pripažįstant, kad realiajai sutapčiai pagal pobūdį negali būti taikomos bausmių bendrinimo taisyklės, kurios yra būdingos idealiajai sutapčiai.
8. Dabartinę teismų praktiką, pagal kurią teismai tik paprastai motyvuoja bausmių bendrinimo būdą formuoti kita linkme nustatant, kad teismai visada motyvuoja bausmių bendrinimo būdą, o taikant dalinio sudėjimo bendrinimo būdą teismai motyvuoja ir konkretų pridedamos bausmės dalies dydį.
9. Vertinant BK 63 str. 9 d. įtvirtintą nuostatą, pažymima, kad skiriant galutinę subendrintą bausmę kaltinamasis baudžiamojon atsakomybėn turi būti traukiamas lygiai taip pat, kaip tai būtų daroma vienu, o ne keliais apkaltinamaisiais nuosprendžiais. Dėl šios priežasties sutinkama, kad esant nusikalstamų veikų sutapčiai turi būti bendrinamos už atskiras nusikalstamas veikas paskirtos bausmės, o ne jau subendrintos bausmės.

Šaltinių sąrašas

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*. 1691, Nr. 18-148.
4. Lietuvos Respublikos įstatymų ar kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. I-872.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarimas.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas.

Specialioji literatūra

1. ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
2. BIELIŪNAS, E. *Nusikalstamų veikų kvalifikavimo lyginamųjų tyrimų perspektyva*. Iš *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
3. CHLEBINSKAITĖ, K. *Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant...nulla poena sine lege principą*. *Teisė*, 2008 Nr. 66(1).
4. GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010.
5. GIRDENIS, T. *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4).
6. GIRDENIS, T. *Tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai*. *Jurisprudencija*. 2007, Nr. 8(98).

7. GIRDENIS, T. *Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 9 dalį*. Socialinių mokslų studijos, 2012, Nr. 4(1).
8. KLIMKA, A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1970.
9. NEVERA, A. Nusikalstamų veikų idealios ir realios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 7(85).
10. NEVERA, A. Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*. 2003, 45(37).
11. PAVILONIS, V. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989.
12. PAVILONIS, V.; BIELIŪNAS, E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokymo ministerija. 1984.
13. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2006.
14. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2008.
15. PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
16. PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. Antros dalies pirmoji knyga*. Vilnius: Valstybės įmonė registruoto centro Teisinės informacijos departamentas, 2009.
17. WESSELS, J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
18. STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas, 1925.

Teismų praktika

1. LAT 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412/2010.
2. LAT 2014 m. vasario 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-36/2014.
3. LAT 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60/2008.
4. LAT 2011 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-37/2011.
5. LAT 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006.
6. LAT 2005 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-482/2005.
7. LAT 2005 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95/2005.

8. LAT 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.
9. LAT 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-243/2006.
10. LAT 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-126/2007.
11. LAT 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-536/2010.
12. LAT 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361/2011.
13. LAT 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-584/2006.
14. LAT 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2009.
15. LAT 2007 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-670/2007.
16. LAT 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-372/2013.
17. LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.
18. LAT 2007 m. vasario 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2007.
19. LAT 2011 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-91/2011.
20. LAT 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006.
21. LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.
22. LAT 2010 m. balandžio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-267/2010.
23. LAT 2006 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-10/2006.
24. LAT 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2006.
25. LAT 2010 m. spalio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-6/2011.
26. LAT 2005 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2005.
27. LAT 2006 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-632/2006.
28. LAT 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009.
29. LAT 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015.
30. LAT 2011 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2011.
31. LAT 2005 m. gruodžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-673/2005.
32. LAT 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013.
33. LAT 2010 m. vasario 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-40/2010.
34. LAT 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-454/2008.
35. LAT 2011 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16/2011.
36. LAT 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-303/2016.
37. LAT 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007.
38. LAT 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.
39. LAT 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-96/2012.

40. LAT 2001 m. rugsėjo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-671/2001.
41. LAT 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.
42. LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-122-693/2015.
43. LAT 2007 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-181/2007.
44. LAT 2004 m. gegužės 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2004.
45. LAT 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-743/2007.
46. LAT 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-505/2006.
47. LAT 2007 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-328/2007.
48. LAT 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-73/2007.
49. LAT 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2013.
50. LAT 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012.
51. LAT 2015 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323-303/2015.
52. LAT 2007 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2007.
53. LAT 2015 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107-746/2015.
54. LAT 2011 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84/2011.
55. LAT 2011 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-269/2011.
56. LAT 2007 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-124/2007.
57. LAT 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-322/2008.
58. LAT 2010 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-232/2010.
59. LAT 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.
60. LAT 2015 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-344-788/2015.
61. LAT 2015 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-606-697/2015.
62. LAT 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-699/2015.
63. LAT 2015 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-246-697/2015.
64. LAT 2014 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7/2014.
65. LAT 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.
66. LAT 2012 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2012.
67. LAT 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53-895/2016.
68. LAT 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7/2014.
69. LAT 2014 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9/2014.
70. LAT 2011 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2011.
71. LAT 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2006.

72. LAT 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115/2007.
73. LAT 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015.
74. LAT 2014 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-483/2014.
75. LAT 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-194/2012.
76. LAT 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-587/2004.
77. LAT 2011 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2011.
78. LAT 2010 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2010.
79. LAT 2005 m. birželio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-367/2005.
80. LAT 2009 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54/2009.
81. LAT 2005 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-26/2005.
82. LAT 2014 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-397/2014.
83. LAT 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-296/2009.
84. LAT 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-696/2015.
85. LAT 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-383/2009.
86. LAT 2005 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2005.
87. LAT 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-97/2007.
88. LAT 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279/2007.
89. LAT 2005 m. gegužės 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2005.
90. LAT 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-193/2007.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias turto prievartavimo bylas“.
92. Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. birželio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-29/2006.
93. Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-864-634/2011.
94. Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. liepos 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-575-106-2012.

Santrauka

Šiame magistro darbe analizuojama nusikalstamų veikų sutaptis ir jų reikšmė baudmės skyrimui. Pastebėtina, kad su šio instituto taikymu Lietuvos teismai susiduria gana dažnai, t.y. dažnai asmenys yra traukiami baudžiamojon atsakomybėn ne už vienos nusikalstamos veikos, o už kelių nusikalstamų veikų padarymą, tačiau šis institutas vis dar kelia problemų. Būtent todėl šiame darbe yra atskleidžiamos ir apibendrinamos pagrindinės nusikalstamų veikų sutapties teorinės bei praktinės taikymo problemos.

Pirmojoje dėstymo dalyje aptariama nusikalstamų veikų sutapties samprata, jos raida, rūšys (formas). Didžiausias dėmesys skiriamas rūšių (formų) – idealiosios ir realiosios sutapties sampratos analizei ir tarpusavio atribojimui. Tik teisingai nustatčius sutapties rūšį (formą) galėsime sužinoti, kokią reikšmę tai turės asmens baudžiamajai atsakomybei.

Nors pavienė nusikalstama veika yra sudėtinė nusikalstamų veikų sutapties dalis, tačiau kai kurios pavienės nusikalstamos veikos išoriškai yra itin panašios į nusikalstamų veikų sutaptį. Dėl šios priežasties, siekiant kuo aiškiau apibrėžti nusikalstamų veikų sutaptį, antrojoje dėstymo dalyje, analizuojamos tęstinė ir trunkamoji pavienės nusikalstamos veikos, joms būdingi bruožai, taip pat skirtumai nuo nusikalstamų veikų sutapties.

Atlikus išsamią nusikalstamų veikų sutapties instituto analizę, trečiojoje dėstymo dalyje aptariama jo reikšmė baudmės skyrimui. Apžvelgiamos Lietuvos Respublikos BK 63 straipsnyje įtvirtintos bausmių už kelių nusikalstamų veikų padarymą skyrimo taisyklės. Akcentuotina, kad nuo nusikalstamų veikų sutapties rūšies (formas) nustatymo priklauso, kokios bausmių bendrinimo taisyklės kaltininko atžvilgiu bus taikomos. Šioje dalyje plačiai aptariami visi trys bausmių bendrinimo būdai (bausmių apėmimas, dalinis sudėjimas, visiškas sudėjimas), analizuojama, ar jų taikymas yra teisingas, pagrįstas ir būtinas Lietuvos baudžiamojoje teisėje.

Summary

The Master Thesis analyses an overlap between different offenses and its importance in relation to the penalty. It should be noted that for Lithuanian courts situation where they have to implement such an institution is rather common, i. e. persons are prosecuted not for one but for several offenses, nevertheless, the mentioned penalty institution still remains problematic. That is why this study focuses and summarizes the main theoretical and practical problems concerning approaches to the overlap between criminal offenses.

The first section of the main part of Thesis focuses on the concept of overlap between criminal offenses, its development and types (forms). The main areas of focus include analysis of the types (forms) of the real and the ideal overlap, and their mutual demarcating. Only precise determination of the type (form) of overlap ensures understanding how it would influence the personal criminal liability.

Although a single offense is apart of overlap of the criminal offenses, some offenses may be externally very similar to the overlap of offenses. For this reason, to determine the overlap of criminal offenses more clearly, the second section of the main part of the Thesis analyses continuous and lasting single offenses, their typical features, as well as differences from the overlap of criminal offenses.

Following a thorough analysis of the institution of criminal offenses, the third section of the main part is devoted to the discussion of significance of the penalty. For this purpose, the principles regarding penalties for several criminal offenses provided in Article 63 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania are reviewed. It should be emphasized that determination of the type (form) of overlap of the criminal offenses gives basis for applying of principles of penalty consolidation in the case of particular offender. This part extensively discusses all three penalty consolidation methods (punishment comprehension, partial constitution, and complete constitution), and analyses whether their execution is fair, reasonable and necessary in the Lithuanian criminal law.